بسم الله الرحمن الرحیم

دلسۆزی و برایەتی

نڤیسین

سەعید نوورسی

وەرگێران

ئدریس غازی

پــەرتـــــــۆك: دلسۆزی و برایەتی

نڤیسین: سەعید نوورسی

وەرگــێـــــــــران: ئدریس غازی

راستڤەکرن: محەمەد عیسا هروری

بەرگ: فەرسەت زوبێر

ژمارا سپاردنێ: (15/ 2010/ -D) سالا (2015)

چاپا ئێکێ: 2015

دلسۆزی

-1-

ڤی بابەتی گرنگیەکا تایبەت یا هەی حەتا هێژای وێ چەندێ بیت ببیتە تەیسینەکا سەربەخۆ د پەرتۆکا ((تەیسینان))دا خالا ئێکێ ژ مەسەلەیا دووێ یا یاداشتا هەڤدێ ژ تەیسینا هەڤدێ[1].

---

[1] ئەوژی ((هندەك یاداشت ل دۆر نیاسینا خودێ)) یە، ماموستا ئیحسان قاسم صالحی وەرگێڕانا وان یا تەمام د پەرتۆکا ((راستیێن باوەریێ)) دا بەلاڤکریە (وەرگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

بسم الله الرحمن الرحيم[2]

{إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ (2) أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ...} ﴿الزمر: 2-3﴾، ئانكو: (﴿2﴾ ب ڕاستی مە ب هەقییێ ئەڤ قورئانە بۆ تە ئینا خوارێ، ڤێجا خودێ بپەرێسە، و د پەرستنا ویدا یێ دلبێش بە [ئانكوو بلا بەس تە مەرەم ژ پەرستنێ، ئەو ب تنێ بیت]. ﴿3﴾ هشیار بن پەرستن بەس بۆ ویە).

و پێغەمبەرێ مەزن (سلاڤێن خودێ ل سەر بن) دبێژیت: **((هلك الناس إلا العالمون، وهلك العالمون إلا العاملون، وهلك العاملون إلا المخلصون، والمخلصون على خطر عظيم))** یان وەكی گۆتی، ئانكو: ((مرۆڤ د هیلاك چوون زانا تێ نەبن، و زانا د هیلاك چوون ئەو نەبن یێن كار ب زانینا خۆ دكەن، و ئەوێن كار دكەن د هیلاك چوون دلسۆز تێ نەبن، و دلسۆز ژی یێن د مەترسیەكا مەزندا)).

---

[2] ئاگەهداری: تشتێ هێژای سوپاسیێ ل سەر ڤی باژێرکێ خوش ((ئەسبارتە)) ئەوە كو خودێ بەختەكێ (شەنسەكێ) مەزن یێ دایێ، چو ژێكجوداییێن تێكەلی حەسویدیێ د ناڤ تەقوادار و چاك و خودانێن رێكێن صوّفی و زانایاندا پەیدا نابیت، خۆ هەكە پەیدا بیت ژی گەلەك كێمترە ژ دەڤەرێن دی، هەرچەندە ڤیانا خۆسەر و رێككەفتنا ب تەمامی وەك پێدڤی نینن بەلێ ژێكجودابیا ب زیان و حەسویدیا خراب ژی لێ نائێنە دیتن ب بەراوردی دگەل دەڤەرێن دی.

ژ ڤێ ئایەتا پیرۆز و فەرموودا پێغەمبەری یا پیرۆز پێکڤە گرنگیا دلسۆزیێ د ئیسلامێدا، و مەزناتیا وێ وەك شەنگستەیەك دین ل سەر دئێتە ئاڤاکرن د یار دکەن. ژ خالێن هویر د بابەتێ ((دلسۆزیێ))دا، و ژ مەسەلەیێن وێ یێن جوان و نازك ئەڤێن نەئێنە هژمارتن و حسێبکرن دێ ب کورتی پێنج خالا بتنێ بەحسکەین.

خالا ئێکێ

پسیارەکا گرنگ و جهێ مەندەهوشیێ:

بۆچی خودانێن ئایینی و زانا و رێکێن صۆفی کو ئەو خودانێن هەقیێ و پێکهاتن و تەباییێ رێکناکەڤن، بەلێ خودانێن دنیایێ و بێ ئاگەهیێ -بەلکی خودانێن گومرایی و دورپاتییێ- ململانێ دگەل ئێکدوو ناکەن و حەسویدیێ ب ئێکدوو نابن. هەرچەندە کو رێککەفتن کارێ خودانێن رێککەفتن و تەباییێیە، و رێکنەکەفتن کارێ خودانێ دورپاتی و بەرزەبوونێیە. ئەرێ چەوا هەقی و نەهەقیێ جهێن خۆ پێکگوهورین، ڤێجا هەقی چو دگەل ڤانا و نەهەقی چو دگەل یێن دی؟

بەرسڤ: ئەم دێ حەفت ئەگەرا ژ وان ئەگەرێن زۆر یێن ڤی حالەتێ دلئێش و نەخوش بۆ مرۆڤێن ب غیرەت و مێرخاس.

ئەگەرێ ئێكێ:

ژێكنەكەفتنا خودانێن هەقیێ ژ وێ چەندێ نەهاتیە كو وان هەقی بەرزەكربیت و ژ دەستدابیت، هەروەسا رێككەفتنا خودانێن بێ ئاگەهیێ ژ وێ چەندێ نەهاتیە كو ئەو دگەل راستیێنە، بەلێ كارێن خودانێن دنیایێ و سیاسەتێ و رەوشەنبیران، و یێن وەكی وان ژ تەخێن جڤاكی هاتینە دەستنیشانكرن و جوداكرن، هەر تایفە و كۆم و كۆمەلەكێ كارێ خۆ یێ تایبەت هەیە دكەن، و ئەو كریا ماددی یا -بەرانبەر خزمەتێن وان و بۆ بەردەوامیا ژیارا وان- ئەوژی هاتیە دەستنیشانكرن و جوداكرن، هەروەسا ئەو كریا مەعنەوی یا ئەو ب دەستخۆڤە دئینن -وەكی پوستا و بەلاڤبوونا ناڤ و دەنگا- ئەوژی دیسا هاتینە دەستنیشانكرن و دیاركرن و جوداكرن. دەرئەنجام ئەوە چو تشتێ وەسا نامینیت ئەو ململانێ ل سەر بكەن یان حەسویدیێ ب ئێكدوو ببەن. و چو تشتێ وەسا نینە هێژای گێنگەشێ و مدەرکیێ بیت، لەوا دێ بینی هندی رێكێن خرابیێ بگرن ب ساناهی رێكدكەڤن.

بەلێ كارێ هەرئێك ژ خودانێن ئایینی و زانستی و رێكێن صۆفی ئاراستەكریە بۆ هەمیا، و كریا وان یا دنیایێ نەیا دەستنیشانكری و دیاركریە هەروەسا بارا وان یا بهایێ جڤاكی و چوونا خەلكی بەر

ب وانڤـه[3] و رازیبوونـا ژ وان دیـسا نەهاتیـه دیـارکرن. چـەندین بەربژێر بۆ پلەکێ هەنە، و چێدبیت گەلەك دەست بێنـه درێـژکرن بـۆ هـەر کریـەکێ -ماددی بیـت یـان مەعنـەوی- ڤێجا بەریکانـە و ململانێ و حەسویدی و غیرەت ژ ڤێرێ پەیدا دبیـت. و د ئەنجامـدا تەبایی دبیتە دوریاتی و رێککەفتن دبیتە نەلێکی و رێکنەکەفتن.

چـو تـشت ڤـێ نەسـاخیا گـران چارەسـەر ناکـەت ملحـەمێ دلـسۆزیێ نـــەبیت، ئـــانکو ب سەرئێخـــستنا هـــەقیێ و هیدایـــەتێ ل ســـەر دویڤـچوونا نەفـسێ و دلخـوازیێ، و ب سەرئێخـستنا هـەقیێ ل سـەر خوشیا نەفسێ چێدبیت مرۆڤ خـەلاتێ بجهئینانـا ڤـێ ئایـەتا پـیرۆز ب دەسـتڤەبینیت: {...إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَـى اللَّـهِ...} ﴿یـونس: 72﴾،

---

[3]هشیاری: هاتنا خەلکی بـەر ب مرۆڤیڤـە نائێتـە داخـوازکرن، بـەلێ دئێتـە دان، و ئەگەر خەلك ب بەرڤە هاتن ئەو پـێ کـەیفخوش نابیـت. و ئەگـەر مـرۆڤ ب هاتنـا خەلکی بەر ویڤە پێ خوش و رحەت بوو ئەڤـە وی دلـسۆزی ژ دەسـتدا و کەفتـە د رویمەتییێـدا. و حـەزا بـەلاڤبوونا نـاڤ و دەنگا ئـەڤا هاتنـا خـەلکی بـەر ب مرۆڤیـە بخۆڤە دگریت و حەزا ڤێ چەندێ نەخێرە و نە جزایە، بـەلکی گازنـدە و سـزانە ژ ئەنجامێ ژ دەستدانا دلسۆزیێ پەیدا بووینە. بەلێ، هاتنا خـەلکێ بـەر ب مرۆڤیڤـە نائێتە داخوازکرن، چونکی ئەو خوشیا کێم ئەوا تێدا زیانێ دگەهینیتـە دلـسۆزیێ ئەڤ دلـسۆزیا دئێتـە هـەژمارتن وەك گیـانێ کارێن چاك، هەروەسا ئـەڤێ چـەندێ بەردەوامی نابیت حەتا بەر دەرگەهێ گورێ، ڤێجا دڤێت حـەزا هاتنـا خـەلکی بـەر ب ویڤە و ب دەستڤەئینانا رازیبوونا وان نەبیت، بـەلکی دڤێـت ژێ ب رەڤێـت و ب ترسیت. ڤێجا بـلا بەنـدەیێن ناڤـداریێ و حەژێکـەرێن ب دەسـتڤەئینانا رازیبوونـا خەلکی گوهێ خۆ ب دەنە ڤێ چەندێ.

ئانکو: (کریا من [هەق و بەرانبەرێ من] ل سەر خودێ یە)، و ب بێ منەتیا وی ژ کریا ماددی و مەعنەوی -ئەڤێن ژ خەلکی د گەهنێ-[4] دێ بجهئینانا ڤێ ئایەتا پیرۆز ب دەستڤەئێت: {...وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ} ﴿النور: 54﴾، ئانکو: (و ژ بلی

---

[4] دڤێت رەوشتێ (ئیسارێ) ئەڤێ صەحابیێن رێزدار (خودێ ژ وان رازی بیت) ل دەف خۆ پەیداکری و پەسنا قورئانا پیرۆز بۆ ڤێ چەندێ ب دەستخۆڤە ئینای ل بەر چاڤ وەربگرین، و بۆ خۆ بکەینە رێ نیشاندەر، و رامانا ڤێ ژی ئەڤەیە:
مرۆڤ خەلکی ژ نەفسا خۆ چێتر ب دانیت ل دەمێ وەرگرتنا دیاری و سەدەقەیان، و چو وەرنەگریت بەرانبەر وان خزمەتێن مرۆڤ د رێکا ئایینیدا پێشکێش دکەت، و ب دلی داخواز نەکەت. و ئەگەر تشتەکێ وەکی ڤی چێبوو بلا حسێب بکەت کەرەمەکا خودایی یا خۆسەر، بێی هلگرتنا منەتا خەلکی. چێنابیت تشتەکی د دنیاییدا داخواز بکەت بەرانبەر خزمەتێن د رێکا ئایینیدا، دا دلسۆزیێ ژ دەست نەدەت. هەرچەندە پێدڤیە ل سەر ئوممەتێ ئەو ژیانا وان دابینبکەت، هەروەسا ئەو هێژای زەکاتێنە، بەلێ دڤێت ئەڤ مرۆڤە ئەڤێن ب ڤی کاری رادبن داخوازا چو تشتا ژ خەلکی نەکەن بەلکی چێدبیت هندەك ژ دەف خۆ ب دەنێ، خۆ هەکە تشتەکی ژ دەف خۆ ژی ب دەنێ دڤێت ئەو وەرنەگرن چونکی یێ خزمەتا ئایینی دکەن بەلێ یا باشتر بۆ وان ئەوە ئەو ب دەنە یێن هێژا و وان ب سەر نەفسا خۆ بێخن، و ب وی رزقێ خودێ کریە قسمەتێ وان رازی بن، دا پەسنا قورئانا پیرۆز {...وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ...} ﴿الحشر: 9﴾، ئانکو: (و ئەو وان ب پێش خۆ دئێخن و وان ژ خۆ فەرتر ددانن، خۆ چەند د هەوجە و دەستتەنگ ژی بن) ژ مرۆڤی بگریت، و هینگێ دێ دلسۆزی ب دەستڤەئێت و دێ خۆ رزگار کەت ژ خرابیێن ڤێ د هیلاکەتچوونا مەترسیدار.

گەهاندنا ڕۆنكەر و ئاشكەرا، چو یێ دی ل سەر پێغەمبەری نینە)، ڤێجا دێ دلسۆزییێ ب دەستخۆڤە ئینیت، چونكی وی زانی: باشدانانا ئاخفتنا وی ژلایێ خەلكیڤە و كارتێكرنا وی ل سەر وان و بدەستڤەئینانا هاتنا وان بەر ب ویڤە ئەڤە كارێ خودایێ پاكە و ژ قەنجی و منەتا وی بتنێ یە، و نە ژ كارێ وییە چونكی كارێ وی بتنێ گەهاندنە. و ئەڤ چەندە نە ژ ئەركێ وییە و پێ نەهاتیە سپارتن. ڤێجا یێ تەوفیقا وی دا بۆ وی تشتێ مە گۆتی ئەو دێ تاما دلسۆزییێ بینیت، و خێرەكا مەزن ژێ ناچیت.

ئەگەرێ دووێ:

ژێدەرێ رێككەفتنا خەلكێ گومراییێ رەزیلیا وایە، بەلێ ژێدەرێ رێكنەكەفتنا خەلكێ هیدایەتێ سەربلندیا وایە، چونكی مادەم خەلكێ دنیایێ و گومراییێ یێن بێ ئاگەهـ پشتا خۆ ب هەقی و راستیێ گەرم نەكن ئەو لاواز و رەزیلن، هەست ب پێدڤیەكا فەر دكەن بۆ ب دەستڤەئینانا هێزێ و زێدە خۆ ب هاریكاریا یێن دی و رێكەفتنێ دگەل وانڤە دگرن، و د رژدن ل سەر ڤێ رێكەفتنێ خۆ هەكە رێكا گومراییێ ژی بگرن، هەروەكی ئەو ب تەمامی كاردكەن بۆ پشتەڤانیا وان د نەهەقیێدا، و دلسۆزن د گومراییا خۆدا، و رژد و خۆراگرن ل سەر بێ باوەریا خۆ، و د دوریاتیا خۆدا رێكدكەڤن، ژبەر ڤێ چەندێ د كارێ خۆدا ب سەردكەڤن، **چونكی دلسۆزیا تەمام خۆ هەكە د خرابیێ ژیدا بیت ب بەرئاڤێدا ناچیت، و بێ**

ئەنجام نابیت. هەر ئێکێ ب دلسۆزی داخوازا تشتەکی ژ خودێ بکەت خودێ دێ بۆ بجهئینیت[5].

بەلێ چونکی خودانێن هیدایەتێ و ئایینی و زانستی و رێکێن صۆفی پشتا خۆ ب هەقی و راستیێ گەرم دکەن، و هەر ئێك ژ وان -دەمێ د رێکا هەقییێدا دچیت- چو ئارمانج نینن ژبلی رازیبوونا خودایێ خۆ یێ مەزن و ب خودێ دل تەنا و رحەت دبیت، و سەربلندیەکا مەعنەوی د رێکا خۆدا ب دەستڤە دئینیت -چونکی هەردەمێ هەست ب لاوازیێ کر دێ زڤڕیتە خودێ نا زڤڕیتە مرۆڤا، و هێزێ ژ وی بتنێ وەردگریت- زێدەباری ئەو رێکێن جودا ل پێشیا خۆ دبینیت -دگەل یا ئەو ل سەر دچیت- لەوا دێ بینی هەست ب ئەگەرێن هاریکاریێ دگەل یێن دی ناکەت بەلکی نەشێت مفایێ رێکەفتنێ دگەل یێن نەوەکی خۆ -ژ سەرڤە- بینیت و نابینیت ئەو یێ پێدڤی ڤێ چەندێ یە، و ئەگەر دفن بلندی و ئەزئەزی د نەفسێدا هەبیت دێ بینی ل شوینا رێککەفتن و ڤیانێ رێکنەکەفتن و ململانێ یا هەی، ڤێجا مرۆڤ دێ هزرکەت یێ هەقە و ئەوێ نەوەکی وی یێ نەهەقە، ل وی دەمی دێ دلسۆزی ژ دەست چیت و کارێ وی دێ پویچ دبیت و چو شوینوار بۆ نامینن.

---

[5]((یێ داخواز بکەت و خۆ زەحمەت بدەت دێ گەهیتێ))، ئەڤە دەستۆرەکە ژ دەستۆرێن راستیێ و گەلەك یێ بەرفرەهـ و تەڤگرە حەتا ڤێ بوچۆنا مەژی بخۆڤە دگریت.

چارەسـەریا ئێکانـە بـۆ ڤـی حالـەتی -و رێگـرتن ل ئـەنجامێن مەترسیدار- د ڤان نەهـ تشتێن خوارێدایە:

1- کارێ ئەرێنی یێ ئاڤاکەر، ئانکو مرۆڤ وەسا کارێ خۆ بکەت کو مرۆڤ حەژ کارێ خۆ دکەت بێی دوژمناتیا یێن دی یان کێمکرنا بهایێ وان بێتە سەر هزرا وی -یان بێتە د ناڤ کارێ ویدا- یان بێی ب وانڤە مژویل ببیت د بنێڕا.

2- بەلێ پێدڤیە ل سەر وی ئەو ل خالێن زۆر یێن هەڤپشك یێن د ناڤبەرا رێکێن پێشکێشکری د مەیدانا ئیسلامێدا بگەڕیێت -جۆرێ وان چ بیت- ئەڤێن کو دێ بنە ژێدەرێ ڤیانێ و رێکێن پێکهاتن و رێککەفتنێ د ناڤبەرا واندا.

3- دەستۆرێ دادپـەروەرییێ بخـۆ بکەتـە رێبـەر، ئـەوژی ئەڤەیـە: خودانێ هەر رێکەکێ مافێ هەی بێژت: ((رێکا من چێتر و باشتر و جوانترە)) بێی مایێ خۆ د کاروبارێن رێکێن دیدا بکەت، بەلێ چێنابیت بێژیت: ((رێکا مـن بتنـێ یـا هەقـە)) یـان ((تـازەیی و جوانی بەس یا د رێکا من بتنێدا هەی)) چونکی ئەڤ گۆتنە رامانا خرابی و نەهەقیا رێکێن دی د دەت.

4- مـرۆڤ بزانیـت کـو رێککـەفتن دگـەل خـودانێن هـەقیێ ئێـك ژ رێکێن پشتەڤانیا خودایی و ئێك ژ ژێدەرێن سەربلندیا ئیسلامیە.

5- پاراستنا هەقی و دادیێ ب پەیداکرنا کەسێ مەعنەوی، ئـەوژی ب رێکا رێککەفتنێ دگەل خودانێن هەقیێ بۆ راوەستیانێ بەرانبەر

خـودانێن گـومرایی و نەهـەقیێ ئـەڤێن ب تێگەهـشتنا کەسـەکێ مەعنـەوی یـێ بهێـز ب سـەر خـودانێن هەقییێـدا دگـرن -ژبـەر وێ پشتگرتن و رێککەفتنا ل دەف وان هەی- هەروەسا مرۆڤ بزانیت کو هەر بەرگریەکا تاکی -هندی یا ب هێز بیت- نەشێت خۆ ل بەر وی کەسێ مەعنەوی یێ گومراییێ بگریت.

6- و پێخەمەت قوتالکرنا هەقیێ ژ سەرداگرتنا نەهەقیێ.

7- هێلانا دفن بلندی و بەهرا نەفسێ.

8- و هێلانا وی تشتێ ژ خەلەتی دئێتە حسێبکرن کو ژ سەربلندی و سیهانەتیێ (کەرامەتێ) یە.

9- و هێلانا ئەگەرێن حەسویدی و ململانێ و هەستێن نەفسێ یێن نـزم.

ب ڤان هەر نەهـ خالا مرۆڤ دێ دلسۆزیێ ب دەستخۆڤە ئینیت و دێ ب دروستی مافێ ئەرکێ خۆ دەتێ و دێ ب رەنگێ پێدڤی ب ئـەرکێ خۆ رابیت(6).

---

(6) د فەرموودا دروستدا هاتیـە کو ل دویماهیا زەمـانی دێ فەلـەیێن دینـدار دگـەل خودانێن قورئانێ پێکڤە بەرانبەر دوژمنێ خۆ یێ هەڤپشك راوەسـتن ئـەوژی بـێ بـاوەری و دورپاتیـە (زندقـە)، لـەوا خـودانێن بـاوەری و راسـتیێ ل سـەردەمێ مـە نەبەس پێدڤی رێککەفتنا خۆسەرن د ناڤبـەرا خـۆ بتنێـدا، بـەلێ داخوازکرینـە بـۆ رێککـەفتنێ حـەتا دگـەل فەلـەیێن راسـت و دروسـت ژی، ڤێجـا -ب رەنگـەکێ بەروەخت- هەر تشتەکێ دبیتە ئەگەرێ نەلێکی و گێنگەشێ د ناڤبەرا واندا بهێلن پێخەمەت لادانا دوژمنێ خۆ یێ هەڤپشك و زۆردار.

ئەگەرێ سێیێ:

رێكنەكـەفتنا خـودانێن هـەڤیێ نـە ژ بـێ بهـایی و ژ دەسـتدانا هیممەتێیە، هەروەسا رێككەفتنا خودانێن گومراییێ نـە ژ بلنـدیا هیممەتێیە، بەلێ ژێدەرێ رێكنەكەفتنا خودانێن هیدایـەتێ خـراب كارئینانا بلندیا هیممەتێ و زێدەییێیە تێدا، و رێككەفتنا خودانێن گومراییێ ژ ئەنجامێ لاوازی و بێ دەستهەلاتییێیە ئەڤێن ژ نـەبوونا هیممەتێ پەیدا دبن.

و ئەگەرێ خراب كارئینانا خودانێن هیدایەتێ بۆ بلنـدیا هیممـەتێ و د ئەنجامدا دبیتە ئەگـەرێ رێكنەكـەفتن و غـیرەت و حەسـویدیێ، زێدەییە د رژدییێدا ل سەر جزایێ ئاخرەتێ -و ئـەڤ بخۆ تـشتەكێ باشـە- بـەلێ داخوازكرنـا زێـدەییێ ژێ بێـی قەناعـەت و ب دەستڤەئینانا وێ بۆ نەفسێ دێ وی مرۆڤێ رژد پیچ پیچە بەر ب حالەتەكیڤە بەت كو ململانێ دگەل برایێ خۆ یێ راست و دروست بكەت ئەڤ برایێ ئەز گەلـەك پێـدڤی ڤیان و هاریكاری و براینـی و گرتنا دەستێ وی، بۆ نموونە بێژیت: دا ئەڤ خێرە بگەهیتـە مـن، و ب رێ نیـشاندانا وێ خـەلكێ و دا گوهـ ل ئاخفتنـا مـن بتنـێ بن، و یێن وەكی ڤان ژ داخوازكرنـا خێرەكا زێـدەتر. یان بێـژیت: بۆچـی قوتـابییێن مـن بـچنە دەف فلانـی و بێهڤـانی؟ و بۆچـی هـژمارا قوتابییێن من هنـدی یـێن وی لێ نـائێن وپـتر ژی لێ بـێن؟ دێ گیـانێ ئەزئـەزیێ -ب ڤـێ دان و سـتاندنا نـاڤخۆیی- دەلیڤـەكا رەخـسای ل

دەڤ بینیت سەرێ خۆ بلند بکەت و دیار ببیت، و د ئەنجامـدا پـیچ پیچە دێ وی ب سالۆخەتەکێ خراب بەر ب پیسبوونێڤە بەن، ئـەها ئەڤەیە حەزا ڤیانا پوستی، د ئەنجامدا دێ دلـسۆزی ژ دەسـت چـیت و دەرگەهێ خۆ بەرانبەر وی گریـت، بـەلێ دەرگـەهێ رویمـەتیێ دێ ب بەرفرەهی بۆ ڤەبیت.

چارەسـەریا ڤـێ خەلـەتیا مـەزن و ڤـێ برینـا کـویر و ڤـێ نەسـاخیا گران ئەڤەیە:

((مـرۆڤ بزانیـت کـو رازیبوونـا خـودێ ب دەسـتڤەنائێت هەکـە ب دلسۆزیێ نەبیت، چونکی رازیبوونا خودایێ پاك نە ب هژمارا زۆر یـا دویکـەتیا یـە و نـە ب زێـدە سـەرکەفتنێ د کارانـدا))، چـونکی هژمارا زێدە یا دویکەتیا و سەرکەفتن د کاراندا کارێ خودایێ پاکە ژ خێر و کەرەمێن خۆ د دەتە مرۆڤی، ڤێجا ئـەو پـسیار ناکـەت و داخواز ناکەت بەلێ خودایێ پاك د دەتە وی یێ دڤێت.

بـەلێ، چـێدبیت پەیڤـەکا بتنـێ ببیتـە ئەگـەر بـۆ قورتـالبوونێ ژ ئـاگری و ببیتــە جهــێ رازیبوونــا خــودایێ پــاك، و چــێدبیت رێ نیـشاندانا کەسـەکی بتنـێ ببیتـە جهـێ رازیبوونـا خـودایێ پـاك هەروەکی رێ نیشاندانا هـزار مرۆڤـا کـری. **ڤێجا دڤێـت گەلـەکی ل بەرچاڤ نەئێتە وەرگرتن.**

هەروەسـا دلـسۆزی د کاریـدا و دویڤـچوونا هـەڤیێ تێـدا ب ئـەڤا ل خوارێ دئێتە نیاسین: **ب راسـتیا حـەزا مفـا گەهانـدنا موسـلمانا ب**

گشتی -ژێدەرێ ڤی مفای چ بیت و ژ کیش مرۆڤی بیت- و ڤالبدانا وەرگرتنا وانە و رێ نیشاندانێ ژ من بتنێ دا خێرا ئاخرەتێ بگەهیتە من ئەڤە حیلا نەفسێ و فێلبازیا ئەزئەزییێیە.

هەی ئەوێ تو یێ رژد ل سەر پتر خێرێ و نەرازی ب وی کارێ بۆ ئاخرەتێ کری: بزانە خودایێ مەزن هندەك پێغەمبەرێن هێژا هنارتینە، و ژبلی کێمەکا بتنێ کەسێ باوەری پێ نەئینایە. و دگەل ڤێ چەندێ خێرا مەزن یا پێغەمبەراتیێ ب تەمامی و بێی کێماسی گەهشتێ. ڤێجا پێشاتی و خێر نەد پتریا دویکەتییێن باوەردار دایە، بەلێ د ب دەستڤەئینانا شەرەفمەندیا رازیبوونا خودایێ پاکدایە.

هەی ئەوێ رژد تو چی حەتا حەزبکەی خەلك هەمی گوهێ خۆ ب دەنە تە، و تو ژ ئەرکێ خۆ بێ ئاگەهـ دبی و پێکۆلێ دکەی مایێ خۆ رێڤەبرن و کاروبارێن خودێدا دکەی؟ بزانە دەمێ خەلك باوەر ژ ئاخفتنا تە دکەن و بانگەوازیا تە وەردگرن و ل دۆر تە کۆم دبن بزانە ئەڤە کەرەما خودێ یە د دەتە وی یێ وی بڤێت، ڤێجا خۆ ب وی تشتیڤە مژویل نەکە یێ تایبەت ب رێڤەبرن و کاروبارێن خودێڤە، بەلێ خەما خۆ بکە بجهئینانا وی ئەرکێ تو پێ هاتیە سپارتن.

هەروەسا گوهدانا هەقی و راستیێ، و ب دەستڤەئینانا خێرا وان نە بتنێ گرێدای نفشێ مرۆڤی ب تنێیە، بەلێ خودێ هندەك بەندەیێن دی هەنە ژ خودان هەست و رۆحانی و ملیاکەتا کو

هەمی رەخێن گەردوونی تژی کرینە و ئاڤاکرینـە. ڤێجا ئەگەر تـە هێشا پتر خێرا ئاخرەتێ دڤێت دلسۆزیێ بگرە و بخۆ بکە شەنگستە بۆ کارێ خۆ و رازیبوونا خودێ بتنێ بکە ئارمانج و مەرەم د کارێ خـۆدا، دا ب -دلـسۆزیێ و ئنیـەتا پـاك و خۆسـەر- ئـەو پـەیڤێن ژ لێڤێن تە دەردکەڤن بژین و ل ئەسمانی بەلاڤ ببن دا بگەهنە گوهێ بۆنەوەرێن خودان هەست ئـەڤێن نەئێنـە حـسێبکرن و هـەژمارتن، ڤێجا وان رۆن بکەت. و ب ڤێ چەندێ دێ چەند ڤات خێـرا مـەزن ب دەست تەڤە ئێت، چونکی ئەگەر بـۆ نموونـە تـە گۆت: ((الحمـد لله)) دێ -ب فەرمانا خـودێ- ملیۆنـەها ملیـۆن ژ بـچویك و مـەزنا د ئەسمانیـدا د دویـڤ تـەدا بێـژن ((الحمـد لله)). خـودێ هنـد گـوه و گوهـدار ئـەڤێن گوهێ خـۆ د دەنـە وان پـەیڤێن زۆر و خـوش یـێن ئافراندین کو نەئێنە هژمارتن، و چو ژ ڤەستایی و دەرپێژی د کارێ خـودایێ پەیداکـەر و کاربنەجهـدا نیـنن. ڤێجا ئەگـەر دلـسۆیێ و ئنیـەتا پـاك و خۆسـەر ژیـان کـرە د وان پـەیڤێن بـەلاڤ د نـاڤ گەردیلەیێن باییدا دێ ب تامەکا خوش وەکی تامـا فێقیـێن خـوش چـنە د گـوهێ وان رۆحانیانـدا، بـەلێ ئەگـەر رازیبوونـا خـودێ و دلسۆزی نەچنە د نـاڤ وان پەیڤانـدا، دێ تامـا وان نـەخوش بیـت، و گوه دێ خۆ ژێ دەنـە پـاش و وەرنـاگرن، و خێـرا وێ دێ مینیتـە د دەرکەفتنا وان ژ دەڤیدا بتنێ.

ڤێجا بلا خواندەڤانێن قورئانا پیرۆز ئەوێن دەنگێن وان نەخوش و گازندا ژ کێمیا گوهدارا بۆ خۆ دکەن بلا گوهێ خۆ بدەنە ڤێ چەندێ!.

ئەگەرێ چارێ:

رێکنەکەفتنا خودانێن هیدایەتێ و حەسویدیا وان نە ژ هزرنەکرنێ د چارەنڤیسێ واندایە و نە ژ دیتنا وان یا بەرتەنگە، هەروەسا رێککەفتنا مجد د ناڤ خودانێن گومراییێدا نە ژ دوودلیێ ل سەر چارەنڤیسێ وایە و نە ژ دیتنا وان یا بلند و کویرە، بەلێ خۆرانەگرتنا خودانێن هیدایەتێ ل سەر بەردەوامی و راستەرێیێ د کاروانیدا، و خەمساریا وان د دلسۆزیێ د کاریدا وان ژ خوشیبرنێ ب باشیێن وی ئاستێ بلند بێ بەهر دکەت، ڤێجا د کەڤنە د رێکنەکەفتنێدا هەرچەندە ئەو ئاقل و دلێن سلامەتیێ دبینن و ژ هەقی و راستیێ وەردگرن بۆ خۆ د کەنە رێبەر و ب لایێ دلخوازیێن نەفسێڤە ناچن.

بەلێ دێ بینی خودانێن گومراییێ ب رێکا ل بەرخوشکرنا نەفسێ و دلخوازیا و ب داخوازیا هەستێن شەهوەتێ و دەروونی -ئەڤێن نەشێن چارەنڤیسی ببینن و دەرهەمەکێ خوشیا پێشئێخستی و بەروەخت د دەنە ب چەندین دەرهەمێن خوشیا پاشئێخستی- د ناڤ خۆدا رێکدکەڤن ب مجدی و ل دۆر ب دەستڤەئینانا بەرژەوەندیەکا پێشئێخستی و خوشیەکا بەردەست کۆم دبن.

بەلێ، دێ بینی خەلکێ دنیایێ یێن ساویلکە ژ خودانێن دلێن مری و ئەوێن ب دویڤ دلخوازیێن نزم و بێ بها کەفتین ئێکدوو دگرن و ل سەر بەرژەوەندییێن دنیایێ یێن پێشئێخستی د ناڤبەرا خۆدا رێکدکەڤن.. بەلێ گەلەك رێك یێن هەین بەرانبەر خودانێن هیدایەتێ بۆ رێککەفتنا مجد و ئێکگرتنا تەمام و قوربانیدانەکا بەرهەمدار و راستەڕێیەکا موکوم د ناڤبەرا خۆدا، چونکی ئەو ب رێکا رۆناهیا ئاقلی و گەشاتیا دلی بەر ب چنینا فێقیێن ئاخرەتێ یێن نەمر و هەروهەر و پاشئێخستی دچن، بەلێ چونکی ژ دفن بلندی و خۆمەزنکرن و زێدەکرن و کێمکرنێ رزگار نەبووینە ڤێجا ژێدەرەکێ مەزن و زەنگین یێ پڕی هێز کو ئێکگرتنە بەرزە دکەن و ژ دەست د دەن، و د ئەنجامدا دلسۆزی ژی ژ دەست دچیت و پویچ دبیت، و کریارێن ئاخرەتی ب بەرئاڤێدا دچن و پویچ دبن، و ب دەستڤەئینانا رازیبوونا خودێ ب زەحمەت دکەڤیت.

چارەسەری و دەرمانێ ڤێ نەساخیا ترسناك ئەڤەیە:

شانازی ب هەڤالینیا دویکەتیێن پەیرەوێ هەق، و گرێدانا پەیوەندیا ڤیانێ دگەل وان وەك بجهئینان بۆ ڤێ فەرموودا پیرۆز: ((الحب في الله))[7]، ئانکو ڤیان بۆ خودێ. پاشی دویڤچوونا وان بکەت و هێلانا شەرفمەندیا پێشاتیێ بۆ وان و هێلانا خۆمەزنکرن

---

[7]((والحب في الله و البغض في الله من الايمان))، رواه البخاري-كتاب الايمان، ئانکو: ((و ڤیان بۆ خودێ و نەڤیان بۆ خودێ ژ باوەرییێیە).

و دفن بلندیێ، ب ئاڤاکرن ل سەر ئەحتیمالا کو دویکەتیێ هەڤیێ -هەر کی بیت- ژ وی چێتر و باشترە. دا ب دەستڤەئینانا دلسۆزیێ ب ساناهی بکەڤیت، پاشی مرۆڤ بزانیت کو دەرهەمەکێ کارێ دلسۆز و خۆسەر بۆ خودێ فەرتر و پەسەندترە ژ چەندین دەرهەمێن کارێن شێلی و دلسۆزی تێدا نەی، پاشی مرۆڤ مانا ل ئاستێ دویکەتی ب سەر حەزا وەرگرتنا بەرپرسیێ بێخیت ئەڤا کو کێم جارا مرۆڤ ژ مەترسیا وێ ب سلامەت دبیت.

ب ڤان تشتا دێ ئەڤ نەساخیا ترسناك ئێتە چارەسەرکرن و مرۆڤ دێ ژێ ب سلامەت بیت، و دلسۆزیێ ب دەستخۆڤە ئینیت، و دێ ژ وان باوەردارا ئێتە حسێبکرن یێن ب دروستی کارێن خۆ یێن ئاخرەتێ ئەنجامداین.

ئەگەرێ پێنجێ:

ژێدەرێ رێکنەکەفتنا خودانێن هیدایەتێ نە لاوازیا وایە، هەروەسا ژێدەرێ رێککەفتنا توند یا خودانێن گومراییێ نە هێزا وایە، بەلکێ ژێدەرێ رێکنەکەفتنا خودانێن هیدایەتێ هەستنەکرنا وایە ب پێدڤیێ بۆ هێزێ، ژبەر وی شەنگستەیێ بهێز یێ باوەریا وان یا تەمام د دەتێ. و ژێدەرێ رێککەفتنا خودانێ بێ ئاگەهی و گومراییێ نە لاوازی و بێ دەستهەلاتیە، چونکی وان د وژدانا خۆدا چو شەنگستە نینن پشتا خۆ ب هێزا وی پێ گەرم بکەن. ژبەر پێدڤیا زۆر یا لاوازا بۆ رێککەفتنێ دێ بینی ب رەنگەکێ بهێز

ڕێکدکەڤن، و ژبەر لاوازیا هەستکرنا یێن بهێز ب پێدڤیێ بۆ ڤێ ڕێککەفتنێ ڕێککەفتنا وان یا لاوازە. مەتەلا وان د ڤێرێدا وەکی مەتەلا شێرایە ئەڤێن هەست ب پێدڤیێ بۆ ڕێککەفتنێ ناکەن ڤێجا دێ بینی کتن و ب تنێ نە، بەلێ پەز و بزنێن کیڤی ب کۆمی دژین ژ ترسێن گورگا دا. ئانکو کۆمەلا لاوازا و کەسێ مەعنەوی یێ نوینەراتیا وان دکەت یێ ب هێزە و کۆمەلا یێن بهێز و کەسێ مەعنەوی یێ نوینەراتیا وان دکەت یێ لاوازە[8]، و ئاماژەکا جوان بۆ ڤێ نهێنیێ د خالەکا قورئانی یا جواندا هەیە ئەوژی ئەڤەیە: کریارا ((گۆت)) ب شێوازێ نێر بۆ ئافرەتا بکارئینا -هەر چەندە ئەو ژنن و کۆمن- د ڤێ گۆتنا خودایێ مەزندا: {وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ...} ﴿یوسف: 30﴾، بەلێ کریارا ((گۆتن)) ب شێوازێ مێ بکارئینا د ڤێ گۆتنا خودایێ مەزندا: {قَالَتِ الْأَعْرَابُ...} ﴿الحجرات: 14﴾، هەرچەندە ئەو کۆمەکا زەلامانە، ئەڤەژی ئاماژەکا جوانە بۆ: کۆما ژنێن لاواز و نازك ب هێز دکەڤن و

---

[8] ئەڤ تشتێ پشتەڤانیا ڤێ بوچۆنا مە دکەت ئەڤەیە: بهێزترین ڕێکخراوێن ئەوروپی و یێ ژ هەمیا کاریگەرتر ل سەر جڤاکی و ب هێزتر -ژ لایەکیڤە- ڕێکخراوێن نفشێ نازك یێن لاوازن، نەخاسمە ڕێکخراوێن ژنا ل ئەمریکا ئەڤێن داخوازا ماف و ئازادیا ژنێ دکەن .. هەروەسا ڕێکخراوێن ئەرمەنیانە -کو کێماتیەکن و لاوازن د ناڤ ملەتاندا- ڤێجا دێ بینی قوربانیدان و قارەمانیەکا مەزن نیشان د دەن.

جۆرەکێ مێرانی و زەلامینیێ ب دەستڤە دئینن، ڤێجا ڤێ چەندێ کارئینانا شێوازێ نێر خواست، و کریار ((گۆت)) گونجای و زێدە جوان بوو بۆ وان، بەلێ چونکی زەلامێن بهێز پشتا خۆ ب هێزا خۆ گەرم دکەن نەخاسمە کوچەرێن دەشتێ ڤێجا کۆما وان لاواز بوو هەروەکی جۆرەکێ تایبەتمەندیا مێیاتیێ ژ هشیاری و ترس و نازکی و نەرماتیێ ب دەستڤە ئیناین ... ڤێجا شێوازێ مێکرنێ بۆ کریارێ گەلەك یێ گونجای بوو د ڤێ گۆتنا خودایێ مەزندا {قَالَتِ الْأَعْرَابُ...}.

بەلێ، ئەوێن داخوازا هەڤیێ دکەن نابینن کو ئەو پێدڤی هاریکاریا یێن دینە ژبەر وێ باوەریا بهێزا یا د دلێ واندا ئەڤا پشتەڤانیەکا مەزن د دەتە وان و پشت گەرمی و خوتەسلیمکرنێ ل دەف وان پەیدا دکەت، حەتا خۆ ئەگەر پێدڤی یێن دی ژی بن بهێز خۆ پێڤە نا گرێدەن. بەلێ ئەوێن دنیا کریە خەما خۆ -ژبەر بێ ئاگەهیا وان ژ پشتەگەرمی و شەنگستەیێ وان یێ راستەقینە و بهێز- خۆ دبینن لاواز و بێ دەستهەلات ژ بجهئینانا کاروبارێن دنیایێ و د ئەنجامدا هەست ب پێدڤیەکا فەر دکەن بۆ وی یێ دەستێ هاریکاریێ بۆ درێژکەت و ب رەنگەکێ مجد کو بێی قوربانیدان و خۆگوریکرن نینە دگەل رێکدکەڤن.

و هوسا داخوازکەرێن هەڤیێ ب دروستی بهایێ هێزا هەڤیێ د رێککەفتنێدا نزانن و پویتە پێ ناکەن ڤێجا دگەهنە ئەنجامەکێ

پویچ و مەترسیدار ئەوژی رێکنەکەفتنە، بەلێ چونکی خودانێن نەهەقی و گومراییێ -ژبەر بێ دەستهەلاتی و لاوازیا خۆ- هەست ب وێ هێزا مەزن دکەن ئەوا د رێککەفتنێدا ڤێجا باشترین رێکا وان بگەهینیتە ئارمانجا وان ب دەستڤەهات، ئەوژی رێککەفتنە.

رێکا قورتالبوونێ ژ ڤی ژیوارێ پویچ و ب ئێش. و رزگاربوونێ ژ ڤێ نەساخیا کوژەك، نەساخیا رێکنەکەفتنێ ئەڤا تووشی خودانێن هەقیێ بووی ئەڤەیە: ئەو نەهیا خودایی یا د ڤێ ئایەتا پیرۆزدا: {...وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ...} ﴿الأنفال: 46﴾، ئانکو: (و بەرهنگاری ئێکدووو نەبن، هوین دێ سست بن و هێز و شیان هەوە نامینیت)، و ئەو نەهیا خودایی یا د ڤێ ئایەتا پیرۆزدا: {...وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى...} ﴿المائدة: 2﴾، ئانکو: (و ل سەر باشی و پارێزکاریا خودێ هاریکارێت ئێك بن)، ببنە دوو دەستۆر بۆ کارێ ژیانا جڤاکیی. هەروەسا مرۆڤ بزانیت کا چەند زیان د رێکنەکەفتنێدا هەنە بۆ ئیسلامێ و موسلمانا و کا چەند رێکێ بۆ خودانێن گومراییێ ڤەدکەت کو دەست ب سەر خودانێن هەقیێدا بگرن. دویڤدا مرۆڤ بگەهیتە کاروانێ باوەریێ ئەڤێ داخوازا هەقیێ دکەت و مرۆڤ ب دلسۆزی و قوربانیدان و هەستەکرنێ ب بێ دەستهەلاتی و لاوازیەکا تەمام بچیتە د ناڤ رێزێن وی کاروانیدا، دگەل خۆنەڤیانێ و رزگاربوونێ ژ رویمەتیێ ب ئارمانجا گەهشتنا ب دەستڤەئینانا شەرەفمەندیا دلسۆزیێ.

ئەگەرێ شەشێ:

ژێـدەرێ رێکنەکـەفتنا خـودانێن هـەڤیێ نـە ژ نـەبوونا مێرانـی و زەلامینییێیــە و نــە ژ نزمبوونــا هیممــەتێ و نــەمانا غیرەتێیــە، هەروەسا ژێـدەرێ رێککـەفتنا مجد د ناڤبـەرا خـودانێن گـومراییێ یــێن بــەرزەبووی ئــەڤێن ئارمانجــا وان دنیــا نــە ژ مێرانــی و زەلامینییێیـە و نـە ژ غـیرەت و بلنـدیا هیممەتێیـە، بـەلێ خـودانێن هـەڤیێ بـەرێ خـۆ دا خێـرا ئـاخرەتێ ڤێجا غـیرەت و هیممـەت و مێرانیا وان بـۆ وان مەسـەلەیێن گـرنگ و مـەزن چوون، و چـونکی ئەوا پتریـا دەمـێ خـۆ -کـو ئـەوە سـەروەتێ وان یـێ راسـتەقینە- بـۆ مەسەلەیەکا دەستنیـشانکری ب تنـێ نـا مـەزێخن، ڤێجا رێککـەفتنا وان نابیتــە رێککەفتنــەکا موکـوم دگـەل دویکـەتیێن رێکـا هـەڤیێ، چونکی مەسەلە گەلەکن و مەیدان ژی گەلەك بەرفرەهە.

بـەلێ مـرۆڤێن دنیـایی یـێن بـێ ئاگـەهـ، چـونکی دیتنـا وان د ژیانـا دنیایێ ب تنێدا قالبدایە -کو مەزنـترین خەم و هـەمی زانینـا وایـە- دێ بینـی هەڤبەنـدیا وان دگـەل ئێـك ب هێزتـرین هەڤبەندیـە ب هـەمی هەسـت و گیـان و دل و هـزرێن خۆڤـە. ڤێجا هـەر کەسـەکێ دەستێ هاریکارییێ بۆ درێژ بکەت دێ ب هێز گرن، و ئەو دەمێ خـۆ یێ گران بها د هنـدەك مەسـەلەیێن دنیاییـدا قالب د دەن -کـو چـو بهـایێ خـۆ ل دەف خـودانێن هـەقی و راسـتیێ نینـە- مەتـەلا وان وەکی مەتەلا وی مرۆڤێ جوهی یێ دینە ئەڤێ پارچەکا شیشەی یـا

بێ بها ب بهایێ بەرێن ب قەدر و گران بها کرى. ڤێجا کرینا تشتی ب بهایەکێ مەزن، و تەرخانکرنا هەمی هەستا بەر ب وی تشتیڤە بێ گومان دێ مرۆڤی بەر ب سەرکەفتنێ بەت خۆ ئەگەر رێك یا نەهەق و پویچ ژی بیت، چونکی دلسۆزیەکا مجد یا تێدا هەی.

ژبەر ڤێ چەندێ خودانێن نەهەقیێ دشێنە خودانێن هەقیێ، و خودانێن هەقیێ دێ دلسۆزیێ ژ دەستدەن و دێ کەڤنە د نهالا رەزیلی و رویمەتییێدا، و دێ نەچار بن خۆ دەڤخۆش و حولی کەن بۆ خودانێن دنیایێ ئەڤێن بێ بەهر ژ هەمی رامانێن مێرانی و هیممەت و غیرەتێ.

ڤێجا هەی خودانێن هەقیێ! و هەی خودانێن شریعەت و راستی و رێکێ! و هەی ئەوێن داخوازیا هەقیێ دکەن پێخەمەت هەقیێ! کاربکەن بۆ لادانا ڤێ نەساخیا ترسناك، نەساخیا رێکنەکەفتنێ، ب رێکا دویڤچوونا رەوشتێ قورئانا پیرۆز، ئەوژی ئەڤەیە: {...وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا} ﴿الفرقان: 72﴾، ئانکو: (و ئەوێت گاڤا د بەر تشتێ بێ فایدەرا [چ گۆتن چ کریار] دبۆرن، رویێ خۆ ژێ وەردگێرن، بێ خۆ شکاندن)، ل خەلەتیێن برایێن خۆ ببۆرن و ل خەمساریێن وان نەگرن، و چاڤێن خۆ ژ کێماسیێن ئێکدوو بگرن، و گێنگەشێن ناڤخۆیی ب دەنە ئالەکی. چونکی دوژمنێن دەرڤەیی ژ هەمی رەخاڤە د ئێنە هەوە، و قورتالکرنا خودانێن هەقیێ -ژ کەفتن و رەزیلیێ- ب کەنە گرنگترین ئەرکێن خۆ یێن ئاخرەتێ و

ژ هەمیان پتر خەمێ ژێ بخۆن، و ئەو برایەتی و ڤیانا ئێکدوو و هەڤکاریا سەدان ئایەت و فەرموودێن پیرۆز فەرمان پێکری ب جهبینن، و هەمی هەستێن رێککەفتن و تەباییێ دگەل برایێن خۆ یێن ئایینی و پەیرەوێ هەڤییێ یێ رۆن و ئاشکرا بگرن ب رەنگەکێ بهێزتر ژ گرتنا مرۆڤێن دنیایی یێن بێ ئاگەه، و بەردەوام ژ کەفتنا د رێکنەکەفتنێدا هشیار بن و خۆ ژێ بپارێزن، و کەسەك ژ هەوە نەبێژیت: ((ئەز دێ دەمێ خۆ یێ پڕ بها د خواندنا زکرا و هزرکرنێدا بۆرینم، ل شوینا بۆراندنا وی ب ڤان تشتێن لاوەکیڤە)) ڤێجا خۆ ژ مەیدانێ ڤەکێشیت و ببیتە رێکەك بۆ لاوازبوونا رێککەفتن و ئێکگرتنێ و ببیتە ئەگەر بۆ لاوازبوونا کۆما موسلمان، چونکی ئەو مەسەلەیێن هوین هزر دکەن کو لاوەکی و سادەنە ئەو گەلەك د گرنگن د جیهادا مەعنەویدا. دا ب نموونەکێ رۆن بکەین: کا چەوا مان و زێرەڤانیا سەبازەکی د چەپەرکیدا ژ چەپەرێن ئیسلامی -ل دویف مەجێن تایبەت و گرنگ- بۆ دەمژمێرەکێ چێدبیت بەرانبەر سالەکا پەرستنێ بیت، هەروەسا رۆژا تە یا پڕ بها ژی ئەڤا تو د مەسەلەکا لاوەکی ژ مەسەلەیێن جیهادا مەعنەویدا د بۆرینی نەخاسمە ل ڤی دەمی یێ خودانێن هەڤییێ کەفتینە لەپێن خۆ، ئەز دبێژم ئەڤ رۆژا تە چێدبیت حوکمێ دەمژمێرەکێ ژ مان و زێرەڤانیا وی سەربازی وەربگریت، ئانکو دێ خێرا وی مەزن بیت، و چێدبیت ئەڤ رۆژا تە

ب هزار رۆژا بیت. **چونکی مادەم کارکرن بۆ رازیبوونا خودێ یە و د رێکا ویدا یە بەرێ خۆ نائێتە دان بۆ مەزنی یان بچویکیا وی، کارێ هندی گەردیلەکێ د رێکا رازیبوونا خودێدا ب دلسۆزی دێ بیتە ستێرەگا گەش، ڤێجا چەوانیا رێکێ ل بەرچاڤ نائێتە وەرگرتن بەلێ یا گرنگ ئەنجام و ئارمانجە، و مادەم ئەو ئارمانجە رازیبوونا خودایێ پاکە، و شەنگستەیێ کاری دلسۆزیە، هینگێ ئەو مەسەلە نە مەسەلەیەکا بچویکە، بەلێ ئەو یا مەزنە.**

ئەگەرێ حەفتێ:

ژێدەرێ رێکنەکەفتنا خودانێن راستیێ و ململانێیا وان نە ژ غیرەتێ یە د ناڤبەرا ئێکدوو دا و نە ژ رژدیێ یە ل سەر پەرگالێ دنیایێ، هەروەسا ژێدەرێ رێککەفتنا مرۆڤێ دنیایی یێن بێ ئاگەه ژی نە ژ کەرامەت و مێرانیا ویە. بەلێ خودانێن راستیێ نەشیان پارێزی ل سەر وان چاکی و قەنجیان بکەن ئەوێن ژ پێگریا ب راستیێ ب دەستڤەدئێن و نەشیان بەردەوام و خۆراگر بن د چارچوڤێ ململانەیا پاك د رێکا راستیێدا -ب رێکا چوونا یێن نە تەمام ژ وان د ڤێ مەیدانێدا- لەوا ڤێجا زیان گەهاندە وان سالۆخەتێن چاك، و کەفتنە د رێکنەکەفتن و پێکنەکرنێدا و د ئەنجامدا زیانەکا مەزن گەهاندە خۆ و کۆما موسلمانا.

بەلێ یێن گومرایی و بێ ئاگەه چونکی ئەو د بێ دەستهەلات و رەزیلن ڤێجا دەستێن خۆ کرنە تێکدا و ب راست دگەل هەر

مرۆڤەکێ هەبیت ئێکگرتن، بەلکی حەتا دگەل مرۆڤێن ئاست نـزم و بێ بها و ساوێلکە ژی دا ئەو بەرژەوەندیێن ئەو ل دویڤ د بـەزن ژ دەست نەچن، و دا هـەڤالێن خۆ و سـەرۆکێن خۆ ئـەڤێن هنـد ل دویڤ فەرمانێن وان دچن حەتا پلەیا پەرستنێ ژ خۆ تـورە نـەکن پێخەمـەت وان بەرژەوەنـدیا، لـەوا دگـەل وان یـێن وەکـی خـۆ رێککـەفتن و ب هـەر رەنگـەکێ هـەبیت ل دۆر وان بەرژەوەنـدیا کۆمبوون، د ئەنجامدا گەهشتنە وی تشتێ وان دڤیا ژ بەر ڤێ رژدی و مجداییێ د مەسـەلێدا، ڤێجا هـەی خـودانێن هـەقی و راسـتیێ و هەی ئەوێن ئێشا رێکنەکەفتنێ هوین گرتین:

هەوە د ڤی کاودانێ نەخوشدا دلسۆزی بـەرزەکر و هـەوە رازیبوونـا خـودێ نـەکرە ئارمانجـا کـارێ خـۆ، ڤێجـا هـەوە رێـك بـۆ کـەفتنا خودانێن هەقیێ خوشکر، و هەوە تەحلاتیا رەزیلی و سڤکیێ دا وان.

بزانن کو نە حەسویدی و نـە ململانـێ و نـە غیرەت د کارۆبـارێن ئایینیدا نینن، و ب دیتنا راسـتیێ تـشتێن وەکـی ڤـان تێـدا نیـنن.

چونکی ژێدەرێ حەسویدی و ململانێ ئەوە دەمێ گەلـەك دەسـت د چنە تشتەکی ب تنێ، ڤێجا گێنگەشە و بەریکانێ و ململانێ دبیتـە رێـك بـۆ خوزیکـا و حەسـویدیێ و مـادەم دنیـا یـا بەرتـەنگ و بەروەختە و حەزێن مرۆڤی و داخوازیێن وی یێن زۆر تێر نـابن، و مـادەم گەلـەك مـرۆڤ هەنـە بـەریکانێ بـۆ تـشتەکی بتنـێ دکـەن، کـەفتنا د نهـالا حەسـویدی و ململانێـدا دێ بیتـە ئـەنجام. بـەلێ ل

ئاخرەتا بەرفرەه دێ هەر موسلمانەکی بحەشتەکا فرەهیا وێ هندی ئەرد و ئەسمانا ب درێژیا پێنج سەد سالا گەهیتێ[9]، و هەر

---

[9] پسیارەکا زێدە گرنگ هاتیەکرن: چەوا دێ ئاقلێن مە یێن تخویبدای شێن د راستیا وی تشتی گەهن ئەوێ هاتیە ڤەگێڕان کو دێ بحەشتەکا فرەهیا وێ پێنج سەد سال ئێتەدان بۆ مرۆڤێ باوەردار؟

بەرسڤ: کا چەوا هەر مرۆڤەکی د ڤێ دنیایێدا دنیایەکا تایبەت و بەروەخت هەیە، ئەوژی ژیانا وییە کو ب هەستەوەرێن خۆ یێن سەرڤە و ناڤدا خوشیێ پێ دبەت، حەتا ئەو دشێت بێژیت: رۆژ بۆ من گولوپە و ستێر بۆ من چراکن، ڤێجا هەبوونا بەنەوەر و زیندەوەرێن دی هەڤڕکیێ د ملکینیا وی بۆ واندا ناکەن، بەلێ بەلکی دنیایا وی یا تایبەت ئاڤا دکەن.

بحەشت ژی هەروەسایە -دگەل جوداییەکا مەزن- هەر باوەردارەکی -زێدەباری مێرگا خۆ یا تایبەت ئەڤا هزارەها قەسر و پەریێن چاڤ مەزن بخۆڤە دگریت- ئەوی بحەشتەکا تایبەت یا فرەهیا وێ پێنج سەد سال ژ بحەشتا گشتی ژی یا هەی مرۆڤێ باوەردار دێ ب رەنگەکێ هێژای بحەشتێ و نەمریێ خوشیێ پێ بەت ب رێکا وی تشتێ هەستەوەرێن وی ئاشکرا دکەن و هەستێن وی کەیفخوش دبن ل دویڤ پلەیا هەر باوەردارەکی، ڤێجا هەبوونا یێن دی دگەل وی و پشکداریا وان دگەل وی چو ژ خوشیپێبرن و تامکرن و ملکینیا وی کێم ناکەن بەلێ بحەشتا وی یا تایبەت و بەرفرەه ئاڤا و جوان و کەشخە دکەن. بەلێ، کا چەوا مرۆڤ خوشیێ ب دەڤ و گوه و چاڤ و تامێن خۆ یێن دی و هەست و هەستەوەرێن خۆ هەمیا دبەت د دەمژمێرەکێدا ل باغچەکی، یان د رۆژەکێدا ل گەشتەکێ، یان د هەیڤەکا تەمامدا ل گەڕیانێ ل وەلاتەکی، یان د سالەکا ژیێ خۆدا ل گەشت و گەڕیانەکێ.. مەسەلا بحەشتێ ژی وەسایە، ئەو خوشیا هەستەوەرا تامکرن و بێنکرنێ د وێ مەملەکەتا نەمردا د سالەکێدا د بەت وەکی خوشیبرنێ ب ڤێ دنیایا فانی د دەمژمێرکێدا ل باغچەکێ خوش، و ئەو خوشیا هەستەوەرا دیتن و گوهلێبوونێ د

ئێكـی ژ وان دێ حـەفتێ هـزار پـەری و قەسـر گـەهنێ، ڤێجا چـو رامـان بـۆ حەسـویدی و ململانـێ قـەد نینـە، ئەڤـەژی بـەرێ مـە د دەتە وێ چەندێ كو حەسویدی و ململانێ د كریارێن چاكدا نینـە كـو بـەرێ مرۆڤـی ب دەنـە ئـاخرەتێ، ئـانكو دەلیڤـە بـۆ ململانـێ و حەسـویدیێ تێـدا نینـە، **ڤێجا هـەر ئێكـێ حەسـویدیێ بكـەت بـێ گومان ئەو بۆ رویمـەتی وەدكـەت یـان ژی ل ژێـر پـەردا ئـایینی ل بەرژەوەنــدیێن دنیــایی د گــەڕیێت و ب نــاڤێ كــارێ چــاك ل بەرژەوەندیا د گەڕیێت. یان ژی ئەو یێ راستگۆیە بەس یێ نەزانە رێكـا كـارێن چاك نزانیـت و هێـشتا نزانیـت كـو دلـسۆزی گیـان و شەنگستەیێ كارێن چاكە، ڤێجا دێ دلۆڤانیـا خـودێ یـا بـەرفرەه تومەتباركــەت** هــەروەكی ژ وی ناگریــت، و دێ دەســت هاڤێتــە حەسویدی و ململانێ و د نەفسا خۆدا جۆرەكێ دوژمنـاتیێ دگـەل وەلییێن خودێ یێن چاك و راستگۆ كەت.

وێ مەملەكەتا نەمر و جواندا ژ ڤی رەخی حەتا رەخێ دی د چاچوڤێ گەشتەكێدا كو پێنج سەد سالا ڤەدكێشیت و هێژای نەمریا وێ هندی وێ وێ خوشیێیە یا ئەو د وان گەشت و گەڕیانانـدا دبەت ئەڤێن مـرۆڤ سـالەكێ ل ڤـێ دنیـایێ دبـەت. ڤێجا هەر باوەردارەك ل دویڤ پلەیا خۆ و ل دویڤ وێ خێـرا دگەهیتـە وی ل سـەر وان كـارێن وی د دنیایێـدا كـرین و ل دویـڤ رێـژە و جـۆرێ خێـر و چـاكیێن وی دێ هەســت و هەســتەوەرێن وی ڤــەبن و خوشــیێ بــەن، ڤێجــا دێ ئــەو هەســت و هەستەوەر ل بحەشتێ خوشیەكا گونجای دگەل نەمریا بەن.

ئـەز دێ بەحـسێ رویدانـەکێ کـەم ڤـێ راسـتیێ ب سـەلمینیت:
هەڤالـەکێ مـە یـێ بـەرێ نـەڤیان و دوژمـنی د دلێ ویـدا هـەبوو بەرانبـەر کەسـەکێ دەستنیـشانکری. دەمـێ پەسـنا وی مرۆڤـی بەرانبەر ڤی هەڤالی هاتیەکرن و د دەرهەڤا ویدا هاتیە گۆتن: ئـەو مرۆڤەکێ چاکە، ئەو وەلیەکە ژ وەلییێن خودێ، مە دیت ڤێ گۆتنێ چو کارتێکرن لێ نـەکر، و ژ بەحسکرنا دوژمنـێ وی ب باشی تـورە نـەبوو. بـەلێ دەمـێ ئێکـی گـۆتی: ((ئـەو مرۆڤـەکێ وێـرەك و ڤارەمانـە)) مـە دیـت رهـا حەسویدی و غیرەتـێ ل دەف وی هاتـە ئازرانـدن. مـە گـۆتێ: ((فـلان کـەس پلـەیا وەلیـاتی و تـەقوایێ ژ مـەزنترین پلەیانـە ل ئـاخرەتێ و چـو تـشتێ دی ل سـەر نائێتـە پیڤان، ڤێجا کانێ گولوپ ژ ستێرا؟!. مە دیت بەحسکرنا ڤێ پلـەیێ تو تورە نەکری بەلێ بەحسکرنا هێزا زەڤلەکا -کو حەتا ل دەف گایا ژی هەیـە- رهـا حەسـویدیێ ل دەف تـە ئازرانـد)). گـۆت: ((مـە هەردووکا ئێك ئارمانج د ڤێ دنیایێدا یا بخۆ دانـای، ڤێجا هێـز و وێرەکی و یێن وەکی ڤان رێکن بـۆ دەستڤەئینانا وێ پلـەیا دنـیایێ یـا مـە بخـۆ کریـە ئارمـانج، ژبـەر ڤـێ چـەندێ مـن هەسـت ب حەسـویدی و ململانـێ کـر. بـەلێ جـە و پلـەیێن ئـاخرەتێ بـێ تخویبن، و چێدبیت ئەوێ ل ڤێرێ دوژمنێ مرۆڤی ل وێـرێ ببیتـە خوشتڤیترین و بهاترین هەڤال)).

ڤێجا هەی خودانێن راستی و رێكێ: خزمەتكرنا ئایینی نە تشتەكێ كێمە، بەلێ بەلكی وەكی هەلگرتن و پاراستنا گەنجینەكا مەزنە، ئەوێن وێ گەنجینەیێ ل سەر ملێن خۆ هەلدگرن مزگینی بۆ وان دئێتە دان ب درێژكرنا دەستێ هاریكاریێ یێ ب هێز بۆ وان و كەیفا وان پتر پێ دئێت. ڤێجا فەرە پێشوازیا وان بێتەكرن ئەوێن ب ڤیانەكا خۆسەر بەر ب مرۆڤیڤە دئێن، و بەرێ خۆ ب دەنە هێزا وان و كارتێكرنا وان و هاریكاریا وان گەلەك بێتەكرن و ب شانازیڤە دیدار دگەل وان بێتەكرن، چونكی ئەون برایێن راست و پشتەڤان و خۆگوریكەر. مادەم ئەرك ڤێ چەندێ ژ مە دخوازیت، بۆچی دێ ب حەسویدی بەرێ خۆ دەنێ -ژبلی ململانێ و غیرەتێ- حەتا ژئەنجامێ ڤی حالەتێ دلسۆزی بچیت، و كار و ئەركێن هەوە ببنە جهێ گونەهباركرنا هەوە ژ لایێ مرۆڤێن گومرایی و بەرزەبووی. و د ئەنجامدا هەوە ب داننە ئاستەكێ نزمتر و كێمتر ژ یێ هوین هێژا، بەلكی وە وەكی وان حسێب بكەن ئەوێن دنیایێ ب ئایینی دخۆن و ژیارا خۆ ل ژێر پەردا زانینا راستیێ دابین دكەن و هەوە ژ وان حسێب دكەن یێن ململانێ دكەن و د رژد ل سەر پەرگالێ دنیایێ، و چەندین گونەهباریێن دی یێن ژ ستەمكاری هەوە پێ گونەهباردكەن؟!

چارەسەریا ئێكانە بۆ ڤێ نەساخیێ ئەڤەیە: مرۆڤ نەفسا خۆ گونەهبار بكەت، و تاگریا هەڤالێ خۆ بكەت د دویڤچوونا پەیرەوێ

هەڤییێدا و لانەدانێ ژ دەستۆرێ دادپەروەرییێ و ڤیانا هەڤییێ، ئەڤێ زانـاییێن هونـەرێ رەوشـتا و روی ب روی بوونـا پـێ رازیبـووین کـو ناڤەڕۆکا وی ئەڤەیە:

((ئەگەر مرۆڤی ڤیا هەڤی ل سـەر ئـەزمانێ وی نـەیێ ئێکـێ دی -د روی ب روی بوونـەکا دەستنیـشانکریدا- دەرکـەڤیت و کـەیف ب ڤـێ چـەندێ بێـت و پـشت راسـت بیـت کـو هـەڤڕکێ وی یـێ ل سـەر نەهـەقی و خەلـەتییێ ئەڤە د ڤـی حالەتیـدا مـرۆڤ یـێ ستەمکار و نەدادپەروەرە)) زێدەباری کو ئەو دێ زیانێ ژ ئەنجامێ ڤێ چەندێ بینیـت چونکی ئـەو فێـری چـو تـشتێن نـوی نـەبوو -ب دیاربوونـا هـەڤییێ ل سـەر ئـەزمانێ وی- بـەلکی ئـەڤ چـەندە دێ بیتـە ئەگـەر ئەو دفن بلندبیت، بەلێ ئەگەر هەڤی ل سەر ئەزمانێ هـەڤڕکێ وی دیار بوو چو زیان ناگەهنێ و ئەوی دفن بلند ناکەت بەلێ دێ مفای بینیت ب فێربوونـا تـشتەکێ نـوی. ئـانکو داخوازکـەرێ هـەڤییێ یـێ دادپەروەر کەرب ژ خۆ ڤەدبن پێخەمەت هـەڤییێ، و ئەگـەر هـەق ل دەف هەڤڕکێ خۆ دیت دێ پێ رازی بیت و دێ دلێ وی پێ تەنا بیت.

ئەگـەر خـودانێن ئـایینی و راسـتی و رێـك و زانـستی ئـەڤی دەسـتۆری بکەنــە رێ نیــشاندەر د ژیــان و کــارێن خــۆدا ئــەو دێ دلــسۆزییێ ب دەستخۆڤە ئینن و دێ د کارێن خۆ یێن ئاخرەتێدا سـەرکەڤن، و دێ ب دلۆڤانی و کەرەما خودایێ پاك ژ ڤێ نەخوشیا مـەزن ئـەڤا تووشـی وان بووی و ژ هەمی رەخاڤە ئەو گرتین رزگارکەت.

{...سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ} ﴿البقـرة: 32﴾، ئانكو: (هـەر تـويى ژ هـەمى كێماسـيان پـاك و پاقـژ، مـە ژ وێ زانينێ پێڤەتر نينە يا تە نيشا مە دايى، ب ڕاستى هەر تويى زانا و كار بنەجھ).

تەیسینا بیست و ئێكێ ژ ((تەیسینا))

دلسۆزی

-2-

((ئـەڤ تەیـسینە مەسـەلەیا چـارێ بـوو یـا یاداشـتا هەڤـدێ ژ (یاداشتێن نیاسینا خودێ) بەلێ بوو خالا دووێ ژ تەیسینا بیستێ. و ژبـەر گونجانـا بابـەتێ وێ -دلـسۆزیێ- و ب ئاڤاكرنـا ل سـەر نورانیەتا وێ بـوو تەیـسینا بیـست و ئێكێ، ڤێجا چو د پـەرتۆكا (تەیسینادا))).

(ئەڤ تەیسینە ب كێماسی هەر پازدە رۆژا بێتە خواندن)

بسم الله الرحمن الرحيم

{...وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ...} ﴿الأنفال: 46﴾، ئانكو: (و بەرهنگاری ئێكدووو نەبن، هوين دێ سست بن و هێز و شيان هەوە نامينيت).

{...وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ} ﴿البقرة: 238﴾، ئانكو: (و ب گوهدارى ب بەر خودێڤە ڕابن، و هوين وی ژ دل بپەرێسن).

{قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا (9) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا (10)} ﴿الشمس: 9-10﴾، ئانكو: (﴿9﴾ [سويند ب ڤان هەميان] ب ڕاستى كەسێ ئەو نەفس ژ گونەهان پاقژ كر سەرفەرازە [ڕۆژا ئاخرەتێ] ﴿10﴾ و ديسا ب ڕاستى كەسێ نەفسا خۆ ب گونەهان كێمكر و شكاند، زيانكارە [ڕۆژا ئاخرەتێ]).

{...وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا...} ﴿البقرة: 41﴾، ئانكو: (و ئايەتێت من ئەرزان نەفرۆشن).

گەلی برايێن ئاخرەتێ! و گەلی هەڤالێن من يێن خزمەتكرنا قورئانێ! بزانن -و هوين دزانن- كو دلسۆزی د كاراندا -نەخاسمە يێن ئاخرەتێ- ئەڤەيە: گرنگترين شەنگستەيە، و مەزنترين هێزە، و هيڤيدارترين بەرەڤانە، و كورترين ڕێكە بۆ راستيێ، و دلۆڤانترين دوعايا مەعنەويە، و باشترين ڕێكە بۆ مەرەم و ئارمانجا، و بلندترين خەسلەتە، و پاكترين بەنداتيە.

مادەم رۆناهییێن تیشکدەر، و گەلەك هێزێن موكوم -وەكی ڤان تایبەتمەندیا- د دلسۆزییێدا هەنە، و مادەم خودێ ژ قەنجیا خۆ ئەركەكێ پیرۆز و گران، و خزمەتەكا گشتی یا مەزن دانایە سەر مە، ئەوژی ئەركێ باوەرییێ و خزمەتكرنا قورئانێیە، و ئەم زێدە كێم و لاواز و هەژارین، و ئەم بەرسینگێ دوژمنێن توند دگرین، و ئاستەنگێن مەزن د ئێنە رێكا مە، و بیدعە و گومرایی ل دەوروبەرێن مە دئێن و دچن ل ڤی سەردەمێ نەخوش، مادەم هوسایە مە چو رێك نینن ژبلی كو هند شیان و وزە مە هەین ئەم ب مەزێخین بۆ ب دەستڤەئینانا دلسۆزییێ... ئەم نەچارین بۆ ڤێ چەندێ، بەلكی فەرمانا مە پێ هاتیەكرن، ئەم گەلەك پێدڤی چەسپاندنا نهێنیا دلسۆزییێنە د خۆدا، چونكی ئەگەر ئەم وێ ب دەستخۆڤە نەئینین دێ هندەك ژ وی تشتێ مە كری ژ خزمەتا پیرۆز -حەتا نوكە- دێ ژ دەست مە چیت، و دویڤدا دێ حسێبەكا گران ل سەر دگەل مە ئێتەكرن، چونكی ئەم دێ بینە ژ وان یێن نەهیا خودایی و گەفا وی یا توند ژ مە دگریت د ڤێ گۆتنا خودایێ پاكدا: {...وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا...} ﴿البقرة: 41﴾، ئانكو: (و ئایەتێت من ئەرزان نەفرۆشن) ژبەر وێ كێماسیا مە د دەرهەقا دلسۆزییێدا كری ڤێجا پێخەمەت تەمایێن دنیایێ یێن نزم، و خراب، و ب زیان، و شێلی، یێن بێ مفا، مە بەختەوەریا هەروهەر تێكدا، دا بەرژەوەندییێن كەسایەتی یێن لاوەكی و بێ بها

-وەکی خۆ مەزن دیتنێ (الاعجاب بالنفس) و رویمەتییێ- هەروەسا ئەم دێ ژ وان ئێیینەحسێبکرن یێن دایە سەر مافێن برایێن خۆ د ڤێ خزمەتێدا و ژ وان یێن خورتی ل پەیرەوێ خزمەتکرنا قورئانێ کری، و ژ وان یێن بێ ئەدەبی کری ڤێجا ب دروستی بهایێ پیرۆزی و و بلندیا راستییێن باوەریێ نەزانی.

هەی برایێن من! **گەلەك ئاستەنگ و رێگرییێن ب زیان، د کەڤنە د رێکا تشتێن گرنگدا بۆ باشیێ و رێکێن چاکسازیێ یێن مەزن. وشەیتان خۆ دگەل خزمەتکارێن وێ بانگەوازیا پیرۆز زەحمەت د دەن، لەوا پێدڤیە مرۆڤ پشتا خۆ ب دلسۆزیێ گەرم کەت و پێ تەنا و رحەت ببیت، بۆ پالدانا وان رێگریا و پاشڤەزڤراندنا وان شەیتانا.** ڤێجا -هەی برایێن من- خۆ ژ وان ئەگەرێن کێماسیێ دئێخنە دلسۆزیێ و لاواز دکەن دویربێخن کا چەوا هوین خۆ ژ دوپیشك و مارا دویر دئێخن و د پارێزن. ڤێجا باوەریا مرۆڤی ب نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ نائێت و مرۆڤ ژێ پشتراست نابیت، هەروەکی د قورئانا پیرۆزدا ل سەر زمانێ سەروەرێ مە یووسڤی (سلاڤ لێ بن) هاتی: {وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي...} ﴿یوسف: 53﴾، ئانکو: **(و ئەز ب ڕاستی خۆ بەری ناکەم کو چو خەلەتیان ناکەم [یووسفی ئەڤ ئاخفتنە ژ جوامێریا خۆ گۆت]، ب ڕاستی نەفس زێدە خرابیخوازە، ئەو [نەفس] تێ**

نەبیت یا خودێ دلۆڤانی پێ بری و پارستی). ڤێجا بلا ئەزئەزی و دفن بلندی و نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ مرۆڤی نەخاپینیت.

و پێخەمەت گەهشتنا ب دەستڤەئینا دلسۆزیێ و پارێزێ ل سەر، و پێخەمەت پالدان و لادانا رێگریا، ڤان دەستۆرێن ل خوارێ بکەنە رێبەرێن خۆ:

دەستۆرێ وە یێ ئێکێ:

بلا رازیبوونا خۆدێ د کارێن وەدا ئارمانجا وە بیت. چونکی ئەگەر خودایێ پاك ژ هەوە رازی بوو پشتدانا جیهانێ هەمییێ چو بها و گرنگیا خۆ نینە. و ئەگەر خودایێ پاك وەرگرت رەتکرنا مرۆڤا چو کارتێکرن نینە، و ئەگەر خودایێ پاك -پشتی رازی بووی و کارێ مرۆڤی وەرگرت و حیکمەتا وی ئەڤ چەند خواست- حەزکر دێ وەل مرۆڤا کەت ئەوژی وی قەبویل بکەن و پێ رازی بن، خۆ ئەگەر هوین ڤێ چەندێ نەخوازن ژی، لەوا دڤێت رازیبوونا خودێ بتنێ نەیا کەسەکێ دی ببیتە مەرەم و ئارمانجا سەرەکی د ڤێ خزمەتکرنێدا .. خزمەتکرنا باوەریێ و قورئانێ.

دەستۆرێ وە یێ دوویێ:

خۆدویرئێخستن ژ رەخنەگرتنا برایێن مە یێن د ڤێ خزمەتکرنا قورئانیدا کار دکەن، و ژ ئازراندنا ئارەزوییێن کەیفخوشیێ ب خۆ باشتر و مەزنتر دیتنێ. چونکی کا چەوا دەستەك د لەشێ مرۆڤیدا

حەسـویدیێ ب دەسـتێ دی نابـەت، و چـاڤ رەخنـێ ل چـاڤێ دی ناگریـت، و ئـەزمان خـۆ ل سـەر گـوهی نـەرازی ناکـەت، و دل کێماسییێن رحێ نابینیت، بەلکی هەر ئێك کێماسیا یێ دی تـەمام دکەت و وی د ب دەستڤەئینا پێدڤیا خۆدا ستاره دکەت، و خزمـەتا وی بـۆ ب ساناهی دئێخیـت ... ئەگـەر هوسا نـەبیت دێ ژیانا وی لەشی تەمریت، و رح دێ ژێ دەرکەڤیت و لەش دێ ژ بەرئێك چیت.

و کـا چـەوا مـەتال و چـەرخێن کارگـەهێ حەسـویدیێ ب ئێکـدوو نابن، و پێش ئێکدوو ناکەڤن و و ئێکدوو ئاراسـته ناکـەن، و چـو ژ وان نابنــه ئەگــەرێ ژ کارکــەفتنا ئێکــی دی -ب رەخنــەگرتن و بریندارکرن و دویڤچوونا عەورەت و کێماسیا- و حەزا وی بۆ کاری کێم ناکەت، بەلکی هـەر ئێـك هاریکاریا یـێ دی دکـەت هنـدی هێـز هـەی و مـەتال و چـەرخا بـەر ب ئارمانجا وان یـا دەستنیـشانکری ئاراسـته دکـەت، ڤێجا هـەمی بـەر ب وی تـشتی دچـن یـێ ژ بـوو هاتینـه چـێکرن، ب رێکـا پـشتگرتنا ئێکـدوو و ئێکگرتنـا تـەمام. و ئەگەر تشتەکێ بیانی هاته د ناڤ مەسەلێدا یان مەسەله ئاراسـتەکر -خۆ ئەگەر ب قەدەرێ گەردیلەکێ ژی بیت- دێ کارگەهـ تێکچیت و ژ کارکەڤیت و د ئەنجامدا خودانێ وێ دێ رابیت پارچێن وێ ژێـك ژێك کەت و ژ بنی خراب کەت.

ڤێجا گەلی قوتابیێن پەیامێن نوور و گەلی خزمەتکارێن قورئـانێ! ئەم هەمی پارچە و ئەندامین د کەساتیەکا مەعنەوی یا هێژای وێ

چەندێیە بێژنێ: مرۆڤێ تەمام ... و ئەم هەمی وەکی مەتال و چەرخێن کارگەهەکێینە کو بەختەوەریەکا هەروهەر د ژیانەکا نەمردا د رێسیت. ڤێجا ئەم خزمەتکار و کارکەرین د گەمیەکا خوداییدا کو ئوممەتا موحەممەدی بەر ب کنارێ سلامەتیێ ببەت ئەوژی مالا ئاشتی و سلامەتییێیە (دار السلام).

ئانکو ئەم زێدە پێدڤی پشتگرتن و ئێکگرتنەکا تەمام و ب دەستڤەئینانا نهێنیا ((دلسۆزیێ)) نە ئەڤا هێزەکا مەعنەوی ب قەدەرا هزار و سەد و یازدا ((1111)) کو ژ ئەنجامێ چار کەسێن تاك هاتیە. بەلێ .. ئەگەر سێ ئێك ئێکنەگرن دێ بهایێ وان مینیت سێ بتنێ، بەلێ ئەگەر ب -نهێنیا هەژماری- گەهشتنە ئێك و ئێکگرتن دێ بهایێ وان بیتە سەد و یازدە ((111))، و چار چار ژی هەروەسا دەمێ هەر چارەکێ بتنێ د نڤیسی و جودا ژ یێن دی دێ سەرجەمێ وان بیتە شازدە بەلێ ئەگەر ئەڤ هەژمارە ئێکبگرن و ب نهێنیا برایەتیێ و ئێکبوونا ئارمانجێ و ئێك ئەرکی ل سەر رێزەکێ رێککەفتن هینگێ دێ بها و هێزا وان بیتە چار هزار و چار سەد و چل و چار ((4444)).

گەلەك بەلگە و رویدانێن مێژوویی یێن هەین یا سەلماندی کو بها و هێزا مەعنەوی یا شازدە کەسێن برایێن ئێك و ئێکگرتی و خۆگوریکەر ب نهێنیا دلسۆزیا تەمام پترە ژ یا چار هزار کەسا.

حیکمەتا ڤێ نهێنیێ ئەڤەیە:

هـەر کەسـەك ژ دەه کەسـێن ب دروسـتی رێککـەفتین دشـێت ب چـاڤێن هـەمی بـرایێن خـۆ یـێن دی ببینیـت و ب گـوهێن وان گولێببیت. ئـانکو هـەر ئێـك ژ وان هنـد هێـزا مەعنـەوی یـا هـەی هەروەکی ب بیست چاڤا دبینیت و ب بیست ئاقلا هـزر دکـەت و ب بیست گوها گولێدبیت و ب بیست دەستا کاردکەت[10].

دەستۆرێ وە یێ سیێ:

بزانن هەمی هێزا وە یا د دلسۆزی و هەڤییێدا.

بـەلێ! هێـز یـا د دلـسۆزی و هەڤییێـدا، خـۆ خـودانێن نەهـەڤیێ ژی هێـزێ ب دەسـتخۆڤە دئیـنن دەمـێ د نەهـەڤیا خـۆدا دلـسۆز و خۆراگر بن.

---

[10] بـەلێ! کـا چـەوا پـشتگرتنەکا راسـت، و ئێکگرتنـەکا تـەمام، یـا ژ ((دلـسۆزییێ)) دەرکـەفتی ئـەوە تـەوەرێ بەرژەوەنـدییێن بـێ دویماهیـك ل دۆر د زڤـڕن، هەروەسـا ئەو مەتالەکێ مەزنە، و شەنگستەکێ ب هێزە بۆ راوەستیانێ بەرانبەر مەترسییێن زۆر، بـەلکی بەرانبـەر مرنـێ، چـونکی مـرن ژ بلـی رحـەکێ بتنـێ نابـەت، چـونکی ئـەوێ ب -نهێنیـا برایـەتیا خۆسـەر- د کارۆبـارێن گرێـدای ئـاخرەتێ و د رێکـا رازیبوونا خودێدا ب برایێن خۆڤە هاتیە گرێدان، ئەوی هندی هەژمارا برایێن خۆ رحێن هەین، ڤێجا دێ ب گرنژینڤە پێشوازیا مرنـێ کـەت و بێـژیت: ((بـلا رحـێن مـن یـێن دی ب سـلامەت بـن .. و بـلا بمینـن سـاخلەم، چـونکی ئـەو دێ ژیانـەکا مەعنـەوی یـا بـەردەوام دەتـە مـن ب رێکـا ب دەسـتڤەئینانا خێـرا بـۆ مـن ب بـەردەوامی. ئـانکو ئـەز نـە مریمـە)) و دێ رحـا وی ئێتـە هەلکێـشان و ئـەو یـێ دلخوش. و زمانحالێ وی دبێژیت: ((ئەز دێ ژلاییێ خێرێڤە ب وان رحـا ژیـم و ئـەز نامرم ب تنێ ژ لاییێ گونەها نەبیت)).

خزمەتکرنا مە د ڕێکا باوەری و قورئانێدا ئەو بخۆ بەلگەیە کو هێز یا د هەقی و دلسۆزییێدا. تشتەکێ کێم ژ دلسۆزیێ د ڕێکا ڤێ خزمەتکرنێدا ڤێ گۆتنا مە د سەلمینیت و بۆ دبیتە بەلگە. چونکی: ئەو تشتێ ئەڤە پتر ژ بیست سالا ئەم پێ رابووین ل ڤی بـاژێڕی[11] و ل ستەنبۆلێ ژ خزمەتکرنا ڤی ئایینی و زانستێن شەرعی، مە هەشت جارا هندی وی ل ڤێرێ کریە[12] د دەمێ هەشت سالاندا. بۆ زانین ئەوێن ل وێرێ هاریکاریا مـن دکرن سەد جارا بەلکی هزار جارا پتربوون ژ وان یێن ل ڤێرێ هاریکاریا من دکەن. خزمەتێن مە ل ڤێرێ د هەشت سالاندا هەرچەندە ئەز یێ بیانیمە و نیمچە نە خویندەوارم و ئەز یێ ل ژێر چاڤدێریا هندەك فەرمانبەرێن دادپەروەری ل دەڤ نەهەی و ل ژێر نەخوشییێن وان بەلێ ژ کەرەما خودێ مە هند هێزەکا مەعنەوی یا سەرکەفتن و سەرفەرازی دیتی یا ب دەستخۆڤە ئینای کو سەد جارا هندی وێ یە یا بەرێ مە هەی، لەوا قەناعەتەکا تەمام ل دەڤ من پەیدابوو کو ئەڤ پشتەڤانیا خودایی ژ ناڤەڕۆکا دلسۆزیا

---

[11] مەرەم پێ ل ڤێرێ باژێڕێ ((وان)) یێە ئەڤێ دکەڤیتە باشۆرێ رۆژهەلاتا توركیا (وەرگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

[12] مەرەم پێ گوندێ ((بارلا)) یە ئەڤێ دکەڤیتە باشۆرێ رۆژئاڤا توركیا ئەڤێ ماموستا نۆرسی هاتیە دویرئێخستن بۆ وێرێ ل ژێر ئاکنجیبوونا کوتەکی ((الاقامە الجبریە)) (وەرگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

هەوەیە. و ئەز دانپێدانێ دکەم کو هەوە ب دلسۆزیا خۆ یا تـەمام - حەتا راددەکی- ئەز ژ رویمەتیێ قورتالکرم، ئەو ئێشا گران ئـەوا ل ژێر پەردا بەلاڤبوونا ناڤ و دەنگا دچیتە د نەفسێدا.

ئەم دوعا ژ خـودێ دکـەین بـەرێ هـەوە هـەمیا ب دەتـە دلـسۆزیەکا تەمام و هوین من ژی بکەنە دناڤدا.

هوین دزانن ئیمامێ عەلی (خودێ ژێ رازی بیت) و شـێخ گـەیلانی (قدس الله سره) بەرێ خـۆ دایـە هـەوە و د کرامـەتێن خـۆ یـێن نـە عەدەتی (خارق)دا ب چاڤێ دلۆڤـانی و پویتـەپێکرن و (تـسلیە)یـێ سەحکریە هەوە، هەروەکی ئەو خزمەتێن هەوە پیرۆز دکەن. ڤێجا بلا گومـان بـۆ هـەوە چێنەبیت کـو ئـەو بـەرێخۆدان و لێ زڤـڕین و (تسلیە) ژبەر چو نەبوویـە ژبلـی وێ دلـسۆزیا ل دەف هـەوە. ڤێجا ئەگەر هەوە ئەنقەست ئـەڤ دلـسۆزیە تێکدا، هینگـێ هـوین هێـژای تاریاتیانــە. هــەمی دەمــا بــیرا ((شــەڤێن دلۆڤــانیێ)) ئــەڤێن د ((تەیسینا دەهێ))دا هاتین بیننـە بـیرا خـۆ. و ئەگـەر هـەوە بڤێـت ئـەڤ هـەردوو ماموسـتایێن رێـزدار و هێـژا بمیـنن دوو پـشتەڤانێن مەعنەوی بۆ هەوە دلسۆزیا تەمام ب دەستخۆڤە بینن بجهئینانا ڤێ ئایەتا پیرۆز: {...وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ...} ﴿الحـشر: 9﴾، ئـانکو: (و ئەو وان ب پێش خۆ دئێخن و وان ژ خۆ فەرتر ددانن).

ئانکو پێدڤیە هوین برایێن خۆ ب سەرخۆ بـێخن د پلـە و پوسـت و خـەلاتکرن و ئاراسـتەکرنێدا، حـەتا د بەرژەوەنـدیێن مـاددی ژیـدا

ئـەڤێن نـەفس پـێ دلخـۆش و تـەنا دبیـت. بـەلکی حـەتا وان بەرژەوەندیێن خۆسەر و پاك ژی مینا فێرکرنـا راسـتییێن بـاوەریێ، ڤێجـا -هنـدی هـوین بـشێن- حـەز نەکـەن ل سـەر دەسـتێ هـەوە چێبن، بەلێ رازی بـن و دلخـوش بـن ئـەڤ چەندە ل سەر دەستێن غـەیری هـەوە چـێبن دا خـۆ مـەزن دیـتن ل دەف هـەوە پەیـدا نـەبیت. و چێدبیت ئێـك ژ هـەوە حـەز بکـەت خێـر بـۆ وی بتنـێ بیت، ڤێجا پێکولێ بکـەت ئـەو بخـۆ مەسـەلەکا گـرنگ د باوەرییێدا دیـار بکـەت، هەرچـەندە چـو گونـەهـ د ڤـێ چـەندێدا نینـە بـەلێ چـێدبیت پـاکی و زەلالیـا دلـسۆزیێ دنـاڤ هـەوەدا شـێلی بکـەت و تێکبدەت.

دەستۆرێ وە یێ چارێ:

هـوین -ب سوپاسـیڤە- شـانازیێ ب باشـیێن بـراییێن خـۆ ببـەن و د نەفسێن خۆدا وێنە بکەن، و باشیێن وان ل دەف خۆ ب هەژمێرن.

هندەك زاراڤ د ناڤ صۆفیاندا دئێنە ب کارئینان وەکی: فـەنابوون د شـێخیدا، فـەنابوون د پێغەمبەریـدا (سلاڤێن خـودێ ل سـەر بـن). ئەز نە صۆفیمە، بەلێ ((فـەنابوون د برایانـدا)) دەسـتۆرەکێ تـەمام گونجایە بۆ رێك و پەیرەوێ مە. ئـانکو هـەر ئێـك د یـێ دیـدا فـەنا ببیت، ئانکو هەر برایەك هەستێن خۆ یێن دەروونـی ژ بیـر بکـەت، و ب هزرا خۆ دگـەل باشـی و چاکیێن بـراییێن خـۆ بـژیت. چـونکی رێـك و پـەیرەوێ مـە ((برایەتیـە)) بـۆ خـودێ، و پەیوەنـدیا مـە

پێکڤـە گرێـددەت برایـەتیا راسـت و دروسـتە، نـە پەیوەنـدیا بـابێ دگەل کوڕی و نە پەیوەنـدیا شـێخی دگـەل موریـدی. و مـادەم رێکا مـە ((دوسـتینیە)) رێبـازا مـە ((هەڤاینیـە)). و هـەڤالینی ژی: دوستەکێ راستگۆ، و هەڤالەکێ خۆگوریکەر، و برایەکێ مێرخاس و ب غـیرەت د خوازیـت ... و بنیـاتێ سـەرەکی یـێ ڤـێ هـەڤالینیێ ((دلـسۆزیا تەمامـە)). ڤێجـا هـەر ئێکـێ ژ هـەوە خەمـساریێ تێـدا بکەت ئەو دێ ژ کەلها دوستینێ کەڤیت و ئێتە خوارێ، و چێدبیت بکەڤیتە د دولەکا کویردا چونکی چو جه ل نیڤێ نینن.

بەلێ! رێك دوو رێکن، هەر ئێکێ د رێکا دلسۆزیا تەمامدا مە بهێلت -کو ئەوە رێکا مەزن یا قورئانا پیرۆز- چێدبیت ببیتـە ژ وان یێن خزمەتا بێ باوەرا دوژمنێن قورئانێ دکەت بێی هەست پێ بکەت. ئـەوێن هاتینـە د مەیـدانا خزمـەتکرنا قورئانـا پـیرۆزدا ب رێکـا پـەیامێن نـوور ب حـەزکرنا خـودێ ئـەو ناکەڤنـە د وێ نهالێـدا، بەلکی دێ هێزێ دەنە نوورێ و دلسۆزیێ و باوەریێ.

ڤێجا گەلی برایێن من د خزمەتکرنا قورئانێدا!

گـرنگترین ئەگـەر بـۆ ب دەسـتڤەئینانا ((دلـسۆزیێ)) و مـەزنترین رێك بۆ پاراستنێ ل سەر ئەڤەیە: ((هەڤبەندیا مرنێ)):

کا چەوا هیڤیێن دویر و درێژ دلسۆزیێ عەیبدار و خـراب دکـەت و بـەرێ مرۆڤـا د دەتـە ڤیانـا دنیـایێ و رویمـەتیێ، ((هەڤبەنـدیا مرنـێ)) مرۆڤـی ژ رویمـەتیێ دویردئێخیـت، و وەل خـودانێ وێ

هەڤبەندیێ دکەت دلسۆزیێ ب دەستخۆڤە بینیت. چونکی وی ژ پیلانێن نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ خلاس دکەن، ب رێکا بیرئینانا مرنێ و تێبینیکرنا نەمان و فەنابوونا دنیایێ. ئەڤە و صۆفی و خودانێن راستیا زانستی ((هەڤبەندیا مرنێ)) بخۆ کریە بنیات د پەیرەویێ رەفتارێن خۆدا، و وان ئەڤ چەندە ژ ڤێ ئایەتا پیرۆز وەرگرتیە: {كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ...} ﴿آل عمران: 185﴾، ئانکو: (هەر جاندارەکێ هەبیت دێ تامکەتە مرنێ)، {إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ} ﴿الزمر: 30﴾، ئانکو: (بێ گۆمان تو دێ مری و ئەو ژی دێ مرن). ڤێجا ب رێکا ڤێ هەڤبەندیێ هزرا مانا هەروهەر و خەونا نەمریێ ئەڤا ژ هێڤیێن دویر و درێژ چێدبیت ژ دەف خۆ راکر، ژبەر کو وان وەسا حسێبکر هەروەکی ئەو مرین .. و نوکە یێن دئێنە شویشتن .. و نوکە یێن د کەنە د گوڕیدا ... و هوسا هندی مرۆڤ ب ڤی رەنگی هزر بکەت نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ ب ڤی وینەیی پتر داخبار دبیت و کارتێکرن لێ دئێتەکرن و پیچ پیچە دەست ژ هیڤیێن خۆ یێن بەرفرەه بەرددەت. ڤێجا ڤێ هەڤبەندیێ گەلەك مفا تێدا هەنە. و بەسی مەیە پێغەمبەرێ مە (سلاڤێن خودێ ل سەر بن) د ڤێ فەرموودا خۆ یا پیرۆز دا بەرێ مە د دەتە ڤێ چەندێ: **((أكثروا من ذكر هاذم اللذات الموت))**[13]،

---

[13]حديث صحيح رواه الترمذي والنسائي وابن ماجة وابو نعيم في الحلية، انظر: ((شرح المناوي على الجامع الصغير)) (وەرگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

ئانكو: ((بیرا وی تشتیّ لەزەتا ژناڤ دبەت بیننە بیرا خۆ ئەوژی مرنە)).

و مادەم ریّكا مە راستیەكا زانستیە و نە ریّكەكا صۆفیە، ئەم خۆ وەكی وان نابینین نەچار و پیّدڤی ب رەنگەكیّ ئیّكسەر بۆ ویّ هەڤبەندیێ ب ریّكا هزركرنێ و ئاشۆپێ. زیّدەباری كو ئەڤ شیّوازە دگەل پەیرەویّ راستیێ ناگونجیت. چونكی هزركرن د چارەنڤیسیدا نە ب ریّكا ئینانا پاشەرۆژێ یە بۆ نوكە ب ریّكا ئاشۆپێ، بەلێ ب ریّكا ڤەگوهاستنا هزرێ یە ژ نوكە بۆ پاشەڕۆژێ، ئانكو دڤیّت بەریّخۆدانا پاشەڕۆژێ ب ریّكا دەمێ نوكە و ژیواری بیت هەروەكی ئەو هەی ب راست و دروستی، ڤیّجا پیّدڤی ب ئاشۆپێ ناكەت، و مەرج نینە مرۆڤ وەسا هزر بكەت كو ئەو دشیّت جەنازێ خۆ ببینیت وەك ڤیّقیەكێ باركری ل سەر دارا ژیێ وی یێ كورت، و ئەگەر ئەو پیچەكێ هزرا خۆ ڤەگوهیّزیت نەبتنێ دێ مرنا خۆ بینیت، بەلێ بەلكی دێ مرنا چاخێ خۆ ژی بینیت، و ئەگەر هزرا خۆ پتر ب دەتە كاری دێ مرن و خرابونا دنیایێ ژی بینیت، و ئەها هینگێ دێ ریّك بۆ وی بەرانبەر ((دلسۆزیا تەمام)) ڤەبیت.

ئەگەرێ دووێ یێ ب دەستڤەئینا دلسۆزیێ ئەڤەیە:

((هزرکرنا ب باوەری د بۆنەوەراندا))؛

ئەڤ چەندە دێ چێبیت ب هێزا باوەریێ یا راست. و ئـەڤ هزرکرنـە دێ بەرێ خودانێ خۆ دەتە نیاسینا خودایێ پاك، ڤێجا دێ دل تەنا و رحـەت بیـت. ب راسـتی گەشـبوونا ڤـی جۆرێ هزرکرنـێ د هـزرا مرۆڤیـدا وەل مرۆڤـی دکـەت بـەردەوام هـزرا خـۆ د ئامـادەبوون و دیتنا خودایێ ئافرانـدەر و دلۆڤانـدا بکـەت، ئـانکو هـەمی دەمـا یـێ ئامادەیە و بەرێ وی یێ لێ. ڤێجا وی دەمی بەرێخۆ نادەتـە غـەیری وی، و ژ بلـی وی ژ کەسـەکێ دی وەرناگریـت. چـونکی زڤـڕین و بەرێخۆدانا هندەکێن دی ژبلی وی ئەدەبێ ئامـادەبوون و تـەنابوونا دلی تێکددەت. و ب ڤێ چەندێ مرۆڤ ژ رویمەتیێ خـلاس و قورتـال دبیت، و ب حەزکرنا خودێ دلسۆزیێ ب دەستخۆڤە دئینیت.

بـەلێ! گەلـەك پلـە و ئاسـت د ڤـێ ((هزرکرنێـدا)) هەنـە. چـونکی بەهرا هەر مرۆڤەکی ئەوە یـا ب دەسـتخۆڤە دئینیـت، و فایـدێ وی ئەوە یێ ژێ فایدە دکەت ل دویڤ شیان و پێچێبوونێن خۆ.

بلا ئەڤە بەس بیت و دێ بـەرێ خوانـدەڤانێ قورئانـا پـیرۆز دەینـە پەیامێن نوور کو گەلەك راستی ل دۆر قورتـالبوونێ ژ رویمـەتیێ و ب دەستڤەئینانا دلسۆزیێ تێدا هەنە.

دێ هندەك ئەگەرا ژ وان ئەگەرێن زۆر یێن دبنە ئاستەنگێن دلسۆزیێ و ژ دەستدانا وێ، و بەرێ مرۆڤی د دەنە رویمەتیێ و مرۆڤی بۆ پالددەن بەحسکەین:

ئاستەنگا ئێکێ یا دلسۆزیێ:

ئەو حەسویدیا ژ بەرژەوەندیێن ماددی چێدبیت.

ئەڤ حەسویدیە پیچ پیچە دلسۆزیێ پویچ دکەت، بەلکی کاری ژی کرێت دکەت، بەلکی حەتا وان بەرژەوەندیێن ماددی ژی ژ دەست ددەت.

بەلێ، ڤێ ئایەتێ بەردەوام قەدر و رێز بۆ وان هەلگرتیە یێن ب مجدی کار بۆ راستیێ و ئاخرەتێ دکەن، و دەستێ هاریکاریێ ب دروستی بۆ درێژکریە، ب ئنیەتا پشکداریکرنا وان د وان کار و خزمەتێن راست و خۆسەر دا بۆ رازیبوونا خودێ. ڤێجا دیاری و سەدەقە پێشکێشی وان کرینە بۆ پالدانا پێدڤیێن وان یێن ماددی و دا وان ژ خزمەتێن وان یێن مەزن مژویل نەکەت. بەلێ دڤێت ئەڤ هاریکاریە نەئێنە داخوازکرن، بەلکی دئێنەدان. ڤێجا حەتا ب زمانحالی ژی نائێنە داخوازکرن -وەکی وی یێ ب دلی ل هیڤیێ- بەلێ بێ حسێبکرن دئێنەدان چونکی ئەگەر هوسا نەبیت دێ دلسۆزیا مرۆڤی عەیبدار و کێم بیت، و چو نامینیت دێ چیتە ژێر نەهیا خودایی د ڤێ گۆتنا خودایێ مەزندا {...وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا

قَلِيلًا...} ﴿البقرة: 41﴾، ئانكو: (و ئایەتێت من ئەرزان نەفرۆشن)، ڤێجا پشكەك ژ كارێن وی نائێنە وەرگرتن.

حەژێكرنا ڤان بەرژەوەندییێن ماددی و مانا ل هیڤیا وان ب هاندانا حەزا نەفسا فەرمانكەر ب خرابییێ و رژدیا وێ ل سەر ب دەستڤەئینانا بەرژەوەندییێن ماددی بۆ خۆ، ئەڤ چەندە رها حەسویدییێ ل دەف برایی د ئازرینیت و هاندەرێن (نوازع)ێن وی د راستا برایێ وی یێ راست و دروست و هەڤالێ وی یێ دلسۆز د خزمەتكرنا باوەرییێدا لڤینیت، د ئەنجامدا دێ دلسۆزیا وی پویچ كەت و دێ پیرۆزیا بانگەوازیا وی بۆ خودێ ژ دەست دەت، و دێ خودانێن راستییێ خۆ ژێ دەنە پاش، بەلكی حەتا دێ بەرژەوەندییێن ماددی ژی ژ دەست دەت. هەر چەوا بیت مەسەلە یا درێژە ...

ئەز دێ بەحسێ وی تشتی كەم یێ دلسۆزییێ زێدە بكەت و بەردەوامییێ ب دەتە تەباییا راست د ناڤ برایێن من یێن راستدا، ئەز دێ د چارچوڤێ دوو نموونەیاندا بەحسكەم:

نموونەیا ئێكێ ((بۆ بەردەوامیدانا دلسۆزییێ)):

خودانێن دنیایێ ((پشكداری د سامانادا)) كریە شەنگستەیەك بخۆ ب كاردئینن بۆ ب دەستڤەئینانا سامانەكێ مەزن یان هێزەكا مەزن، بەلكی ئەوێن كارتێكرن د ژیانا جڤاكیدا هەین -ژ كەسایەتی و كۆم و هندەك سیاسەتمەدارا- بخۆ ئەڤ شەنگستەیەك كریە

رێبەر. و ژ ئـەنجامێ دویڤـچوونا ڤـی شەنگستەی هێزەکا مـەزن ب دەسـتڤە ئینایــە و مفایــەکێ مــەزن ژێ کریــە، دگــەل وان زیــان و کارئینـانێن خـراب یـێن تێـدا، چونکی چەوانیا پـشکداریێ داخبـار نابیــت ب وان خرابــی و زیــانێن تێــدا، چــونکی -ل دویــڤ ڤــی شەنگستەی- هـەرئێك خـۆ حـسێب دکـەت خـودانێ راسـتەقینە یـێ هەمی سامانا، ژ لایێ پـشکداریا وی د دراڤـیدا ژ لایەکیڤـە و ژ لایـێ چاڤدێری و سەرپەشتیا وی ل سەر ژلایەکێ دیڤە، هەر چەندە ئەو نەشـێت مفـای ژ هـەمی سـامانا وەربگریـت.. هـەر چـەوا بیـت هـەر دەمێ ئەڤ شەنگستەیە چو د ناڤ کارێن ئاخرەتیـدا دێ بیتـە بنـەما بۆ مفایێن مەزن بێی زیان و خرابی. **چونکی ئەو هـەمی سامانێن ئاخرەتی نهێنیا چوونا ب تـەمامی د نـاڤ دەسـتێن هـەر تاکـەکی ژ وان تـاکێن پـشکدار تێـدا هەلـدگریت، بێـی کێمکـرن یـان پارچـە پارچەکرن.** دا ب نموونەکێ د ڤێ چەندێ بگەهین:

پێـنج مرۆڤا پشکداری د هەلکرنا چرایەکێ زەیتیـدا کـر. ئێکـی گـاز ئینا، و یێ دی فەتیلە، و یێ سییێ شیـشا چـراکی ئینـا، و یـێ چارێ چراك بخۆ ئینا، و یێ دویماهیێ ڤالکا شخاتێ ئینـا .. دەمـێ چـراك هــەلکرین هــەرئێك ژ وان بــۆ خــودانێ چــرایەکێ تــەمام. ئەگــەر هــەرئێکی ژ وان پــشکدارا خودیەکــەکا مــەزن ب دیواریڤـە هـەبا، دا چــرایەکێ تــەمام د خودیکـا ویـدا -دگـەل وی تـشتێ د وێ ژۆرێـدا هـەی- بێـی پارچـەکرن یـان کێماسـی رەنگڤـەدەت.. پـشکداری —د

کاروبارێن ئاخرەتی ژێدا- ب نهێنیا دلسۆزیێ هوسایە، و ب پشتەڤانیێ ب نهێنیا برایەتیێ، و دابەشکرنا کارا ب نهێنیا ئێکگرتنێ، چونکی سەرجەمێ کارێن پشکدارا، و سەرجەمێ وێ رۆناهیا ژێ دەردکەڤیت، ب تەمامی دێ چنە د تومارا کارێن هەرئێکی ژ واندا .. و ئەڤە تشتەکێ دیار و بەرچاڤە د ناڤ خودانێن راستیێدا، و ژ پێدڤیێن بەرفرەهیا دلۆڤانی و مەردینیا خودایێ پاك یا رەهایە.

گەلی برایێن من ...! هیڤیدارم بەرژەوەندیێن ماددی هەوە بەر ب حەسویدیێ د ناڤبەرا ئێکدوو دا نەبن ب حەزکرنا خودایێ مەزن. بەلێ چێدبیت هوین بێنە خاپاندن -کا چەوا پشکەك ژ خودانێن رێکێن صۆفی هاتینە خاپاندن- ژ دەرگەهێ بەرژەوەندیێن ئاخرەتی. بەلێ بینە بیرا خۆ ... کانێ خێرا کەسایەتی و پارچەیی ژ وێ خێرا مەزن یا ژ ئاسویێ پشکداریێ د وان کارێن د نموونەییێدا هاتین چێدبیت، و کانێ رۆناهیا پارچەیی ژ وێ روناهیا گەش.

نموونەیا دووێ ((بۆ بەردەوامیدانا دلسۆزیێ)):

سنعەتکار و خودانێن پیشەیان بەرهەمەکێ زۆر ب دەستخۆڤە دئینن ژ ئەنجامێ بجهئینانا شەنگستەیێ ((پشکداریێ د سنعەت و شارەزاییێدا)). و ئەڤە بۆ تە نموونە:

دەه سنعەتكار و چێكەرێن دەرزیكێن دوریارێ جودا جودا ب كارێ خۆ رابوون، ئەنجام ئەڤە بوو هەرئێكی رۆژێ سێ دەرزیك چێكرن ... پاشی هەرسێ كەس ل سەر شەنگستەیێ ((ئێكگرتن و دابەشكرنا كارا)) رێككەفتن ڤێجا ئێكی ئاسن ئینا و یێ دی ئاگر، و یێ سیێ رابوونا ب كونكرنا دەرزیكێ و یێ دی كره د ناڤ ئاگریدا و یێ دی قوتا .. و هوسا. دەمێ كەسەكی ژ وان بێ مفا نەچو، چونكی هەرئێكی كارەكێ دەستنیشانكری كر و ب لەز ئەنجامدا، چونكی بۆ جارا ئێكێ كارەكێ پارچەیی یێ ب ساناهیە و بۆ جارا دووێ چونكی شارەزایی و زیرەكی ل دەف پەیدا بوو. دەمێ بەرهەمی زەحمەتا خۆ دابەشكری دیتن بەهرا هەر ئێكی ژ وان بوونە سێ سەد دەرزیك شوینا سێ دەرزیكا ... ڤێجا ئەڤ رویدانە بۆ سرۆدەك بۆ خودانێ سنعەت و پیشەیان، ئەڤێن داخوازا ئێكگرتن و دابەشكرنا كارا دكەن.

گەلی برایێن من! مادەم ئەڤ مفایێن مەزن د ئێكگرتن و رێككەفتنێ د كاروبارێن دنیایێ و ماددێن زۆردا هەنە، ئەرێ تو بێژی خێرا كارێن ئاخرەتی و نورانی دێ چەوا بیت! و دێ خێرا رەنگڤەدایی ژ كارێن كۆمی هەمیێ د خودیكا هەر تاكەكی ژ واندا چەند بیت ژ كەرەما خودایی! ئەو كارێن پێدڤی پارچەكرن و ژێكڤەكرنێ نەبن. بۆ وە هەیە هوین وی مفایێ مەزن حسێب

بکەن .. وەی نە خنێکا وی یێ ئەڤ مفایێ مەزن ب حەسویدیێ و نەبوونا دلسۆزیێ ژ دەست دچیت ...

ئاستەنگا دووێ بۆ دلسۆزیێ:

ئەوژی ڤیانا بەرڤەهاتنا خەلکێ و داخوازا ئاراستەکرنا وایە ب پالدەرێ ڤیانا ناڤداری و بەلاڤبوونا ناڤ و دەنگا ئەڤا ژ ڤیان و حەژێکرنا ناڤ و دەنگ و پوستا پەیدا دبیت. هەروەسا ئەوا ژ حەزێن نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ و حەژێکرنا وێ بۆ پایە و رێز و بهایا دەردکەڤیت، دا بەرێ خەلکی بکەڤیتی ... کا چەوا ئەڤە دەردەکێ رۆحی یێ کوژەکە، هەروەسا دەرگەهەکە بۆ ((هەڤپشکچێکرنا (شرکا) بەرزە)) کو رویمەتی و ڤیان و داخباربوونە ب نەفسێ ئەڤا دلسۆزیێ پویچ دکەت.

گەلی برایێن من! مادەم رێکا مە یا خزمەتکرنا قورئانا پیرۆز ئاڤاکریە ل سەر راستیێ و ل سەر برایەتیێ، و نهێنیا برایەتیێ ئەوە کەسایەتیا مرۆڤی د کەسایەتیا برایێن مرۆڤیدا فەنا ببیت[14] و مرۆڤ وان ب سەر خۆ بێخیت، ڤێجا دڤێت ئەڤ جۆرێ حەسویدیا ژ ڤیانا ناڤ و دەنگ و پوستا پەیدا دبیت کارتێکرنێ ل

---

[14] بەلێ، یێ بەختەوەر -ئەوە یێ- کەسایەتیا خۆ پاڤێژیت، و ئەزئەزیا خۆ -ئەڤا کو وەکی پارچەکا بەفرێ یە- د وێ برکا ب تامدا ب حەلینیت ئەو برکا ژ کەوسەرا قورئانا پیرۆز دئێت دا چوونا د وێ برکێدا ب دەستخۆڤە بینیت.

مە نەکەت، چونکی ئەڤ چەندە ب تەمامی هەڤدژە دگەل رێکا مە، و مادەم کەرامەت و شەرفمەندیا هەمی برایا بۆ هەر برایەکی د کۆمێدا دزڤڕیت، چێنابیت ئەم ڤی پایە و بهایێ بلند و کەرامەتا مەزن و شەرفمەندیا مەعنەوی یا بلند یا کۆمی بکەینە قوربان پێخەمەت ناڤداریەکا پارچەیی و سەروەریەکا کەسایەتی یا ژ ئەزئەزی و حەسویدیێ پەیدابووی ... ئەز یێ ل وێ باوەرێ و ئەز یێ ب هیڤی مە کو ئەڤ چەندە گەلەك دویرە ژ قوتابیێن نوور.

بەلێ، دل و ئاقل و رحێن قوتابیێن نوور ناگەهنە پلەیا ڤان تشتێن نزم و بێ بها، بەلێ کەسەك نینە نەفسەکا فەرمانکەر ب خرابیێ نەبیت، چێدبیت -هندەك جارا- هندەك تشت و حەزێن دەروونی د رهێن وێدا بێن و بچن یان ب دەمارێن وێڤە بێنە گرێدان و هندەك حومکێن وێ تێدا بێن و بچن دگەل هەبوونا ئاقلی و دلی و رحێ. پشتگەرمی ب وێ کارتێکرنا پەیامێن نوور ل سەر هەوە دکەت، ئەز نەشێم دل و ئاقل و رحێن هەوە گونەهبار بکەم. بەلێ چێدبیت نەفس و دلخوازی و هەست بێنە خاپاندن، لەوا چێدبیت هندە ب توندی هوین دئێنە هشیارکرن و ترساندن، ئەو توندیە ئاراستەکریە بۆ نەفسێ و دلخوازیێ و هەستێ و هزرێن خەلەت، ڤێجا بەردەوام هشیار بن.

بەلێ ئەگەر رێکا مە رێکەکا تایبەت و یا شێخاتیێ با، دا جهەکێ بلند بتنێ هەبیت، یان هژمارەکا ڤەبڕی یا جهێن بلند هەبیت، و

دا گەلەك بەربژێر بۆ وی جهی هەبن. و ئەها هینگێ چێدبیت حەسویدی و ئەزئەزی د نەفسادا پەیدا ببا. بەلێ رێکا مە برایەتیە، نە چو تشتێ دی، ڤێجا بلا چو برا خۆ حسێب نەکەت باب بۆ برایێ خۆ، و جلکێ رێبەری بۆ وی نەکەتە بەرخۆ. چونکی جهێ بلند د برایەتییێدا گەلەکێ بەرفرەهە، و دەلیڤە بۆ ململانێ ب حەسویدیێ تێدا نینە، و ئەگەر ململانێ هەبیت ژی برا هاریکار و تەمامکەر و پشتەڤانە بۆ کارێ برایێ خۆ.

و بەلگە ل سەر وێ چەندێ ئەنجامێن مەترسیدار و د هیلاکبەر د وێ رێکێدا هەنە یا جهەکێ بلند تێدا هەبیت بۆ بابینی و رێ نیشاندان و ماموستاییێ -کو ژ ململانێ و حەسویدیێ و رژدیێ ل سەر پاداشتی و حەزا بلندیا هیممەتێ چێدبن- ئەڤەیە:

ئەو پێکنەکرن و ململانێ نە یێن د چارچوڤێ وان باشی و تایبەتمەندی و بەرژەوەندییێن مەزن یێن خودانێن رێکێن صوفی بدەستخۆڤە دئینن چێدبن، ئەڤێن بووینە ئەگەر بۆ هندەك ئەنجامێن مەترسیدار وەل وان کری هێزێن وان یێن بلند و مەزن خۆ ل بەر بارۆڤێن بیدعەیان نەگرن.

ئاستەنگا سیێ بۆ دلسۆزییێ:

ئەوژی ترس و تەماییە. ئەم دێ بەرێ خواندەڤانی دەینە پەیاما ((هەر شەش هێرشا))[15] چونکی من ل وێرێ ب ئاشکرایی ئەڤ رێگریە و چەندین رێگرییێن دی شرۆڤەکرینە.

ئەم دوعا ژ خودایێ دلۆڤان و پڕ دلۆڤان و پاك دکەین و هەمی باشناڤێن وی بخۆ دکەینە بەرەڤان: ئەو بەرێ مە ب دەتە دلسۆزیا تەمام ... ئامین.

یا خودێ تو ب هەقێ سۆرەتا ئیخلاصێ کەی مە ژ بەندەیێن خۆ یێن دلسۆز و قورتال حسێب بکە. ئامین ..

{...سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ} ﴿البقرة: 32﴾، ئانکو: (هەر تویی ژ هەمی کێماسیان پاك و پاقژ، مە ژ وێ زانینێ پێڤەتر نینە یا تە نیشا مە دایی، ب ڕاستی هەر تویی زانا و کار بنەجه).

---

[15] پەیامەکا پڕ بهایە ل دۆر راڤەکرنا گۆتنا خودایێ مەزن: ((وَلاَ تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ))، د شەش پیلانێن شەیتانیدا دیار دکەت ئەوژی ئەڤەنە: 1- ڤیانا ناڤ و دەنگ و پوستا، 2- هەستکرن ب ترسێ، 3- تەمایی، 4- ئازراندنا هەستا رەگەزپەرستیێ، 5- خۆمەزنکرن ب زانستی، 6- وەرگرتنا پوستا و خەندقین د کاراندا. (وەگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

مەسەلەکا نازك تایبەت ب نەفسێڤە

خودایێ مەزن گۆت: {...إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ...} ﴿یوسف: 53﴾، ئانکو: (ب ڕاستی نەفس زێدە خرابیخوازە).

و پێغەمبەری (سلاڤێن خودێ ل سەر بن) گۆت: (أعدى عدوك نفسك التى بين جنبيك)[16]، ئانکو: (یێ ژ هەمیا پتر دوژمنێ تە نەفسا تەیە یا د سینگێ تەدا).

بەلێ! ئەوێ حەژ نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ -یا پەروەدەنەکری- بکەت و پێ داخبار ببیت، ب راست ئەو حەژ کەسەکێ دی ژبلی وێ ناکەت، حەتا خۆ هەکە ڤیانا خۆ بۆ یێن دی ژی ژ نیڤا دلێ خۆ دیار بکەت، چێدبیت ژبەر بەرژەوەندییێن خۆ، و ئەو خوشیا ئەو ژێ چاڤەڕێ دکەت حەژێ بکەت. ڤێجا ئەو بەردەوام پێکۆلا دکەت نەفسا خۆ بۆ یێن دی شرین بکەت و ئەو یێ د خەباتەکا بەردەوامدا بۆ ئازراندنا داخباربوونا وان ب نەفسا خۆ، هەر کێماسیەکێ ژ دەف خۆ لاددەت و چو خەمساریا نائێخیتە قیبەلی وێ، بەلکی وەکی پارێزەرەکێ دلسۆز کار دکەت بۆ بێ گونەهکرنا وێ، و زێدە پەسنا وێ دکەت بەلکی حەتا ب درەوا ژی بیت دێ وێ

---

[16]رواه البيهقي في كتاب الزهد من حديث ابن عباس وفيه محمد بن عبدالرحمن بن غزوان احد الوضاعين ((عن حاشية احياء علوم الدين))، (وەرگێر ئیحسان قاسم صالحی).

ژ هەمی عەیبا یان کێماسیا پاقژکەت و دویرئێخیت، حەتا نێزیکی پلەیا پیرۆزیێ دکەت بەلکی دێ گەهیتە وی ئاستی ئەڤ ئایەتا پیرۆز ل سەر بێتە بجهئینان: {...مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ...} ﴿الفرقان: 43﴾، ئانکو: (ئەوێ دلخوازیا خۆ کریە پەرستییێ خۆ)، ئەها ل وی دەمی دێ شەقێن ڤێ ئایەتا پیرۆز ل دویڤ ئێك ڤێ کەڤن، ڤێجا دێ پەسنا وی ئێتە ڤەگوهاستن بۆ دویرکەفتنا خەلکی ژ وی، و شرینکرنا نەفسا وی بۆ خەلکی دێ ئێتە ڤەگوهاستن بۆ دلگرانیا خەلکی ژ وی، ڤێجا دێ بەروڤاژی وی تشتی بینیت یێ وی دڤیا، زێدەباری کو دێ دلسۆزیێ ژی ژ دەست دەت، ژبەر وێ رویمەتیا ئەوا د کریارێن خۆ یێن ئاخرەتیدا دکەت، د ئەنجامدا دێ دەستێن خۆ بەرانبەر دلخوازی و حەز و هەستێن خۆ داهێلیت، ئەڤێن چارەنڤیسی نەبینن و هزرا خۆ ئەنجامانددا ناکەت و ئەڤێن ب حەزا خوشیا ب لەز و بەروەختڤە هاتینە گرێدان. بەلکی حەز و دلخوازیێن وی یێن گومرایی دێ بۆ وی هندەك تشتا دروست کەن و پێخەمەت خوشیەکا دەمژمێرەکێ نەڤەکێشیت بەرێ وی دەتە زیندانکرنێ بۆ دەمێ سالەکا تەمام و چێدبیت دێ دەه سالا کەڤیتە بەر جزایێ دادپەروەر پیخەمەت تێرکرنا گیانێ تولڤەکرنێ ل دەف وی یان ژی پێخەمەت شەهوەتا دفن بلندیێ ئەڤا بتنێ بۆ دەمێ دەقیقەکێ ڤەدکێشیت.

ڤێجا دێ مەتەلا وی وەکی یا وی زارۆکێ بێ ئاقل لێ ئێت ئەوێ بهایێ وێ حزیا قورئانا پیرۆز نەزانیت ئەڤا ئەو د خوینیت و فێردبیتێ ڤێجا ب پارچەکا شریناهیێ یا ئەرزان د فروشیت، کو خێرێن خۆ ئەڤێن گرانتر و بهاتر ژ ئەلماسی ب تشتەکێ وەکی پارچەکا شیشەی بێ بها د گوهوڕیت، ئەون حەز و دلخوازی و دفن بلندیا وی. د ئەنجامدا ل شوینا فایدەکێ مەزن بکەت دێ خوسارەتیەکا مەزن دەت.

خودێ ۆو تو مە ژ خرابیا نەفسێ و شەیتانی و ژ خرابیا ئەجنە و مرۆڤا ب پارێزی.

##ناما بیست و دووێ ژ ((نامەیان))

ناما برایەتیێ

(ئەڤ نامە پێکهاتیە ژ دوو پشکا، پشکا ئێکێ بەرێ خودان باوەرا د دەتە برایەتی و حەژێکرنێ)[17].

[17]بەلێ پشکا دووێ وەرگێڕانا وێ هاتیە بەلاڤکرن د چارچوڤێ پەیاما ((شوکر و سوپاسداری بەرهەمێ ژیانێ و مەرەما بۆنەوەرانە)) ((الشكر ثمرة الحياة وغاية الكائنات))، ل ژێر ناڤ و نیشانێن ((یێ رژد نە حازر و خوسارەتە)) ((الحريص غائب خاسر)). (وەگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

پشکا ئێکێ

بسم الله الرحمن الرحيم

{إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ...} ﴿الحجرات: 10﴾، ئانكو: (هندى خودان باوەرن برایێت ئێکن، ڤێجا ناڤبەرا برایێت خۆ خۆش بکەن و پێك بینن).

{...ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ} ﴿فصلت: 34﴾، ئانكو: (یا چێتر، خرابیێ پێ نەهێلە، ئەگەر تە ئەڤە کر، هنگى دێ بینى ئەوێ دژمنایى د ناڤبەرا تە و ویدا هەى، دێ وەکى هەڤالەکێ نێزیك و خۆشتڤى لێ ئێت).

{...وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ} ﴿آل عمران: 134﴾، ئانكو: (و کەربا خۆ دادعویرن و ڤەدشێرن [ژ کەرباندا ستەمێ ل کەسێ ناکەن] و د ڕاستا خۆدا خەلکى ئازا دکەن، و خودێ ژى حەژ ڤەنجیکاران دکەت).

ئەو دوو رویاتى و ژێکڤەبوونا تاگرى و توندى و معەندى (عناد) و حەسویدى دناڤ باوەردارااندا پەیدا دکەت، و ئەو نەڤیان و کەرب و کین و دوژمناتیا د دلێ واندا پەیدا دکەت، یا رەتکریە ژ بنى، راستى و حیکمەت ڤێ چەندێ رەت دکەن، و ئیسلام ژى کو گیانێ مرۆڤایەتیێ یە رەت دکەت، زێدەبارى ڤێ چەندێ دوژمناتى ستەمکاریەکا کرێتە ژیانا مرۆڤا: یا کەسایەتى و جڤاکى و

مەعنەوی پویچ دکەت، بەلکی ژەهرەکا کوژەکە بۆ گشت ژیانا مرۆڤایەتیێ.

ئەم دێ ((شەش روییا)) ژ روییێن زۆر یێن ڤێ راستییێ دیار کەین.

رویێ ئێکێ:

دوژمناتیا مرۆڤی بۆ برایێ خۆ یێ مرۆڤ د دیتنا راستییێدا ستەمکاریە.

یا ئەوێ سینگێ وی تژی بووی ژ کەرب و کین و دوژمناتییێ بۆ برایێ خۆ یێ باوەردار، و یا ئەوێ بێ مروەت! حسێب بکە تو یێ د گەمیەکێدا -یان یێ د خانیەکیڤە- نەه مرۆڤێن بێ گونەه یێن تێدا و ئێکێ تاوانبار بتنێ دگەل وەدایە. و تە دیت ئێك یێ پێکۆلێ دکەت گەمیێ بخەندقینیت یان یێ خانی ب سەر وەدا د هەرفینیت، بێ گومان -د ڤی حالەتیدا- تو دێ ب بلندترین دەنگ کریە ڤێڕی و هەوار و دێ خۆ ل سەر وێ ستەمکاریا کرێت یا دئێتەکرن نە رازی کەی، چونکی چو یاسا نینن خەندقاندنا گەمیەکا مرۆڤێن ستەمکار تێدا دروست بکەن مادەم مرۆڤەکێ بێ گونەه بتنێ ژی دگەلدایە.

کا چەوا ئەڤە ستەمکاریەکا کرێت و غەدرەکا شەرمزارە، هەروەسا دوژمناتی و نەڤیانا تە بۆ باوەرداری -ئەڤ باوەردارێ دئێتە هەژمارتن وەك ئاڤاهی و گەمیەکا خودایی- ژبەرکو سالۆخەتەکێ تاونبارییێ ل دەف هەیە، تو پێ نەخوش دبی یان زیانێ ژێ دبینی،

دگەل کو نەه سالۆخەت بەلکی بیست سالۆخەتێن بێ گونەهـ ل دەف هەنە ژ وان: ئیسلام و باوەری و جیرانی ....هتد. چونکی چو پێ نەڤێت دێ ئەڤ دوژمناتی و نەڤیانە بەرێ تە دەتە حەزا خەندقاندنا گەمیا هەبوونا وی بن خەندقاندنەکا مەعنەوی، یان دێ پێکۆلا سۆتنا کیانێ وی کەی سۆتنەکا مەعنەوی.

ئەرێ ما ئەڤە ستەمکاریەکا مەزنتر و خرابتر نینە ژ وێ یا نموونەییێدا؟.

رویێ دووێ:

دوژمناتی د دیتنا حیکمەتێدا ستەمکاریە، چونکی دوژمناتی و حەژێکرن -هەروەکی یا دیار- دگەل ئێک هەڤدژن ئەو وەکی روناهی و تاریاتیێنە ب رامانا خۆ یا دروست چو جارا پێکڤە کۆم نابن. ڤێجا هەکە ئەگەرێن حەژێکرنێ کۆمبوون و هاتنە پێش دێ شەنگستەیێن وێ د دلیدا ئێنە چاندن، هینگێ دوژمناتی دێ بیتە دوژمناتیەکا وێنەیی، بەلکی دێ ئێتە ڤەگوهاستن بۆ وێنەیێ دلسۆزی و دلپێڤەمانێ، چونکی باوەردار حەژ برایێ خۆ دکەت، و ڤێت وی ئەو بڤێت، و هەر رەفتارەکا کرێت ژ برایێ وی چێببیت دێ بیتە ئەگەر دلێ وی بمینیتە پێڤە، و دێ وی هاندەت بۆ پێکۆلەکا مجد بۆ چاککرنا وی ب شێوازەکێ نەرم و حەلیم بێی کارئینانا هێزێ و دادگەهکرنێ. د فەرموودا پیرۆزدا هاتیە:

«لا يحِلُّ لِرَجُلٍ أنْ يَهْجُرَ أخَاهُ فوْقَ ثَلاثِ لَيالٍ: يلتَقِيانِ، فيُعرِضُ هــذا ويُعرِضُ هذا، وخَيْرُهُما الَّذي يبْدأ بالسَّلامِ»(18)، ئانكو: **(نەدورستە بۆ چو زەلامان سێ شەڤان زێدەتر ژ برایێ خۆ سل ببیت، بگەهنە ئێك، ئەڤە بەرێ خۆ وەرگێریت و ئەڤە بەرێ خۆ وەرگێریت، و یێ باشتر ژ وان یێ بەراهیکێ سلاڤ دکەت).**

بەلێ هەکە ئەگەرێن دوژمناتی و کەرب و کینێ سەرکەفتن و دل داگیر کر، هینگێ دێ حەژێکرن بیتە حەژێکرنەکا وێنەیی و دێ جلکێ دەڤخۆشی و خۆحولیکرنێ کەتە بەرخۆ.

ئەی مرۆڤێ ستەمکار بزانە: ستەمەکا گەلەك مەزنە باوەردار دوژمناتی و کەرب و کینێ بۆ برایێ خۆ هەلگریت! کا چەوا ئەگەر تو هندەك بەرکێن بێ بها مەزن بکەی و بێژی ژ کەعبا پیرۆز بهاترن و ژ چیایێ ئوحودێ مەزنترن، بێ گومان وی دەمێ تو یێ کارەکێ کرێت و بێ ئاقلیێ دکەی، هەروەسا دەمێ تو وان کێماسیێن ژ برایێ تە یێ موسلمان دەرکەفتین مەزن بکەی و تو کەفتنێن وی یێن بێ بها وەکی وان بەرکا مەزن دکەی ئەوژی بێ ئاقلیە، هەروەسا دەمێ تە ئەو تشتێن بێ بها ب سەر بلنداهیا باوەریێ ئێخستن ئەڤا هندی کەعبێ بلند، و تە ب سەر مەزناتیا ئیسلامێ ئێخستن ئەڤا وەکی چیایێ ئوحودێ مەزن، ڤێجا دەمێ تو وان تشتێن سادە و بچویك یێن ژ برایێ تە پەیدا دبن ب سەر

---

(18)رواه البخاري، كتاب الأدب.

سالۆخەتێن وی یێن باش دئێخی ئەڤە ستەمە و ستەمەکا بەرچاڤە! هەر ئێکێ پیچەکا ئاقلی هەبیت ڤێ چەندێ دزانیت!
بەلێ! باوەری ب ئێك عەقیدە، بێ گومان ئێکگرتنا دلێن باوەردارا ل سەر دلەکی د خوازیت، و ئەڤ ئێکبوونا عەقیدێ، ئێکبوونا جڤاکی دخوازیت. تو هەست ب جۆرەکێ هەڤبەندییێ دکەی دگەل وی یێ دگەل تە د خەندەکەکێدا کاردکەت، و تو هەست ب پەیوەندیا هەڤالینیێ دگەل دکەی ئەگەر تو دگەل وی ل ژێر فەرمانا سەرکردەکیدا کاربکەن، بەلکی تو هەست ب پەیوەندیا براینیێ دگەل وی دکەی یێ تو و ئەو ل باژێڕەکی پێکڤە دژین، ئەرێ پا تو بۆ باوەرییێ چ دبێژی ئەڤا هند رۆناهیێ و هەستێ د دەتە تە کو تو پەیوەندییێن ئێکبوونێ یێن زۆر، و هەڤبەندییێن رێککەفتنێ یێن گەلەك، و پەیوەندییێن برایەتیێ یێن زۆر هندی هژمارا باشناڤێن خودێ پێ ببینی. ڤێجا بۆ نموومە بەرێ تە د دەنە ڤێ چەندێ:
ئافراندەرێ وە ئێکە، خودانێ وە ئێکە، خودایێ وە ئێکە، رزقدەرێ وە ئێکە ... و هوسا ئێکە ئێکە حەتا دگەهیە هزارێ. پاشی، پێغەمبەرێ وە ئێکە، ئایینێ وە ئێکە، رۆگەها وە ئێکە، و هوسا ئێکە ئێکە حەتا دگەهیە سەدێ. پاشی، هوین ل گوندەکی دژین، ل ژێر سیبەرا دەولەتەکێ، ل وەلاتەکی .. و هوسا ئێك ئێك حەتا دگەهیە دەهێ.

ڤێجا ئەگەر حەتا ڤێ پلێ هەڤبەندی هەبن یێن ئێکبوون و ئێکگرتن و پێککرن و رێککەفتن و حەژێکرن و برایەتیێ دخوازن، و هند هێزا مەعنەوی هەبیت کو پارچێن گەردوونی پێکڤە گرێدەن، ئەرێ ئەوێ پشتا خۆ د دەتە ڤێ چەندێ هەمیێ و هندەك ئەگەرێن لاواز -لاوازتر ژ تەڤنێ تەڤنپیرکێ- ئەڤێن پێکنەکرن و دویرکەفتن و دووروياتی و کەرب و کین و دوژمناتیێ پەیدا دکەن ب سەر وان دئێخیت. ڤێجا سینگێ وی تژی دوژمناتی و کەرب و کینەکا ژ راست دکەن دگەل برایێ وی یێ باوەردار، ئەرێ ما ئەڤە نە مرۆڤەکێ زێدە ستەمکارە! ئەرێ ما ئەڤە نە شکاندن و بێ رێزیە بەرانبەر وان هەڤبەندیێن ئێکبوونێ پەیدا دکەن؟ و مانە ترانەکرنە ب وان ئەگەرێن حەژێکرنێ دخوازن؟ و نە خوتیکرنە ل وان پەیوەندییێن برایەتیێ د سەپینن؟ ڤێجا ئەگەر دلێ تە نەیێ مری بیت و رۆناهیا ئاقلێ تە هێشتا نە ڤەمری بیت تو ڤێ چەندێ باش زانی.

رویێ سیێ:

ئەڤ ئایەتا پیرۆز: {...وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى...} ﴿الأنعام: 164﴾، ئانکو: **(و کەس گونەها کەسێ هلناگریت)**، رامانا دادپەروەریا رەها د دەت، ئانکو چێنابیت مرۆڤەك ب گونەها غەیری خۆ بێتە سزادان. دێ بینی قورئانا پیرۆز و ژێدەرێن دی

یێن شریعەتی و ئادابێن خودانێن راستیێ و حیکمەتا ئیسلامی هەمی بەرێ تە د دەنە ئەڤا خوارێ:

هەلگرتنا دوژمناتی و کەرب و نەڤیانێ بۆ باوەرداری ستەمەکا مەزنە، چونکی ئیدانەیە بۆ هەمی سالۆخەتێن باش یێن ل دەف هەین ژبەر گونەها سالۆخەتەکێ خراب ل دەف. نەخاسمە بەرفرەهبوونا نەڤیانێ حەتا دوژمناتیا کەس و کار و مرۆڤێن وی ژی ڤەدگریت ژبەر سالۆخەتەکێ تو ژێ نەرازی ل دەف وی، ئەڤ چەندە ستەمەکا مەزنترە، هەروەکی قورئانا پیرۆز ب شێوازێ زێدەیی تێداکرنێ سالۆخدای: {...إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ} ﴿إبراهيم: 34﴾، ئانکو: **(ب ڕاستی مرۆڤ زێدە ستەمکار و زێدە چاڤنقە)** ئەرێ پشتی ڤێ چەندێ تو بخۆ بەهانەیان دئینی و دبێژی ئەز هەقم؟

بزانە! ئەو خرابیێن دبنە ئەگەر بۆ دوژمناتیی و نەڤیانێ -د دیتنا راستییێدا- وەکی خرابیێ و ئاخێ بخۆ د تیرن، و تشتێ تیر ژی نائێتە بجهئینان و ل دەف یێن دی رەنگڤەنادەت -هند تێ نەبیت هندی مرۆڤ فێری خرابیێ دبیت ژ یێن دی- بەلێ باشی و قەنجی و یێن وەکی وان ژ ئەگەرێن ڤیانێ وەکی رۆناهیێ و ڤیانێ بخۆ د جوانن. و ژ سرۆشتێ رۆناهیێ ئەوە رەنگڤەددەت و دگەهیتە یێن دی. ژبەر ڤێ چەندێ مەتەل هاتیە گۆتن: ((هەڤالێ هەڤالی

هەڤاله)) و دێ بینی خەلك دبێژن: ((پێخەمەت چاڤەکی رێز ل هزار چاڤا دئێتەگرتن)).

هەی ئەوێ نەدادپەروەر! ئەگەر تە راستی دڤێت، ئەڤەیە راستی، لەوا دەمێ تو دوژمناتیا مرۆڤێن ئێکی دکەی ژ بەر سالۆخەتەکێ تو ژێ نەرازی ل دەف، و تە نەڤیانا مرۆڤێن وی ل دەف وی خوشتڤی هەلگرت، بزانە ئەڤ چەندە ب تەمامی بەرۆڤای راستیێیە!

روییێ چارێ:

دوژمناتیا تە بۆ باوەرداری ژلاییێ ژیانا کەسایەتیڤە ستەمەکا ئاشکرایە. ئەگەر گوهێ خۆ بدەیە هندەك دەستۆرا کو بنیاتن بۆ ڤی روییێ چارێ.

دەستۆرێ ئێکێ:

دەمێ تو دزانی تو یێ هەڤی د رەفتار و هزرێن خۆدا دروستە بۆ تە تو بێژی: ((رێکا من هەڤە یان چێترە)) بەلێ چێنابیت بۆ تە تو بێژی: ((هەڤی رێکا من بتنێ یە)). چونکی دیتنا تە یا نەرازیبوونێ و هزرا تە یا وەستیایی (کلیل) نابنە برپاردەر و دادوەر و بێژن رێکێن دی هەمی د پویچن، ژ کەڤن وەرە هوزانڤانی گۆتیە:

وعين الرضا عن كل عيب كليلة   ولكن عين السخط تبدي المساويا

ئانکو: (دیتنا رازیبوونێ بۆ هەر کێماسیەکێ وێ نابینیت (کلیلە)، بەلێ دیتنا نەرازیبوونێ خرابیا دیار دکەت).

دەستۆرێ دووێ:

((پێدڤیە ل سەر تە تو هەقیێ بێژی د هەمی وی تشتیدا تو د بێژیدا، بەلێ پێدڤی نینە ل سەر تە تو هەمی راستیا بێژی. و پێدڤیە ل سەر تە تو راستیێ بێژی د هەمی ئاخفتنا خۆدا، بەلێ نەیا دروستە تو هەر راستیەکێ بێژی)).

چونکی ئەگەر ئێکێ -وەکی تە- ئنیەتەکا خوسەر نەبیت چێدبیت ئاخفتنا وی یێ بەرانبەر ب ئازرینیت ڤێجا ئەنجام بەروڤاژی وی تشتی بیت یێ مرۆڤی دڤیا.

دەستۆرێ سیێ:

ئەگەر تە بڤێت تو دوژمناتیا ئێکی بکەی دوژمناتیا وێ دوژمناتیا د دلێ خۆدا بکە، و کار بکە بۆ ڤەمراندنا ئاگرێ وێ و هەلکێشانا رهێن وێ. **و پێکولێ بکە تو دوژمناتیا دوژمنترین دوژمنێ خۆ و ئەوێ ژ هەمیا پتر زیانا تە تێدا بکەی، ئەوژی نەفسا تەیە یا د سینگێ تەدا. ڤێجا بەرهنگاریا حەز و دلخوازیا وێ بکە، و کار بکە بۆ چاکسازیا وێ، و پێخەمەت وێ دوژمناتیا موسلمانان نەکە.**

هەروەسا ئەگەر تە بڤێت دوژمناتیێ بکەی دوژمناتیا گاور و زەندیقا بکە، ئەو گەلەکن.

و بزانە سالۆخەتێ ڤیانێ بخۆ یێ خوشتڤیە و هێژای ڤیانێ یە، کا چەوا سالۆخەتێ دوژمناتیێ بخۆ بەری هەر تشتەکێ هێژای دوژمناتیێ یە.

و ئەگەر تە ڤیا تو بشێیە دوژمنێ خۆ قەنجیێ دگەل بکە، ب ڤێ چەندێ دێ ئاگرێ دوژمناتیێ ڤەمرینی. بەلێ ئەگەر تەژی بەرانبەر خرابیا وی خرابی کر هینگێ دێ دوژمناتی زێدەبیت. حەتا خۆ ئەگەر -ژ سەرڤە- دیاربوو تو شیایێ دێ دلێ وی تژی کەرب و نەڤیان بیت دژی تە، ڤێجا دێ دوژمناتی و نەڤیان بەردەوام بیت. بەلێ ئەگەر تو قەنجیێ دگەل بکەی دێ بەرێ وی دەیە پەشێمانیێ، و چێدبیت ببیتە هەڤالەکێ نێزیك بۆ تە، چونکی دڤێت مرۆڤێ باوەردار یێ چاك و مەرد بیت، ڤێجا ئەگەر تە چاکی و مەردینی دگەل کر ئەڤە تە ئەو ب دەستخۆڤە ئینا و کرە برایێ خۆ، خۆ ئەگەر -ژ سەرڤە- یێ بێ قەلس ژی بیت بەلێ ئەو ژلایێ باوەریێڤە یێ مەردە، هوزانڤان دبێژیت:

اذا انت اکرمت الکریم ملکته

وان انت اکرمت اللئیم تمردا

ئانکو: (ئەگەر تو رێزێ ل مرۆڤێ مەرد بگری دێ رەزامەندیا وی ب دەستخۆڤە ئینی، بەلێ ئەگەر تو رێزێ ل مرۆڤێ قەلس بگری دێ ژ رێ دەرکەڤیت).

بەلێ، ژیوار شادەییێ ددەت: دەمێ تو دبێژیە مرۆڤێ خراب: ((تو یێ چاکی، تو یێ ب قەدر و بهایی..)). چێدبیت ئەڤ چەندە وی پالدەتە چاکیێ، هەروەسا دەمێ تو دبێژی مرۆڤێ چاك: ((تو یێ خرابی، تو یێ پویچی...)). چێدبیت ئەڤ چەندە بەرێ وی ب دەتە خرابیێ، لەوا ب گوهێ دلی گوهێ خۆ بدە گۆتنا خودایێ مەزن: {...وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا} ﴿الفرقان: 72﴾، ئانکو: (و ئەوێت گاڤا د بەر تشتێ بێ فایدەڕا [چ گۆتن چ کریار] دبۆرن، ڕوییێ خۆ ژێ وەردگێڕن، بێ خۆ شکاندن) {...وَإِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ} ﴿التغابن: 14﴾، ئانکو: (و ئەگەر هوین ل وان نەگرن و ل وان ببۆرن و لۆمەی وان نەکەن [و کێماسییێت وان ئاشکەرا نەکەن و نەدەنە ڕوییێ وان]، ب ڕاستی خودێ گونەهـ ژێبەر و دلۆڤانە). و یێن وەکی وان ژ دەستۆرێن قورئانێ یێن پیرۆز، چونکی سەرکەفتن و بەختەوەری و ئێمناهی یێن تێدا.

دەستۆرێ چارێ:

ئەوێن دلێن وان تژی کەرب و نەڤیان و دوژمناتی بەرانبەر برایێن خۆ یێن باوەردار ئەو بەری هەمیا ستەمێ ل نەفسا خۆ دکەن، زێدەباری کو ستەمێ ل برایێن خۆ دکەن، هەروەسا زێدەباری کو ئەو تخوییبێن دلۆڤانیا خودایی د بەرزینن، چونکی:

هەر دەمێ مرۆڤێ حەسوید دبینیت قەنجیەك گەهشتە وی یێ حەسویدیێ پێ دبەت دێ ئیزایەکێ مەزن د نەفسا ویدا پەیدا بیت، و ئەو دوژمناتیا ژ حەسویدیێ پەیدا دبیت ئیزایەکێ مەزن ژێ پەیدا دبیت، چونکی حەسویدی ئێش و ژانەکا مەزنتر ژ وی مرۆڤێ حەسویدی پێ دئێتەبرن دگەهینیتە وی مرۆڤێ حەسوید و حەسویدی خودانێ خۆ ب گوڕیا خۆ دسۆژیت، بەلێ ئەوێ حەسویدی پێ هاتیەبرن چو ژ وێ حەسویدیێ ناگەهیتێ و چو زیانێن کێم ژی ناگەهنێ.

چارەسەریا حەسویدیێ ئەڤەیە: مرۆڤێ حەسوید بزانیت دویماهیا وی تشتێ حەسویدیێ پێ دبەت چیە، و هزرا خۆ تێدا بکەت، دا بزانیت ئەو بەرژەوەندیێن دنیایێ -ژ سامان و هێز و پوستا- گەهشتیە وی یێ حەسویدیێ پێ دبەت ئەو هندەك بەرژەوەندیێن بەروەختن دێ چن و نامینن، مفایێ وان کێمە، و زەحمەتا وان گەلەکە.

بەلێ ئەگەر ئەگەرێ حەسویدیێ هاندەرێن ئاخرەتی بن، حەسویدی هەر ژ بنی تێدا نینە، و ئەگەر رها حەسویدیێ خۆ د ڤان بابەتان ژیدا لڤلڤی، مرۆڤێ حوسەید یان مرۆڤەکە رویمەتی دڤێت، خێر و چاکیێن خۆ یێن ئاخرەتی د دنیاییێدا پویچ دکەت. یان ژی هزرەکا خراب ژ وی دکەت یێ حەسویدیێ پێ دبەت ڤێجا ستەمێ لێ دکەت.

هەروەسا مرۆڤێ حەسوید خۆ ل سەر قەدەرا خودێ نەرازی دکەت د حەسویدیا خۆدا، چونکی ئەو ب خەم دکەڤیت ژبەر وێ قەنجی و دلۆڤانیا خودێ دگەل وی کری یێ حەسویدیێ پێ دبەت، و ب هاتنا نەخوشیا بۆ وی کەیفخوش و رحەت دبیت، ئانکو هەروەکی ئەو رەخنێ ل قەدەرا خودێ دگریت، و نەرازیبوونا خۆ ل سەر دلۆڤانیا وی یا بەرفرەهـ دیار دکەت. و یا دیارە کو: **هەر ئێکێ رەخنێ ل قەدەرێ بگریت قەدەر دێ وی ئێخیت، و هەر ئێکێ نەرازیبوونا خۆ ل سەر دلۆڤانیا خودایی دیار بکەت دێ ژێ ئێتە بێ بارکرن.**

ئەرێ تو بێژی دادپەروەریەك هەبیت رازی ببیت کو سینگێ باوەرداری بۆ دەمێ سالەکێ تژی کەرب و نەڤیان ببیت بەرانبەر برایێ وی ژبەر تشتەکێ لاوەکی یێ بێ بها کو هێژای دوژمناتیا رۆژەکا بتنێ نینە؟ بۆ زانین چێنابیت ئەو خرابیا ژ برایێ تە یێ باوەردار گەهشتیە تە تو وی بتنێ بکەیە ئەگەر و ئیدانا وی بکەی چونکی:

ئێك: قەدەرا خودایی بارا خۆ یا د بابەتیدا هەی، ڤێجا دڤێت تو ب ڤێ بارا قەدەرێ رازی بی و تەسلیم بی.

دوو: هەروەسا شەیتانی و نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ ژی بارا خۆ یا هەی. ڤێجا ئەگەر تە ئەڤ هەردوو بارە ئینانەدەر چو ل بەر تە نامینیت ژبلی کو ل شوینا دوژمناتیا وی دلێ تە ب برایێ تەڤە

بمینیت. چونکی دێ بینی نەفس و شەیتانێن وی شیاینە وی. د ئەنجامدا دێ چاڤەڕێی وی بی ئەو ل سەر کریارا خۆ پەشێمان ببیت و دێ ب هیڤی بی ل خۆ بزڤڕیت.

سێ: دڤێت تو تێبینیا خەمسارییێن خۆ د ڤی بابەتیدا بکەی، چ ئەوێن تو نەبینی یان تە نەڤێت ببینی، ڤێجا ڤێ بارێ ژی دگەل هەردوو خالێن دی ڤەدەر بکە، ئەوا دمینیت بارەکا کێم و لاوەکیە، ڤێجا ئەگەر تە ب هیممەتەکا بلند و مێرانیەکا بلند ئانکو ب لێبۆرین و لێنەگرتنێ پێشوازی لێ کر، دێ ژ کرنا ستەمێ و ئێشاندنا هەر کەسەکی رزگار بی. بەلێ ئەگەر تە ب رژدیەکا مەزن ل سەر تشتێن دنیایێ یێن بێ بها -هەر وەکی دێ هەروهەر مینیە تێدا- و ب کەربەکا بەردەوام و دوژمناتیەکا بێ ڤەبڕین سەرەدەری دگەل خرابیا وی کر، بێ گومان هینگێ دێ سالۆخەتێ ستەمکار و نەزان ل سەر ئێتە بجهئینان و تو دێ وەکی وی جوهیێ بێ ئاقل لێ ئێی ئەوێ پارەکێ مەزن ل هندەك پارچێن شیشەی و پرتێن بەفری یێن بێ بها مەزاختین کو چو نامینن و دێ ژناڤچن، کا ژ وی ڤە ئەلماسە.

و هوسا مە ب رەنگەکێ سادە بۆ تە دیارکر کا دوژمناتی چەند زیانێن مەزن دگەهینیتە ژیانا مرۆڤی. ڤێجا ئەگەر ب دروستی تە نەفسا خۆ دڤێت دەلیڤەی نەدێ بچیتە د دلێ تەدا، و ئەگەر چوبیتە تێدا و خۆجهببیت گوهێ خۆ نەدێ، بەلکی گوهێ خۆ بدە

سەعدی شیرازی[19] خودانێ هزرا تیژ بۆ دیتنا راستیێ. ئەو دبێژیت:

((دنیا هەمی متایەکێ وەسا نینە هێژای ململانێ بیت ل سەر، چونکی یا بێ بهایە، خوشیێن وێ بەروەختن و فانی نە دێ چن و نامینن)).

مادەم دنیا و هندی تێدا هوسا بێ بها بیت، ئەرێ پا تو چ دبێژی بۆ پشکەکا بچویك ژ دنیایێ، و گوهێ خۆ بدێ دبێژیت:

((دوو پەیڤ ب دەستڤەئینانا رحەتی و سلامەتیێ ل هەردوو جیهانا دیار دکەن:

تێکەلیا هەڤالا ب مروەت و دادپەرووری. و سەرەدەری کرن دگەل دوژمنا ب لێبۆرین و دلپاکی)).

ئەگەر تە گۆت: ((مەسەلە د دەستێ مندا نینە، دوژمناتی د کیانێ مندا یا چاندیە، و یا کویرە د فیترەتا مندا، و من چو پێ چێنابیت، زێدەباری کو وان هەستێن من یێن بریندار کرین و ئەز پێ ئێشاندیم، ڤێجا ئەز نەشێم ل وان ببۆرم)).

بەرسڤ ئەڤەیە: ئەگەر رەوشتێ خراب کارتێکرن نەبیت، و کا پێ نەئێتەکرن، و خودانێ وی ب کێماسیا خۆ ئاگەهدار بیت و

---

[19] ژ نویکەرێن چەرخێ حەفتێ مشەختیە. ناڤدار بوو ب هوزانا خۆ یا پەروەردەیی یا نازك د (کلستان) و (بوستان)ێدا، ل قوتابخانا (نظامی) ل بەغدا خواندیە، قوتابیێ شێخ گەیلانی بوو. (وەگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

بزانیت، هینگیٚ چو نینـه، و زیـان ژیٚ چیٚنابیت. مـادەم مەسـەلە د دەستیٚ تەدا نینە و تە چو پیٚ چیٚنابیت، و تو نەشیٚی ژ دوژمناتییٚ قورتال بی، تو هەست بکەی کو تو ییٚ خەمساری د ڤی سالۆخەتیدا و تو بزانی کو تو ییٚ نەهەقی، -ب حەزکرنا خودیٚ- ئەڤـە دیٚ تـە ژ خـرابییٚن ویٚ دوژمناتیـا د نەفـسا تـەدا رزگارکـەن، چـونکی ئـەڤ چەندە دیٚ ئیٚتە حسیٚبکرن وەك پەشیٚمانیەکا مەعنەوی، و توبـەکا بەرزە، و داخوازا گونـە ژیٚبرنیٚیـە. و مـە ئـەڤ بابەتـە نـە نەڤیـسایە ئەگـەر ژبـەر ویٚ چـەندیٚ نـەبیت دا ڤـیٚ داخـوازا گونـەهـ ژیٚبرنـا مەعنەوی دابین بکـەت، ڤیٚجا هـەقی و پویـچاتی ل دەف موسـلمانی تیٚکەلی ئیٚك نەبن، و بەرانبەریٚ خۆ ییٚ هەق نەکەتە ستەمکار.

رویدانەکا هیٚژای سەر راوەستیانیٚ د سەر منرا بۆریە:

رۆژەکیٚ مـن زەلامـەك دیـت سـیمایێ زانـستیٚ ل سـەر بـوو بەحـسیٚ زانایەکی ب خرابی دکر، حـەتا گەهـشتیە ویٚ پلـیٚ ئـەو کافر کـری، ژبەر نەلیٚکیەکیٚ ل دۆر کاروبـاریٚن سیاسـی دناڤبـەرا وانـدا، بـەلیٚ -د هـەمان دەمـدا- مـن دیـت یـیٚ پەسـنا مرۆڤـەکیٚ دوو روی دکـەت چونکی دگەل بوچۆنا وی یا سیاسیە!. ڤـیٚ رویـدانیٚ ترسـەکا مـەزن ل دەف مـن پەیـدا کـر، و مـن خـۆ ب خـودیٚ پاراسـت ژ وی تـشتیٚ سیاسـەت گەهـشتییٚ و مـن گـۆت: ((ئـەز خـۆ ب خـودیٚ پـاریٚزم ژ شەیتانی و سیاسـەتیٚ)). و ژ هینگـیٚ وەرە مـن خـۆ ژ مەیـدانا ژیانـا سیاسی ڤەکیٚشای.

رویێ پێنجێ:

ئەڤ رویە وێ زیانا مەزن دیار دکەت یا دگەهیتە ژیانا جڤاکیی ژ ئەنجامێ معەندی و ژێکدویرکەفتن و ژێکڤەبوونێ پەیدا دبن.

ئەگەر هاتە گۆتن:

د فەرموودا پیرۆزدا هاتیە: ((جودابیا ئوممەتا من دلۆڤانیە))، و جودابیی ژێکڤەبوون و حزباتی و رژدیێ ل سەر بوچۆنێ دخوازیت.

بەلێ دەردێ ژێکڤەبوون و جودابوونێ جۆرەکێ دلۆڤانییێ تێدا هەیە بۆ خەلکێ لاواز، کو وان ژ تەپەسەریا مرۆڤێن ستەمکار - ئەڤێن ئەگەر ل گوندەکی یان باژێرکەکی رێککەفتن دێ وان مرۆڤێن لاواز تەپەسەرکن- د پارێزیت بەلێ ئەگەر ئەو ژێکڤەبن هینگێ دێ مرۆڤێ ستەملێکری دەلیڤەکی ل جهەکی بخۆ بینیت، ڤێجا دێ خۆ قورتال کەت.

هەروەسا راستی ژ ئەنجامێ لێکدانا هزرا و گێنگەشا بوچۆنا و جودابیا ئاقلا دیار دبیت.

بەرسڤ: بۆ بەرسڤدانا پسیارا ئێکێ دێ بێژین:

ئەو جودابیا د فەرموودێدا هاتی جودابیا نەرێنی یا ئاڤاکەر و سەلماندیە. و رامانا وێ ئەڤەیە: **هەر ئێك کار بکەت بۆ بەلاڤکرنا پەیرەوێ خۆ و دیارکرنا راستیا بوچۆنا خۆ و دروستیا دیتنا خۆ، بێی پێکولێ بکەت رێك و پەیرەوێن یێن دی ب هەرفینیت یان تانێ ل ل بوچۆنێن وان بدەت و رێك و پەیرەوێ وان پویچ بکەت،**

بەلکی کارکرنا وی بۆ تەمامکرنا کێماسیێ و گەهاندنا هەقێ و چاکسازیێ یە هندی شیان هەبن. بەلێ جوداییا نەرێنی ئەوە هەر ئێك پێکولێ بکەت رێك و پەیرەوێ یێ دی خراب بکەت و ب هەرفینیت، و هاندەرێ وێ کەرب و نەڤیان و دوژمناتیە، و ئەڤ رەنگێ جوداییێ د بنیاتدا یێ رەتکریە د دیتنا فەرموودێدا، چونکی ئەو مرۆڤێن پێکەنکن و ژێکجودا نەشێن چو کارێن ئەرێنی و ئاڤاکەر ئەنجام بدەن.

و بەرسڤا مە بۆ پسیارا دووێ ئەڤەیە:

ئەگەر جودایی و حزباتی بۆ هەقیێ و ب ناڤێ وێ بیت، چێدبیت ببیتە پەنا بۆ خودانێن هەقیێ، بەلێ جوداییا ئەم دبینین بۆ مەرەمێن کەسایەتی و دلخوازیا نەفسا فەرمانەکەرە ب خرابیێ. ئەو جهێ خودانێن ئنیەتێن خرابە بەلکی جه و شەنگستەیێ ستەمکارایە، ستەم د سەرەدەرییێن واندا یا ئاشکرایە، ئەگەر شەیتانەك بێتە دەف ئێکی ژ وان هاریکاریا وی بکەت و ب بوچۆنا وی رازی بیت دێ بینی دێ پەسنا وی کەت و دلۆڤانیێ پێ بەت، بەلکی ئەگەر مرۆڤەکێ وەکی پاشایەکی ل رێزا بەرانبەر بیت دێ بینی دێ لەعنەتا لێ کەت و خەبەرا بێژیتێ.

سەبارەت پسیارا سیێ دێ بێژین:

پێشکێشکرنا بوچۆن و هزرا پێخەمەت هەقیێ و د رێکا گەهشتنا راستییێدا هێنگێ یە دەمێ جودایی د رێك و ئالاڤاندا بیت و

رێکەفتن ل سەر شەنگستە و ئارمانجا هەبیت، چێدبیت ئەڤ رەنگێ جوداییێ خزمەتەکا باش پێشکێشی ڤەدیتنا راستیێ و دیارکرنا هەمی کوژیێن وێ ب باشترین رەنگێ دیارکرنێ بکەت. بەلێ ئەگەر گێنگەشە و لێ گەریانا راستیێ بۆ مەرەمێن کەسایەتی و تەپەسەرکرن و خۆ مەزنکرن و تێرکرنا حەزێن نەفسێن فیرعەونی و ب دەستڤەئینانا ناڤ و دەنگا و ڤیانا دیاربوونێ بیت، هینگێ ((بریسیا راستیێ)) د ڤی جۆرێ پێشکێشکرنا هزرا دا نا تەیسیت، بەلێ دێ ((چریسکا فیتنا)) پەیدا بیت. ڤێجا تو رێککەفتنێ ل سەر مەرەم و ئارمانجا دناڤ یێن وەکی ڤاندا نابینی، بەلکی کەسەك ل سەر ئەردی نینە بشێت دگەل وان رێککەڤیت، چونکی نەبوو هەڤیێیە، لەورا دێ زێدەیا زێدە یا بێ تخویب دناڤ واندا بینی کو ببیتە ئەگەر بۆ هندەك ژێکڤەبوونێن نەگەهنەئێك. و ژیوارێ جیهانێ شاهدە ل سەر ڤێ چەندێ..

نیڤشکێ گۆتنێ ئەڤەیە:

ئەگەر سەرەدەری و لڤینێن باوەرداری ل دویڤ وان دەستۆرا نەبن یێن ڤێ فەرموودا پیرۆز دانایین: ((**والحب في الله و البغض في الله من الايمان**))، ئانکو: ((**و ڤیان بۆ خودێ و نەڤیان بۆ خودێ ژ باوەرییێیە**)). و پەنایێ بۆ حوکمێ خودێ نەبت د هەمی کاروباراندا، هینگێ دێ دوورویاتی و پێکنەکرن زال بن.. بەلێ،

ئـەوێ ل دویـڤ وان دەسـتۆرا نەچـیت دێ ل وی دەمـێ مـەرەما وی دادپەروەری دێ ستەمکاریێ کەت.

رویدانەکا ب عیبرەت:

د خەزایەکا ئیسلامیدا، ئیمامێ عـەلی (خـودێ ژێ رازی بیـت) شـەڕ دگەل سویارەکێ موشرکا دکر ئیمامێ عەلی شیاییێ و ئـەو ل ئـەردی دا. دەمێ ئیمامێ عەلی ڤیای وێ بکوژیت ئەوی تفکرە رویـێ ئیمام عـەلی. ل وی دەمـێ ئیمـامێ عـەلی ئـەو بـەردا و ئـازادکر، ئینـا ئـەو مرۆڤێ موشرك ما حێبەتی ژ ڤی کاری. ئینا گۆت:

دێ کیڤە چی؟

ئیمام عەلی گۆت: من د رێکا خودێدا شەڕێ تە دکر، مادەم تە وەکـر یا تە کری ئەز ترسام ئەگەر ئەز تە بکوژم ئەڤە تولڤەکرن بیت بۆ نەفسا من لەورا من تو بەردای و ئازادکری.

یێ گاور بەرسڤا وی دا: دڤیا وی کارێ من تو پتر ئازراندبای، مـادەم هوین ل دویڤ ئایینـەکێ هوسا دچـن کو ئایینـەکێ زێـدە لێبـۆرین تێدا هەیە، بێ گومان ئەو ئایینەکێ هەقە.

رویدانەکا دی:

دەستهەلاتدارەکێ موسلمان دادوەرێ خـۆ ژ سـەر کـاری لادا، چـونکی دیت یێ توند و تورەیە دەمێ بڕینا دەستێ دزیکەری. چێنابیت بـۆ وی یـێ فـەرمانا خـودێ بجهبینیـت بـارا نەفسا خـۆ ل سـەر وی یـێ

حـوکم ل سـەر دئێتـە بجهئینـان هـەلگریت، بـەلێ پێدڤیـە دلێ وی بمینیتە ب حالێ ویڤە بێی خەمساریێ د جهئینانا حوکمێ خودێدا بکەت. مادەم تشتەك ژ بارا نەفسێ دگەل بابەتی تێکەل بـوو ئەڤـە هەڤدژبوو دگەل دادپـەروەریا خوسـەر و د ئەنجامـدا دادوەر ژ سـەر کاری لادا.

نەساخیەکا جڤاکی یا ب ترس و حالەتەکێ جڤاکی یێ جهێ داخێ یێ تووشی ئوممەتا ئیسلامی بووی کو جهێ دلئێشانێ یە:

ئێلـێن ژ هـەمیا پاشکەفتیتر رامانـا مەترسیا ب سـەر وانـدا دئێت دزانــن، ڤێجـا دێ بینــی نــەلێکییێن نـاڤخویی د دەنــە لایــەکی، و دوژمنـاتییێن لاوەکـی ژبـیر دکـەن دەمـێ دوژمنـێ دەرڤـەیی ب سـەر واندا دگریت.

مادەم ئەو ئێلێن پاشکەفتی ب دروستی بەرژەوەندیا خۆ یـا جڤـاکی دزانن، ئەرێ پا تو چ دبێژی بۆ وان یێن خزمەتا ئیـسلامێ دکـەن و بانگەوازیێ بۆ دکەن چەوا ئەو دوژمناتییێن خۆ یێن لاوەکـی و کـێم ژبـیر نەکـەن و ب ڤـێ چـەندێ رێکـێ بـۆ سـەرداگرتنا دوژمنــێن نەئێنە حسێبکرن خوش دکـەن؟! دوژمنـا هـەمی رەخ و دۆرێـن وان یێن گرتین .. ئەڤە سەروبەرە تێکچونەکا مەترسیدارە، و کەفتنەکا ب سەهمە، و خیانەتە د دەرهەڤا ئیسلامێ و موسلمانانـدا.

دێ رویدانەکا ب عیبرەت ل دۆر ڤی بابەتی ڤـەگێرم: خوینـداری د ناڤبـەرا دوو ئـێلان ژ عەشـیرەتا ((حـسنان)) دا هـەبوو، بـەلێ هـەر

دەمیَ مەترسیەکا دەرڤەیی ژ ئێلا ((سبکان)) یان ((حیدران)) ب سەر واندا هاتبا ئەوان ئێکدوو دگرت و هاریکاریا ئێکدوو دکر و هەمی نەلێکییێن خۆ یێن ناڤخویی ژبیر دکرن بۆ بەرسینگگرتنا دوژمنا.

ڤێجا ئەی گەلی موسلمانا، هوین دزانن هژمارا عەشیرەتێن دوژمن و خۆ بەرهەڤکری بۆ سەرداگرتنا عەشیرەتا باوەرییَ چەندن؟ ئەو ژ سەدا پترن و وەکی بازنەیێن ناڤئێکدا دورماندوری ئیسلامیَ و موسلمانا گرتینە. ل وی دەمیَ کو پێدڤی بوو موسلمان ئێکبگرن بۆ بەرسینگگرتنا هێرشا هەر ئێکی ژ وان، هەر ئێک معەندییَ دگەل ییَ دی دکەت و تاگرییَ دکەت بۆ لایەکی ل دویڤ بەرژەوەندییێن خۆ یێن کەسایەتی هەروەکی ئەو رێکیَ بۆ ڤەکرنا دەرگەها بەرانبەر وان دوژمنا خوش دکەت دا بێنە دناڤ حەرەما ئیسلامیَ یا ئێمندا ... ئەریَ ما ئوممەتا ئیسلامیَ هێژای ڤیَ چەندیَ یە؟

و ئەگەر تە بڤێت بازنەیێن دوژمنا یێن دورماندوری ئیسلامیَ ب هەژمێری، ئەو ئەڤەنە: بگرە ژ خودانێن گومرایی و بیَ باوەرییَ و حەتا دگەهیە جیهانا گاورییَ و نەخوشییێن دنیاییَ و هەمی سەروبەرێن ویَ یێن تێکچوی، هندەك بازنەییَ د ناڤئێکدانە دگەهنە حەفتیَ بازنەیان، هەمیا دڤێت نەخوشییَ بگەهیننە هەوە، هەمیا کەرب ژ هەوە ڤەدبن و د رژدن ل سەر تولڤەکرنیَ ژ هەوە، و بەرانبەر ڤان هەمی دوژمنێن توند هەوە چو رێك نینن ژبلی

وی چەکێ ڤەبڕ و خەندەکا ئەمین و کەلها ئاسێ، ئەوژی ئەڤەیە: برایەتیا ئیسلامی. ڤێجا هشیار بە هەی موسلمان! و بزانە تێکدان و هەژاندنا کەلها ئیسلامێ یا ئاسێ ب هندەك بەهانەیێن بێ بها و ئەگەرێن لاواز هەڤدژە دگەل وژدانا زیندی و هەر جودایی و نەلێکیەك ب تەمامی هەڤدژە دگەل بەرژەوەندیا ئیسلامێ ... ڤێجا هشیار بە! و د فەرموودەیێن پیرۆز دا هاتیە کو: دەجال و سوفیانی و یێن وەکی وان ژ وان کەسێن حەژ دوو رویان دکەن و پشتەڤانیا وان دکەن و ل دویماهیا زەمانی دەردکەڤن، دێ وێ نەلێکیا دناڤبەرا خەلکی و موسلماناندا هەی بخۆ ب دەلیڤە بینن و دێ مفای ژ شەڕێ وان ل سەر بەرگالێ دنیایێ وەرگرن، ڤێجا دێ ب هێزەکا کێم مرۆڤایەتیێ ژناڤ بەن، و دێ تێکدان و نەلێکیێ دناڤ واندا بەلاڤەکەن و دێ زالگەهێ ل سەر ئوممەتا ئیسلامێ کەن و ئێخسیرکەن.

ئەگەر وە ب دروستی ژیانا سەرفەراز و سەبلند دڤێت، و نەکەڤنە ژێر زالگەها زنجیرێن رەزیلی و بێ بهاییێ، ژ خەوا خۆ هشیار بن، و ب زڤرنە سەر هشێن خۆ، و هەرنە د ڤێ کەلها ئاسێ و پیرۆز ڤە: {إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ...} ﴿الحجرات: 10﴾، ئانکو: **(هندی خودان باوەرن برایێت ئێکن)**. و خۆ ژ دەستێن وان ستەمکارێن دڤێن نەلێکیێن هەوە یێن ناڤخویی بخۆ ب دەلیڤە ببینن ب پارێزن .. یان ژی دێ رۆژەك ئێت هوین نەشێن بەرەڤانیێ ژ مافێن خۆ

بکەن بەلکی خۆ هوین نەشێن پارێزی ل سەر ژیانا خۆ ژی بکەن، هوین دزانن زارۆکەك دشێت دانیتە دوو قارەمانێن ب شەڕچوی، و بەرکەکێ بچویك دشێت رەخەکێ ترازیێ بلندکەت و رەخێ دی نزم کەت ئەگەر دوو چیایێن وەکهەڤ و تەمەتی ئێك تێدا بن.

ڤێجا هەی گەلی باوەرداران: ژبەر مەرەمێن هەوە یێن کەسایەتی و ئەزئەزی و حزبایەتیکرنا هەوە دێ هێزا وە دگەل بای چیت، و هێزەکا کێم دێ شێت هەوە رەزیلکەت و ژناڤبەت. ڤێجا ئەگەر هوین ب دروستی گرێدای ئایینێ ئیسلامێ بن ل دویف دەستۆرێ پێغەمبەری یێ مەزن هەڕن: «الْمُؤْمنُ للْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشدُّ بعْضُهُ بَعْضاً»[20]، ئانکو: **(خودان باوەر بۆ خودان باوەری وەکی ئاڤاهینە، ئێکدوو دگرن)** و ئەها هینگێ بتنێ هوین دێ ژ رەزیلیا دنیایێ و بەرزەبوونێ ل ئاخرەتێ ب سلامەت و رزگار بن.

رویێ شەشێ:

دلسۆزی رێکە بۆ رزگاربوون و قورتالبوونێ ژ ئیزای، دوژمناتی و معەندی ژیانا باوەرداری یا مەعنەوی تێکددەن و د ئەنجامدا سلامەتیا بەنداتیا وی بۆ خودێ دئێتە ئێشاندن، چونکی دلسۆزی بەرزە دبیت و نامینیت!. چونکی مرۆڤێ معەند ئەڤێ تاگریێ بۆ بوچۆن و کوما خۆ دکەت ئەوی دڤێت ب سەر بەرانبەرێ خۆ

---

[20] رواه البخاري، كتاب المظالم.

بکەڤیت حەتا د کارێن خێرێدا یێن ئەو دکەت. لەوا ب دروستی و تەمامی یێ سەرکەفتی نابیت د کرنا پەرستنەکا خوسەر بۆ رویێ خودێدا. هەروەسا یێ سەرکەفتی نابیت د دادپەروەرییێدا، و دێ ئەوێن پشتەڤان بۆ بوچۆنا وی د ئەحکام و سەرەدەرییێن ویدا ب سەر یێن دی ئێخیت ... و هوسا ژبەر پێکنەکرن و دوژمناتییێ دێ دوو شەنگستەییێن گرنگ بۆ ئاڤاکرنا خێرێ بەرزە بن ((دلسۆزی و دادپەروەری)).

بەحسکرنا ڤی روی دێ دەمەکێ درێژ ڤەکێشیت، و ئەڤ جهە تێرا پتر ژ ڤێ ناکەت، لەوا دێ ڤێ بتنێ بێژین.

دویماهیەك
ئایەت ب غەییەتێڤە

خودایێ مەزن گۆت: {...أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا...} ﴿الحجرات: 12﴾، ئانکو: (ئەرێ ما ئێك ژ هەوە هەیە بڤێت گۆشتێ برایێ خۆ یێ مری بخۆت؟).

ئەڤ ئایەتا پیرۆز ب شەش پلەیا مە ژ غەیبەتێ د دەتە پاش و ب توندی مە ژێ د ترسینیت، مادەم گۆتارا ئایەتێ ئاراستەکریە بۆ غەیبەتکەرا، رامان دێ ب ڤی رەنگی بیت:

ئەو ئەلیفا ل دەستپێکێ، بۆ پسیارکرنا پاشڤەبرنێ یە و حوکمێ وێ وەکی چۆنا ئاڤێ هەمی پەیڤێن ئایەتێ ڤەدگریت، هەر پەیڤەك ژ وان حوکمەکێ بخۆڤە دگریت.

د پەیڤا ئێکێدا ئایەتا پیرۆز ب ئەلیفێ گازی دکەت:

ئەرێ ما وە ئاقل نینە -ئەڤێ کو جهێ پسیار و بەرسڤێ یە- دا د ڤی بابەتێ کرێت بگەهیت؟

د پەیڤا دوویێدا: ((يحب)) ئایەت ب ئەلیفێ گازی دکەت:

ئەرێ ما دلێ وە خراب بوویە -ئەڤێ کو جهێ ڤیان و نەڤیانێ یە- حەتا وەلێ هاتی تشتێ ژ هەمیان پتر جهێ نەڤیان و ژێ رەڤینێ بڤێت.

د پەیڤا سییێدا: ((أحدكم)) گازی دکەت:

چ ب سەر ژیانا وە یا جڤاکیدا هات -ئەڤا زیندیبوونا خۆ ژ زیندیبوونا کۆمێ وەردگریت- و چ ل مەدەنیەت و شارستانیەتا وە هات حەتا ب وی تشتی رازی بیت یێ ژیانا وە ژەهراڤی بکەت و زەلالی و پاکیا وێ شێلی بکەت.

د پەیڤا چارێدا: ((أن يأكل لحم)) گازی دکەت:

چ ب سەرێ مرۆڤایەتیا وە هات؟ حەتا هوین هەڤالێ خۆ یێ نێزیک دکەنە ئارمانج و نێچیرا خۆ.

ئەرێ دلۆڤانی ب مرۆڤێن ژ نفشێ وە ل دەف وە نینە، ئەرێ ما پەیوەندیا مرۆڤاینیێ وە ناگەهینیتە ئێک و پێکڤە ناگرێدەت، حەتا هوین وەلێ هاتین ئەوێ برایێ هەوە ژ گەلەك رەخاڤە دکەنە ئارمانج و نێچیرا خۆ، و هوین ب توندی کەسایەتیا وی یا مەعنەوی یا ستەملێکری ژێك ژێك دکەن، ئەرێ ئەوێ ئەندامەکێ لەشێ خۆ لەق بدەت ئاقل هەیە؟ ئەرێ ما ئەو نەیێ دینە؟.

د پەیڤا شەشێدا: ((ميتا)) گازی دکەت:

کانێ وژدانا وە؟ ئەرێ فیترەتا وە خراببوویە حەتا هوین وەلێ هاتین پیسترین و خرابترین تشت -ئەوژی خوارنا گوشتێ برایێ وەیە- دادعویرن ل وی دەمێ کو ئەو هێژای رێزگرتن و مەزنکرنێ یە.

ژ ڤێ ئایەتا پیرۆز -و ژ وان بەلگەیێن جودا جودا د پەیڤێن خۆدا یێن مە بەحسکرین- دئێتە زانین کو غەیبەت کارەکێ خرابە و رەتکریە ژ لایێ ئاقلی و دلی و مرۆڤایەتیێ و وژدانێ و فیترەتێ ڤە.

ڤێجا هزرا خۆ د ڤێ ئایەتا پیرۆزدا بکە، و بەرێ خۆ بدێ چەوا مرۆڤی د دەتە پاش ژ تاوانا غەیبەتێ ب ئیعجازەکا رەهوانپێژ و ب کورتیەکا باش د شەش پلەیاندا.

ب راستی غەیبەت چەکەکێ ئاست نزمە مرۆڤێن پێکنەکری و حەسوید و معەند ب کاردئینن، چونکی یێ خودان نەفسەکا عەزیز و سەرفەراز بیت ل سەر خۆ قەبیل ناکەت چەکەکێ پیس یێ وەکی ڤی ب کاربینیت. و ژ کەڤن وەرە هوزانڤانی گۆتیە:

واكبر نفسي عن جزاء بغيبة

فكل اغتياب جهد من لا له جهد

ئانکو: (نەفسا من ژ وێ چەندێ مەزنترە غەیبەتێ بکەم، چونکی غەیبەتکرن کارێ بێ کارایە).

غەیبەت ئەوە تو بەحسێ برایێ خۆ بکەی ئەوی پێ نەخوش بیت، ئەگەر ئەو تشتێ تو بەحس دکەی ل دەف هەبیت ئەڤە تە غەیبەتا وی کر و ئەگەر ل دەف نەبیت ئەڤە تە بێبەختی لێ کر. ئانکو تە گونەهەکا دوو جار مەزنتر کر.

هەرچەندە غەیبەت یا حەرامە بەلێ د هندەك حالەتێن دەستنیشانکری و ڤەبڕیدا دروستە:

ژ وان: ستەملێکرن، بۆ مرۆڤێ ستەملێکری دروستە ل دەڤ دادوەری سالۆخدانا وی بکەت یێ ستەم لێ کری دا هاریکاریا وی بکەت ل سەر راکرن و لادانا وێ ستەمێ یان وێ خرابیا ب سەردا هاتی.

ژ وان: راوەرگرتن، ئەگەر ئێكی مشێورەتا خۆ ب تە كر دڤێت كەسەكی دگەل خۆ د كاریدا یان تشتەكێ دیدا پشكدار بكەت، و تە ڤیا تو خوسەر بۆ خودێ وی شیرەت بكەی بێی كو چو مەرەمێن كەسایەتی بچنە دناڤدا دروستە بۆ تە تو بێژی: ((بۆ تە دروست نینە تو سەرەدەریێ دگەل بكەی، دێ خوسارەت بی و زیانێ بینی)).

ژ وان: دانەنیاسین بێی كو مەرەم ژێ كێمكرن بیت، بۆ نموونە بێژی: ئەوێ سەقەت یان ئەوێ ژ رێ دەركەفتی.

ژ وان: ئەگەر مرۆڤەكێ گونەهكار و خراب بیت و خرابیا وی یا ئاشكرار بیت، خۆ ژ خرابیێ نەدەتە پاش و چێدبیت شانازیێ ژی ب گونەهێن خۆ ببەت و خوشیێ ب ستەمكرنێ ل خەلكی ببەت.

د ڤان حالەتانێن دەستنیشانكری و ڤەبڕیدا غەیبەت دروستە بۆ بەرژەوەندیا خوسەر بێی بارا نەفسێ و مەرەما كەسایەتی بچیتە دناڤدا، بەلكی بۆ مەرەما گەهشتنا هەقیێ بتنێ دروستە، ژبلی ڤان حالەتا غەیبەت كارێن چاك و قەنج پویچ دكەت و د خوت كا چەوا ئاگر دارا دخوت.

ڤێجا ئەگەر مرۆڤی غەیبەت كر، یان ب حەزا خۆ گوهداری بۆ كر، پێدڤیە ئەو ڤێ دوعایێ بخۆ بكەت: خودێ ۆو گونەهێن مە و یێن مە غەیبەتا وان كری ژێ ببە، پاشی داخوازا لێبۆرینێ ژ وی بكەت یێ غەیبەتا وی كری، و گەردەنا خۆ پێ بدەتە ئازاكرن دەمێ دبینیت.

جزایێ پێشئێخستی بۆ
ڤەنجی و خرابیا (الحسنات والسيئات)

خالا ئێکێ:

ژ هەڤتەمامیا مەردینیا خودایێ پاك و بەرفرەهیا دلۆڤانیا وی و رەهاییا دادپەروەریا وی ئەوە کو خەلاتکرن کریە د کارێن خێرێدا، و سزادانەکا پێشئێخستی کریە د کارێن خرابیێ و گونەهاندا. هندەك خوشییێن وژدانی یێن مەعنەوی کرینە دناڤ باشی و خێرادا کو بیرا مرۆڤی ل خوشییێن ئاخرەتێ بینیت، و هندەك ئێزاییێن مەعنەوی کرینە دناڤ خرابی و گونەهاندا کو مرۆڤ هەست ب ئێزایا ئاخرەتێ یا ب ئێش بکەت.

بۆ نموونە: بەلاڤکرنا ڤیان و ئاشتیێ دناڤ رێزێن باوەردارانـدا، ئەو باشیەکا ب بهایە بۆ باوەرداری، ئەوی خوشیەکا مەعنەوی و تامەکا وژدانی و بەرفرەهیەکا دلی د ڤێ باشییێدا هەیە کو بیرا وی ل خەلاتێ ئاخرەتێ یێ ماددی بینیت. و هەر ئێکێ سەحکەتە دلێ خۆ دێ هەست ب ڤێ تامێ کەت.

و **بۆ نموونە:** بەلاڤکرنا نەڤیان و دوژمناتیێ دناڤ باوەرداراندا بخۆ خرابیەکا کرێتە. ئێزایەکا وژدانی د ڤێ خرابییێدا هەیە، ب

رەنگەکی کو حەفکا دلی و رحێ پێکڤە دگریت، هەر ئێکێ گیانەکێ هەستەوەر و هیممەتەکا بلند هەبیت هەست ب ڤی ئیزای دکەت.
ئەز بخۆ -ب درێژیا ژیانا خۆ- د پتر ژ سەد ئەزموونێن ڤی رەنگێ خرابیانـدا بۆریمە. ڤێجا هەردەمێ من دوژمناتیەك بەرانبەر برایەکێ باوەردار هەلگرتی من تامکریە ئیزایا وێ دوژمناتیێ، حەتا چو گومان ل دەف من نەمای کو ئەڤ ئیزایە سزایەکا پێشئێخستیە بۆ وێ خرابیا من کری. ڤێجا ئەز سەرا وێ د ئێمە سزادان و پێ دئێمە ئیزادان.
و بۆ نموونە: رێزگرتنا کەسێن هێژای رێزگرتن و مەزنکرنێ و دلۆڤانی برن ب یێن هێژای وێ چەندێ کارەکێ چاکە و باشیەکە بۆ باوەرداری. خوشیەکا مەزن و تامەکا وژدانی یا د ڤێ باشیێدا هەی تا رادەکی کو چێدبیت بەرێ خودانێ خۆ ب دەتە خۆگوریکرنێ حەتا ب ژیانا خۆ ژی. ئەگەر تو حەز بکەی بەرێ خۆ بدە وێ خوشی و تاما دەیك دبینن دەمێ دلۆڤانیێ ب زارۆکێن خۆ دبەن، حەتا ئەو پێخەمەتی وێ دلۆڤانیێ یا بەرهەڤە گیانێ خۆ بکەتە قوربان، بەلکی حەتا د جیهانا گیانەوەراندا ژی ئەڤ راستیە ب رۆنی دئێتە دیتن، بۆ نموونە مریشك پێخەمەتی بەرەڤانیێ ژ چویچەلۆکێن خۆ هێرشێ دکەتە سەر شێری.
خەلاتکرنەکا پێشئێخستی د رێزگرتن و دلۆڤانییێدا هەیە. خودانێن گیانێن بلند و نەفسێن بەرز و ب بها هەست ب ڤێ خوشیێ دکەن.

و بۆ نموونە: سزایەکێ مەعنەوی و دلی یێ پێشئێخستی د رژدی و دەرێژییێدا هەیە، خودانێ خۆ وەکی مرۆڤەکێ سەرخوش لێ دکەن ژ زێدە سکالا و دلتەنگیێ، ڤێجا دێ هەمان سزا و بەلکی ژ وی بهێزتر د حەسویدی و ململانێ و غیرەتێدا بینی، حەتا حەسویدی بخۆ خودانێ خۆ بەری یێ دی د سۆژیت. و د پشتگەرمکرن و قەناعەتێدا بەروڤاژیە چونکی خەلاتکرن تێدا هەیە ب رەنگەکی کو هەمی شوینوارێن نەخوشیا و هەژاری و پێدڤیاتیێ رادکەت و ناهێلیت.

و بۆ نموونە: دفن بلندی و خۆمەزنکرن بارەگێ گرانە ل سەر پشتا مرۆڤی، و ئەو نەخوش دبیت دەمێ دبینیت ئەو ل دەف یێن دی یێ گرانە ل وی دەمێ کو ئەو ل هیڤیا وان بوو رێزێ لێ بگرن.

بەلێ! رێزگرتن و گوهداری دئێنەدان نائێنە داخوازکرن.

و بۆ نموونە: خوشیەکا پێشئێخستی و خەلاتکرنەکا بەروەخت د خوشکاندن و هێلانا دفن بلندی و خۆمەزنکرنێدا هەیە کو مرۆڤێ خۆشکین ژ نەخوشیەکا گران قورتال کەت ئەوژی خۆ حولیکرن و رویمەتیە.

و بۆ نموونە: هزرکرنا خراب و شرۆڤەکرنا خراب جزایەکێ پێشئێخستی د ڤێ دنیاییێدا هەیە. حەتا ((یێ دەرگەهێ ئێکی بقوتیت دێ دەرگەهێ وی ژی ئێتە قوتال)) بوویە شەنگستەیەکێ خۆجه. ئەوێ هزرەکا خراب ژ خەلکێ بکەت بێ گومان دێ تووشی

هزرکرنا خراب ژلایێ وانڤە ژی بیت. و ئەوێ سەرەدەریێن برایێن خۆ خراب شرۆڤە بکەت، بێ گومان ئەوژی دێ تووشی هەمان جزا بیت د دەمەکێ نێزیکدا.

و هوسا هەمی سالۆخەتێن باش و خراب ل سەر ڤی شێوازی ب پیڤە.

ئەم دوعا ژ خودایێ پڕ دلۆڤان دکەین ئەو وان تامێن مەعنەوی یێن هاتینە بەحسکرن ب رزقێ وان بکەت یێن تام دکەنە تامێن ئیعجازا قورئانێ یا مەعنەوی یا ژ پەیامێن نوور دەرکەفتی، ڤێجا ب حەزکرنا خودێ رەوشتێن خراب نێزیکی وان نابن.

ژ ((گوتارا شامی))[21]

ئەو تشتێ ئەز ژ ژیانا مرۆڤا یا جڤاکی ب درێژیا ژیانا خۆ، و ژ ئەزموونێن خۆ فێربوویم ئەڤەیە: تشتێ ژ هەمیان پتر هێژای ڤیانێ ڤیانە، و تشتێ ژ هەمیان پتر هێژای دوژمناتیێ دوژمناتیە. ئانکو دڤێت سالۆخەتێ ڤیان و حەژێکرنێ کو دابینکرنا ئێمناهییێیە بۆ ژیانا مرۆڤایەتیێ و سەرکێشا وێ یە بۆ بەختەوەریێ ژ هەمیان پتر بێتە ڤیان. هەروەسا سالۆخەتێ دوژمناتی و نەڤیانێ کو هوکارێ هەرفاندنا ژیانا جڤاکیە سالۆخەتەکێ کرێت و زیاندارە، ئەو ژ هەمی سالۆخەتان هێژاترە بۆ ژێ رەڤین و دوژمناتی و ژێ دویرکەفتنێ. مادەم مە ئەڤ خالە ب تەمامی د ناما بیست و دوویێدا ژ سەرجەمێ پەیامێن نوور رۆنکریە، دێ ب کورتی ئاماژە پێ کەین:

سەردەمێ نەڤیان و دوژمناتیێ ب دویماهی هات. هەردوو شەڕێن جیهانی ب تەمامی دیارکر کا چەند گیانێ دوژمناتی و ستەمکاری و تێکدان و خرابکاریێ تێدابوو. و چو مفا تێدا نینە لەوا

---

[21] الخطبة الشامية، ترجمة الأستاذ عاصم الحسيني، المطبعة البوليسية، بيروت، ص63.

ئەڤ گوتارە ئەوە یا ماموستا نورسی ل مزگەفتا ئەمەوی خواندی دەمێ ل سالا (1911ز) سەرەدانا شامێ کری و تێدا نەساخیێن ئوممەتا ئیسلامی و رێکێن چارەسەرکرنا وان دیارکرین، (وەرگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

چـێنابیت خـرابیێن دوژمنـێن مـە -ب مەرجـەکی زێـدەیی تێـدا نەئێتەکرن- وان بکەتـە دوژمنـێن مـە. جەهنـەم و سـزایێ خـودایی یێ دادپەروەر تێرا وان هەنە.

چێدبیت دفن بلندی و ئەزئەزیا مرۆڤی هنـدەك جارا بـەرێ وی ب دەنە وەرگرتنا هەلویـستێ دوژمنکاریێ بەرانبـەر بـرایێن خـۆ یـێن باوەردار بێی هەستکرن، ڤێجا مرۆڤ دێ هزرکەت ئەو یـێ دروسـتە، هەرچەندە ئـەڤ دوژمنکاریـە دئێتـە حـسێبکرن وەك بـێ بهاکرن و کێمکـرن بـۆ هەڤبەنـدی و ئەگـەرێن بـاوەرداران پێکڤـە گرێـددەن، وەکی باوەریێ و ئیسلامێ و مرۆڤایـەتیێ. ب سـویند بـێ ئاقلیـا وی وەکی یا وی یە یێ رێکێن دوژمناتی و نەڤیانا نزم و بێ بها ب سەر رێکێن ڤیان و حەژێکرنێ دئێخیت ئـەڤێن چیایێن موکوم و ئاسـی ب سەردئێخن.

مادەم ڤیان هەڤدژە دگەل دوژمنـاتیێ، و پێکڤـە کۆمنـابن کـا چـەوا تاریاتی و رۆناهی پێکڤە کۆمنابن، ڤێجا کا ئەگەرێن کێ ب سەر یێ دی کەفتن دێ ب دروستی جهێ خۆ د دلیـدا کـەت. و هەڤـدژێ وی دێ راستیێ ژ دەست دەت.

بۆ نموونـە: ئەگـەر تـە ڤیـان ب دروسـتی دیتـە د دلیـدا هینگـێ دێ دوژمناتی ئێتە گوهـۆڕین بـۆ دلۆڤـانیێ. ئەڤەیـە سـەروبەر د راسـتا خودانێن باوەریێدا.

بەلێ ئەگەر تە دوژمناتی ب دروستی دیتە د دلیدا، هینگێ دێ ڤیان ئێتە گوهـۆڕین بـۆ قەدانـدن و رێڤـەبرن و هـەڤالینیێ ژ سـەرڤە. ئەڤە دێ دگەل خودانێن گومراییێ بیت یێن گومرایا وان کەسـەکێ دی نەڤەگریت.

بەلێ باوەری و ئیسلام و مرۆڤایـەتی ئەگـەرێن ڤیـانێ نـە، و دئێنـە هـژمارتن ژ زنجیرێـن نـۆرانی یـێن ب هێـز و کـەلهێن رۆحـی یـێن ئاسـێ، بـەلێ ئەگـەرێن دوژمنـاتی و نـەڤیانێ بەرانبـەر بـاوەرداری هندەك تشتێن تایبەت یێن بێ بهانە وەکی بـێ بهاییا بـەرکا. لـەوا هـەلگرتنا دوژمنـاتیێ بەرانبـەر موسـلمانی ب دروسـتی خەلەتیـەکا مەزنە، و کێمکرنە بۆ ئەگەرێن ڤیانێ ئەڤێن وەکی چیانە.

ئەنجام:

حەژێکرن و ڤیان و برایەتی ژ سرۆشتێن ئیـسلامێ و هەڤبەنـدیێن وێ یێن سەرەکینە، بەلێ ئەوێ فێربوویە هەلگرتنا دوژمنـاتیێ ئـەو وەکی وی زارۆکێ بێ زەوق و خرابە، دڤێت بگریت ڤێجا دێ ل هەر ئەگەرەکێ هەبیت گەڕیێت بۆ گریانێ. چێدبیت تـشتەکێ کـێمتر و بـێ بهـاتر ژ پـەڕێ پێـشیێ تێـرا وێ چـەندێ هـەبیت بـەرێ وی ب دەتە گریانێ. هەروەسا ئەو وەکی زەلامەکێ رەشـبینە هـزرا بـاش ژ چو تشتا ناکەت، هندی دەلیڤە بۆ هزرکرنا خراب هـەبیت. و هوسـا ب گونەهەکێ دەه خێرا ژ دەست خۆ دکەت، و ئەڤ چەندە هەڤـدژە

دگەل رەوشتێ ئیسلامی ئەڤێ دادپەروەری و هەلگرتنا هزرکرنا باش دخوازیت[22].

[22] تێبینی: ئەو فەرموودێن د ڤێ پەیامێدا نەهاتینە تەخریجکرن، ((عەجلونی)) د ((كشف الخفاء))دا ب درێژی ل سەر نڤیسایە، ئەم نەشیاین بکەینە د ڤێ پەیامێدا، یێ بڤێت بلا لێ بزڤریت، (وەرگێڕ ئیحسان قاسم صالحی).

دانگا پەیڤا بیست و شەشێ

نێزیکترین رێك بۆ خودێ

(ئەڤ دانگا زێدە کورت گرنگیـەکا مـەزن هەیـە و مفـا بـۆ هـەمیان تێدا هەنە)

گەلەك رێكێن هەین بۆ گەهشتنا خودایێ پاك و مەزن، و ژێدەرێ هەمی رێكێن دروست قورئانا پیرۆزە. بەلێ هندەك ژ ڤان رێكا ژ هندەكێن دی نێزیكتر و ب سلامەتتر و تەڤگرترن.
-دگەل تێگەهشتنا من یا لاواز- من رێكەكا كورت و راست ژ پێدانا قورئانا پیرۆز وەرگرتیە ئەوژی ئەڤەیە:
رێكا لاوازی، هەژاری، دلۆڤانی، هزركرنێ یە.
بەلێ! لاوازی -وەكی عیشقێ- رێكەكە مرۆڤی دگەهینیتە خودێ، بەلكی نێزیكترین و ب سلامەترین رێكە، ئەو مرۆڤی دگەهینیتە خوشتڤیاتیێ ب رێكا بەنداتییێ.
هەژاری ژی وەكی وێ مرۆڤی دگەهینیتە ناڤێ خودێ: یێ دلۆڤان.
هەروەسا دلۆڤانی ژی -وەكی عیشقێ- مرۆڤی دگەهینیتە خودێ بەلێ چوونا د وێدا بلەزترە و ئاسوییێ وێ بەرفرەهترە، ئەو مرۆڤی دگەهینیتە ناڤێ خودێ: یێ پڕ دلۆڤان.
هزركرن ژی وەكی عیشقێ یە، بەلێ ژ وێ زەنگینترە و ژ رۆناهیا وێ رۆنترە و رێكا وێ خوشترە، ئەو بەرێ وی یێ لێ دچیت دگەهینیتە ناڤێ خودێ: یێ كاربنەجە.
ئەڤ رێكە نەوەكی وێ رێكا ڤەشارتنێ یە یا خودانێن رەفتارێ گرتی -ئەڤ رێكا ژ دەه پێنگاڤا پێكدئێت وەكی دەه دلۆڤانیا، و نەوەكی -رێكا ئاشكراكرنێ یە- ئەڤا ژ حەفت پێنگاڤا پێكدئێت ل

دویڤ هەر حەفت نەفسا- ئەڤ رێكە ژ چار پێنگاڤا بتنێ پێكهاتیە، ئەو راستیەكا شەرعیە پتر ژ رێكەكا صۆفی.

كەسەك ژ هەوە وەسا هزر نەكەت و خەلەت تێ نەگەهیت، مەرەم ب لاوازی و هەژاری و بێ دەستهەلاتیێ ئەوە مرۆڤ ڤێ چەندێ بەرانبەر خودایێ پاك دیار بكەت نە بەرانبەر خەلكی.

زكرێن ڤێ رێكا كورت ئەڤەنە:

- دویڤچوونا سوننەتا پێغەمبەری.
- ئەداكرنا فەرزا، نەخاسمە كرنا نڤێژێ بجهئینانا ستوینێن وێ و خواندنا زكرا پشتی وێ.
- هێلانا گونەهێن مەزن.

ژێدەرێ ڤان پێنگاڤا قورئانا پیرۆزە:

{...فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ...} ﴿النجم: 32﴾، ئانكو: (ڤێجا خۆ پاقژ نەدانن و مەدحێت خۆ نەكەن) ئاماژەیە بۆ پێنگاڤا ئێكێ.

{وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ...} ﴿الحشر: 19﴾، ئانكو: (و هوین وەكی وان نەبن ئەوێت خودێ (ئەمرێ خودێ) ژ بیركرین، و ترسا وی نەكرینە د دلێ خۆدا [یان خودێ و زكرێ وی ژ بیركرین]، ڤێجا خودێ وەل وان كر خۆ ژ بیر بكەن) ئاماژەیە بۆ پێنگاڤا دووێ.

{مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ...} ﴿النساء: 79﴾، ئانكو: (هەر خێرەكا بگەهیتە تە ژ خودێ یە، و

هەر نەخۆشیەكا ب سەرێ تە بێت ژ تەیە) ئاماژەیە بۆ پێنگاڤا سیێ.

{...كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ...} ﴿القصص: 88﴾، ئانكو: **(و هەمی تشت دێ چن و نامینن، ئەو نەبیت)** ئاماژەیە بۆ پێنگاڤا چارێ.

ب كورتی رۆنكرنا ڤان هەر چار پێنگاڤا ئەڤەیە:

پێنگاڤا ئێكێ:

هەروەكی ئەڤ ئایەتا پیرۆز ئاماژە پێ دكەت {...فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ...} ﴿النجم: 32﴾، ئانكو: **(ڤێجا خۆ پاقژ نەدانن و مەدحێت خۆ نەكەن)**. ئەوژی ئەڤەیە:

مرۆڤ خۆ پاقژ نەدانیت و مەدحێت خۆ نەكەت، چونكی مرۆڤ ب فیترەتا خۆ، حەژ خۆ دكەت، بەلكی بەری هەمیا خۆ دڤێت. و قوربانیێ ب هەمی تشتا ددەت پێخەمەت خۆ، و پەسنەكا وەسا بخۆ دكەت كو هێزای خودێ بتنێ بیت، و خۆ پاقژ حسێب دكەت، و بەرۆكا خۆ بێ گونەه دكەت بەلكی ژ بنی رازی نابیت خەمساریێ پالدەتە خۆ، و وەسا بەرەڤانیێ ژ خۆ دكەت وەكی پەرستنێ، حەتا ئەو وان سیستەمێن خودێ كرینە د ویدا دا خودێ پێ پاك و پاقژ كەت و پیرۆز راگریت بۆ نەفسا خۆ بكاردئینیت ڤێجا ئەو سالۆخدانا د ڤێ ئایەتا پیرۆزدا هاتی ل سەر دئێتە بجهئینان:

{...مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ...} ﴿الفرقان: 43﴾، ئانکو: (ئەوێ دلخوازیا خۆ کریە پەرستییێ خۆ)، ڤێجا خورفییێ بخۆ دبەت و گەلەکێ بخۆ ددانیت ... لەوا دڤێت مرۆڤ نەفسا خۆ پاقژ و پەروەردە کەت:

پاقژکرن و پەروەردەکرنا وێ د ڤێ پێنگاڤێدا ئەڤەیە: مرۆڤ خۆ پاقژ نەدانیت و مەدحێت خۆ نەکەت.

پێنگاڤا دووێ:

هەروەکی ئەڤ ئایەتا پیرۆز ڤێ وانەیێ ددەت: **{وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ...} ﴿الحشر: 19﴾، ئانکو: (و هوین وەکی وان نەبن ئەوێت خودێ (ئەمرێ خودێ) ژ بیرکرین، و ترسا وی نەکرینە د دلێ خۆدا** [یان خودێ و زکرێ وی ژ بیرکرین]، **ڤێجا خودێ وەل وان کر خۆ ژ بیر بکەن)**. چونکی:

مرۆڤ خۆ ژبیر دکەت، و ژ خۆ بێ ئاگەهـ دبیت، هەردەمێ هزرا خۆ د مرنێدا کر بەحسێ خۆ ناکەت بەلکی دێ یا یێن دی کەت، و هەردەمێ فەنابوون و نەمان دیت دێ پالدەتە یێن دی، هەروەکی پەیوەندی ب ویڤە نینە، چونکی سرۆشتێ نەفسا فەرمانکەر ب خرابیێ هوسایە: دەمێ وەرگرتنا کرییێ و بەهرا بیرا خۆ دکەت و ب توندی پێگرییێ پێ دکەت، بەلێ دەمێ خزمەتکرن و کارکرن و سپارتنێ خۆ ژبیر دکەت. ڤێجا پاقژکرن و پەروەردەکرنا وێ د ڤێ پێنگاڤێدا ئەڤەیە:

کارکرن بەروڤاژی ڤی حالەتی، ئانکو خۆژبیرنەکرن د چاڤێ ژبیرکرنێدا، ئانکو دەمێ بەهر و کریا خۆ ژبیر بکەت، و دەمێ خزمەتا و مرنێ هزرا خۆ تێدا بکەت.

پێنگاڤا سیێ:

ئەڤ ئایەتا پیرۆز بەرێ مرۆڤی ددەتێ: {مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ...} ﴿النساء: 79﴾، ئانکو: (هەر خێرەکا بگەهیتە تە ژ خودێ یە، و هەر نەخۆشیەکا ب سەرێ تە بێت ژ تەیە). چونکی:

سرۆشتێ نەفسێ هوسایە: بەردەوام باشیێ بخۆ حسێب دکەت، ئەڤەژی بەرێ وێ ددەتە شانازی و خۆمەزنکرنێ. د ڤێ پێنگاڤێدا پێدڤیە مرۆڤ ژبلی بێ دەستهەلاتی و کێماسی و لاوازی و هەژاریێ ژ نەفسا خۆ نەبینیت، و ئەو هەمی باشی و تەمامیێن خۆ وەسا ببینیت کو ژ دەڤ خودایێ مەزن یێ ئافراندەرن، و وەرگریت وەك خنێك و قەنجی ژ دەڤ خودێ، ڤێجا ئەها هینگێ ل شوینا شانازیێ سوپاسیێ بکەت و ل شوینا مەدحەکرن و خۆمەزنکرنێ شوکرێ بکەت.

پاقژکرن و پەروەردەکرنا نەفسێ دڤێ پلەیێدا د نهێنیا ڤێ ئایەتا پیرۆزدایە: {قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا} ﴿الشمس: 9﴾، ئانکو: (﴿9﴾

[سویند ب ڤان هەمیان] ب ڕاستی کەسێ ئەو نەفس ژ گونەهان پاقژ کر سەرفەرازە [ڕۆژا ئاخرەتێ]). ئەوژی ئەڤەیە:

تو بزانی تەمامیا وێ د وێ چەندێدایە کو ئەو نەیا تەمامە، و شیانا وێ د بێ دەستهەلاتیا وێدایە، و زەنگینیا وێ د هەژاریا وێدایە، (ئانکو تەمامیا نەفسێ یا د وێرێدا مرۆڤ بزانیت ئەو نەیا تەمامە، و شیانا وێ یا د وێرێدا کو ئەو بەرانبەر خودێ بێ دەستهەلاتە، و زەنگینیا وێ د وێرێدایە کو ئەو بەرانبەر خودێ یا هەژارە).

پێنگاڤا چارێ:

ئەوە یا ئەڤ ئایەتا پیرۆز مە فێردکەت: {...كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ...} ﴿القصص: 88﴾، ئانکو: (و هەمی تشت دێ چن و نامینن، ئەو نەبیت). چونکی نەفس وەسا هزر دکەت ئەو یا ئازاد و سەربەخویە، لەوا جۆرەکێ خودانیێ بخۆ ددانیت، و نەگوهداریەکێ بۆ خودایێ خۆ یێ هەق د خۆدا هەلدگریت، ڤێجا ب زانینا ڤێ ڕاستیا دئێت مرۆڤ دێ ژ ڤێ چەندێ قورتال بیت ئەوژی ئەڤەیە:

هەر تشتەك د خوییا خۆدا، و ب رامانا خۆ یا ناڤی[23]: یێ ژ ناڤچوویە، یێ بەرزەیە، یێ چێبوویە، نینە، بەلێ د رامانا خۆ یا پیتیدا، و ژلایێ گێرانا رۆلێ خودیکا رەنگڤەدەر بۆ ناڤێن خودایێ مەزن یێ چێکەر، و ب وان ئەرك و کارێن پێ رادبیت: شاهدەیێ ددەت، شادەیی بۆ دئێتە دان، شیانداره (واجد)، هەبوویە (موجود).

پاڤژکرن و پەروەردەکرنا وێ د ڤێ پێنگاڤێدا ئەڤەیە: نەبوونا وێ یا د هەبوونا وێدا و هەبوونا وێ یا د نەبوونا وێدا، ئانکو: ئەگەر ئەوێ خۆ دیت -و هەبوونەك دا هەبوونا خۆ- هینگێ ئەو دێ د تاریاتییێن تێرانەکرنا هەمی زیندەوەراندا خەندقیت. ئانکو: ئەگەر ئەو ژ پەیداکەرێ خۆ یێ راست -ئەوژی خودێیە- بێ ئاگەه بوو و خورفی ب هەبوونا خۆ یا کەسایەتی بر هینگێ ئەو دێ خۆ بینیت یا بتنێ یە و یا خەندقیە د تاریاتییێن هێلان و نەبوونا بێ

---

(23) ئەز سوپاسیا خودێ دکەم کو مەزنترین مەسەلەیێن ڤان زیندەوەرا بۆ من ڤەکرین ب مەسەلەکێ د ((نحو))ێدا ئەوژی ئەڤەیە: جودایی دناڤبەرا رامانا (پیتی) و ((ناڤی))! ئانکو ئەڤ هەمی بۆنەوەرە هندەك پەیڤن رێکن بۆ رامانێن غەیری خۆ ((ئانکو پیتن))، ئانکو: هندەك نامەیێن خوداییـنە باشناڤێن خودێ دخوینن، نە ناڤینە حەتا کو ئەو بخۆ رامانەکێ بدەن. ڤێجا ئەو تشتێ ژ لایێ ئێکێ دەرکەفتی، زانین و باوەری و حیکمەتە، و یێ ژ لایێ دووێ دەرکەفتی نەزانینەکا دووقات و گاوریەکا (مرجب) و فەلسەفەکا (مذهبة). (المثنوي العربي النوري: ص270) .

دویماهیـك دا، دێ بێـژی ستێرسـتێرۆكە د رۆناهیـا خـۆ یـا تـاكی و كێم و لاوازدا دناڤ تاریـاتییێن شـەڤا تاریـدا. بـەلێ دەمـێ ئـەزئـەزی و دفن بلندیێ د هێلیت دێ ب دروستی خۆ بینیت: كو ئـەو بخـۆ چـو نینە، بەلێ ئەو خودیكـەكا رەنگڤـەدانێ یـە بـۆ پـەیداكـەرێ خـۆ یـێ راست. ڤێجا دێ هەبوونەكا بێ دویماهی ب دەستخوڤە ئینیـت و دێ هەبوونا هەمی بۆنەوەرا وەك مفا ب دەستخوڤە ئینیت.

بەلێ، یێ خودێ دیت ئـەوی هـەمی بۆنـەوەر دیـتن، چـونكی هـەمی تشت رەنگڤەدانن بۆ باشناڤێن خودایێ مەزن.

دویماهیك

ئەڤ رێكا ژ چار پێنگاڤا پێكدئێت: لاوازی و هـەژاری و دلۆڤـانی و هزركـرن، هاتینـە رۆنكـرن د ((بیـست و شـەش پـەیڤێن)) بـۆری ژ پـەرتۆكا ((سـوزلر – پـەیڤ)) ئـەڤا ل: زانـستێ راسـتیێ، راسـتیا شـەریعەتی، حیكمـەتا قورئانـا پـیرۆز د گـەرییێت. بـەلێ ئـەم دێ ل ڤێرێ ئاماژەكا كورت ب هندەك خالا كەین ئەوژی ئەڤەنە:

ئـەڤ رێكـە كورتـتر و نێـزیكترە ژ یـێن دی، چـونكی ژ چار پێنگاڤا پێكهاتیە.

ئەگـەر لاوازی ل دەف نەفـسێ پەیـدابوو دێ ئێكـسەر وێ رادەسـتی خودایێ خودان شیان و مەزن كەت.

بەلێ ئەگەر عیشق چو د نەفسێدا -د رێکا عیشقێدا کو بلەزترین رێکە بۆ گەهشتنا خودێ- هینگێ دێ ب خوشتڤیێ مەجازیڤە هێتە گرێدان، و دەمێ دبینیت ئەو نەما دێ گەهیتە خوشتڤیێ راست.

هەروەسا ئەڤ رێکە ب سلامەتترە ژ یێن دی، چونکی د ڤێ رێکێدا نەفسێ چو سەرداچون و تشتێ ژ شیانا خۆ مەزنتر نینن، چونکی مرۆڤ ژبلی لاوازی و هەژاری و خەمساریێ ل دەف نەفسا خۆ نابینیت حەتا ژ تخوییێ خۆ دەرباز ببیت.

هەروەسا ئەڤ رێکە رێکەکا گشتی و جادەکا مەزنە، چونکی نەچار نابیت زیندەوەران سێدارە بدەت یان زیندان بکەت، ژبەر خودانێن (وحدة الوجود) وەسا هزرکرن کو زیندەوەر نینن، ڤێجا گۆتن: چو هەبوون نینن ئەو نەبیت پێخەمەت گەهشتنا ئامادەبوون و تەنابوونا دلی. هەروەسا خودانێن (وحدة الشهود)ێ ژی زیندەوەر زیندانکرن د زیندانا ژبیرکرنێدا ڤێجا گۆتن: چو تشتێ دیار (مشهود) نینە ژبلی وی پێخەمەت گەهشتنا تەنابوونا دلی.

بەلێ قورئانا پیرۆز ژ زیندەوەرا د بۆریت و ب ئاشکراییەکا تەمام وان سێدارە نادەت و وان ژ زیندانێ بەردەدەت، ئەڤ رێکا ل دویڤ پەیرەوێ قورئانێ دچیت ب ڤی رەنگێ بەرێ خۆ ددەتە زیندەوەرا: ئەو سەرنەرمکرینە بۆ ئافراندەرێ خۆ و خزمەتکارن د رێکا ویدا، و ئەو نیشانن بۆ رەنگڤەدانا پێدانێن باشناڤێن وی دێ بێژی خودیکن بۆ رەنگڤەدانا وان پێدانا. ئانکو ئەو وان ب رامانا وان یا

پیتــی بکاردئینیــت و ژ رامانــا نــاڤی جــودا دکــەت کــو ئــەو نــەیا خزمەتکار و سەرنەرمە بخۆ. و دەمێ مرۆڤ ژ بێ ئاگەهیێ قورتـال دبیت، و دگەهیتە ئامادەبوونا بەرەدەوام ل سـەر پـەیرەوێ قورئانـا پـیرۆز. هینگـێ ئـەو دێ هـەمی رێکـێن مرۆڤـی دگەهیننـە خـودایێ مەزن بینیت.

کورتیا ئاخفتنێ ئەڤەیە: ئەڤ رێکە بـەرێ خـۆ نادەتـە بۆنـەوەرا ب رامانا ناڤی ئانکو وەسا بـەرێ خـۆ نـادەتێ ئـەو بخـۆ یـا سـەرنەرمە، بەلکی ئەو وان ژ ڤێ چەندێ جودا دکەت و ڤـی کـاری ددەتـێ: ئـەو سەرنەرمە بۆ خودایێ مەزن.

ئەڤ زنجیرە

پرۆژەکێ بانگخوازی و خێرخوازیە.

ل بەر رۆناهیا گۆتنا خودایێ مەزن: {وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ...} [إبراهيم : 4]، ئانکو: (و مە چو پێغەمبەر نەهنارتینە ئەگەر ب زمانێ وی ملەتی نەبیت یێ مە بۆ هنارتی دا [فەرمان و بەرنامێ خودێ] بۆ وان دیار بکەت).

ئارمانجا ڤێ زنجیرێ ئەوە ئیسلاما راست و دورست ب ئاوایەکێ پێشکەفتی و سەردەمانە و ب زمانێ مە یێ کوردی یێ شرین پێشکێش بکەت ب تایبەتی بۆ بابکێن نوی.

هەروەسا ئارمانجا وێ ئەوە پەرتوکخانا کوردی ب پەرتوکا ئیسلامی زەنگین بکەت و ڤان پەرتوکا بۆ قوتابی و ماموستا و ڤەکولەرا دابین بکەت.

پشتەڤانیا ڤی پرۆژەی پشکداریە د خێرا ویدا، هوین ژی دشێن پشکداریێ د گەشەکرن و پێشئێخستنا پرۆژەی و بەلاڤکرنا پەیڤا خێرێدا بکەن و ببنە شریك د ڤێ خێرا بەردەوامدا (صدقە جاریە).

بۆ پشتەڤانیا پرۆژەی یان بۆ هەر پێشنیار و تێبینی و رۆنکرنەکێ هوین دشێن پەیوەندیێ ب ڤی پوستێ ئەلکترۆنی بکەن:

niviser2009@yahoo.com